TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYELİ KADIN HASTALARIN PSİKO-SOSYAL DESTEK DURUMLARI VE SOSYAL HİZMET İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

Satı GÜL KAPISIZ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ

ANKARA
2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURİYELİ KADIN HASTALARIN PSİKO-SOSYAL DESTEK DURUMLARI VE SOSYAL HİZMET İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ

Satı GÜL KAPISIZ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ

ANKARA
2019

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum "Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Kadın Hastaların Psiko-Sosyal Destek Durumları Ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Belirlenmesi" başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Satı GÜL KAPISIZ

13/06/2019

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmetler Anabilim Dalında Satı GÜL KAPISIZ tarafından hazırlanan "Suriyeli Kadın Hastaların Psiko-Sosyal Destek Durumları Ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Belirlenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi:10.06.2019

İmza
Prof.Dr.Sema BUZ
Jüri Başkanı

İmza
Prof.Dr.Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ
Üye

İmza
Prof.Dr.Ayşe Sezen BAYOĞLU
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza
Unvanı Adı ve Soyadı
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	ix
Şekiller	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Göç Kavramı	6
1.2. Göç Kuramları	9
1.2.1. Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	9
1.2.2. Göç Sistemleri Kuramı	10
1.2.3. Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı	11
1.2.4. Neo-Klasik Ekonominin Mikro Göç Kuramı	11
1.2.5. Yeni Ekonomi Kuramı	12
1.2.6. İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı	12
1.2.7. Dünya Sistemi (Merkez-Çevre) Göç Kuramı	13
1.3. Kadın Göçü	14
1.3.1. Kadın Göçünün Nedenleri	15
1.3.2. Göçün Kadınlar Üzerindeki Etkileri	17
1.3.2.1. Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkileri	19
1.4. Göç Aşamaları ve Kadınlar Üzerindeki Etkileri	22
1.4.1. Göç Öncesi ve Göç Dönemi	22
1.4.2. Yerleşme Aşaması	23
1.5. Türkiye'deki Suriyeli Kadın Sığınmacılar	25
1.5.1. Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Sağlık Alanında Yaşadığı Sorunlar	27
1.5.1.1. Göçmen Sağlığı Eğitim Merkezleri	29
1.6. Göç ve Sosyal Hizmet	30
1.7. Araştırmanın Problemi	36
1.8. Araştırmanın Amacı	38
1.9. Araştırmanın Önemi	39
1.10. Araştırmanın Sayıltıları	40
1.11. Araştırmanın Sınırlılıkları	40
1.12. Tanımlar	41
2. GEREÇ ve YÖNTEM	42
2.1. Araştırmanın Modeli	42
2.2. Araştırmanın Özneleri	43
2.2.1. Araştırmanın Öznelerini Tanıtıcı Bilgiler	44
2.3. Veri Toplama Araçları	53
2.4. Veri Toplama Süreci	54
2.5. Verilerin Çözümlenmesi	56

2.6. Etik Konular 58

3. BULGULAR 59
3.1. Kadınların Sosyo-Demografik Bilgilerine Dair Bulgular 59
3.2. Kadınların Göç Etme Nedenlerine Dair Bulgular 61
3.2.1. Savaş: Ölmekten Kaçmak! 62
3.2.2. Travmalar: Kansızlar! Kansızlar! 63
3.2.3. Zor Yaşam Koşulları: "Dayanamadım, Çocuklarım Gözlerimin Önünde Ölüyordu…" 64
3.3. Kadınların Göç Deneyimleri: Daha İyi Bir Yaşam Ümit Ederken, Hayatta Kalmak İçin Yola Çıkanlar… 65
3.3.1. Karar Verme: "Bize Farz Oldu, Gelmemiz Gerekti, Çıkmak Zorunda Kaldık" 65
3.3.2. Göçe Hazırlık: "Sadece Kıyafetlerimizi Getiriyorduk, Yaklaşık Altı Saat Yürüdük, Yorulduğumuz İçin Yürürken Elimizdeki Yükleri Attık!" 67
3.3.3. Göç Sürecinde Yaşananlar: "Zor Çok Çok Zor… Biz Gelirken Karlar Yağıyordu, Hava Çok Soğuktu, O Zamanlarda Küçük Çocuğum Kucağımdaydı, Dört Aylıktı, Emzirmek Zorundaydım. Yaklaşık 4-5 Saat Yürüdük Kar Altında, Çocuklar Düşüyordu, Biz Düşüyorduk, Kalın Kıyafetlerimiz Yoktu, Havalar Çok Soğuktu, Ağabeyim Yardım Etti, Battaniyeler Getirdi". 68
3.3.4. Ülkesini Terk Ederken Neler Hissettiler: "Sanki Ülkeme İhanet Ediyordum…" 70
3.4. Göç Sonrası Türkiye'de Yaşam: "Türkler Bize Bizim İçin Üzülüyorlar…" 71
3.4.1. Yabancı Olmak: "Zor Bir Duygu Başka Ülke, Başka Dil, Başka İnsanlar, Bilmediğimiz Bir Kültür…" 72
3.4.2. Huzur: "Şimdi Her Şey Huzur, Güzel, Yolunda…" 73
3.4.3. Uyum: "Biz de İnsanız İnsan Uyum Sağlamak İçin Çabalamalı. Ben de Çabaladım Sonuçta İkinci Ülkemiz Siz Olmuşsunuz…" 75
3.4.4. Yaşanan Sorunlar 77
3.4.4.1. Dil Bariyeri/Dil Bilmezlik: "Dilin Varsa Kaybolmazsın Ama Biz Türkiye'de Kayboluruz…" 77
3.4.4.2. Kötü beslenme ve Ekonomik Sorunlar: "Yaşamak İçin Hayatımızdan Bazı Şeyleri Sildik, Çıkardık. Örneğin Et Yemeklerini Yiyemiyoruz, Sadece Belediyenin Verdiği Gıdaları Yiyoruz, Et Yiyemiyoruz" 78
3.4.4.3. Sağlık Alanında Yaşanan Sorunlar: "Sağlık Alanında HiçbirEksiğimiz Yok, Her Şey Var. Tek Sıkıntım Dil Bilmiyor Olmam!" 80
3.4.4.4. Eğitim Konusunda Yaşanan Sorunlar: "Oğlum Tekerlekli Sandalyede Olduğu İçin Dalga Geçerler Diye Okula Götürmüyorum". 82
3.4.4.5. İstihdam Durumunda Yaşanan Sorunlar: "Avukata Ütü Yakışır Mı? Yakışmaz Tabii Eşime Çok Üzülürüm" 85
3.4.4.6. Kültürel Farklılıklar, Önyargı, Ayrımcılık: "Suriye'de Evimize Hiç Kimse Girmezdi, Türkler Evimize Giriyor, Eksiklerimize Bakıyorlar, Alıştık, Türklerin Evimize Girmesine Alıştık" 87
3.4.4.7. Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar: "Çok Üzüldüm, Ailem Parçalandı, Büyük Oğlum Suriye'de Kaldı. En Çok Manevi Desteğe İhtiyacım Var, Keşke Oğlum Buraya Gelse, Aile Toplanırsa Kimseye İhtiyaç Kalmaz" 88

3.5. Geleceği Düşlemek 91
3.5.1. Özlem: “Ne Zaman Geri Dönerim Belli Değil?” 92
3.5.2. Umut: “Tek Umudum Suriye’ye Bir Yol Açılsın Gidelim. Ülkemizi Özledik, Görmek İsteriz” 93
3.6. Network Ağı: “İlk Geldiğimizde Değil de Ayrı Eve Taşınınca Çok Yabancı Olduğumuzu Hissettik” 94
3.7. Zorunlu Göçün Beklenmeyen Sonuçları: “Göçle Birlikte Her Şey Değişti, Sanki Yeniden Doğdum” 95
3.8. Veri Toplama Sürecinin Araştırmacıya Katkıları 98

4. TARTIŞMA 99
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 114
ÖZET 124
SUMMARY 125
KAYNAKLAR 126
EKLER 134
Ek-1. Etik Kurul Onayı 134
Ek-2. SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH Tıpta Uzmanlık Eğitim Kurulu Kararı 135
Ek-3. Derinlemesine Görüşme Yönergesi 136
Ek-4. Aydınlatılmış Onam Formu 138
ÖZGEÇMİŞ 139

ÖNSÖZ

Bu araştırma zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan Geçici Koruma statüsündeki kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Zorunlu göç nedenleri ve sonuçları açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmada 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar sonrası ülkelerinden zorunlu göç ederek ülkemize gelen kadınların göç öncesi süreçte, göç sırasında ve göç sonrası yerleşme aşamasındaki deneyimleri, gereksinimleri, psiko-sosyal destek durumları, sosyal hizmet ihtiyaçları belirlenmek istenilmiş, göçte kadın boyutu görünür kılınmaya çalışılmıştır. Zorunlu göç sonrası kadınların ülkemize yerleşme aşamalarında sağlık, eğitim, işgücü, sosyal hizmet uygulamaları kapsamında yaşadıkları sorunların ortaya çıkarılması, bu kadınların anlaşılabilmesi sorunlarına ve gereksinimlerine uygun hizmetlerin geliştirilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Araştırma sonuçlarının sunulan hizmetlerdeki eksikliklerin tespit edilmesini sağlayacağı, sunulacak hizmetlerin işlevselliğini etkileyeceği ve bu hizmetleri şekillendirileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde sosyal hizmet uzmanlarınca yapılan zorunlu göçle ilgili alan çalışmalarının oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Bu bağlamda zorunlu göç sürecini yaşamış Suriyeli kadınların anlatıları üzerine niteliksel yöntemlerle hazırlanmış bu çalışmanın hem alanda çalışanlar hem de yapılacak akademik çalışmalar için katkı sağlayacak olması bu çalışmayı değerli kılmaktadır. Tıbbi Sosyal Hizmet alanda çalışan bir sosyal hizmet uzmanı olarak yaptığım çalışma göç/zorunlu göç alanında edindiğim bilgiler, alan deneyimlerimi zenginleştirmiştir.

Araştırmanın her aşamasında desteğini, engin bilgilerini, hoşgörüsünü, deneyimlerini esirgemeyen, verdiği güven ve cesaret ile bu zorlu süreci kolaylaştıran değerli danışmanım Prof. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bulunduğu zor duruma rağmen olağanüstü özveri örneği ile tez savunma sınavıma katılmayı kabul ettiği ve değerli katkıları için Prof. Dr. Sema BUZ'a ve Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN'e çok teşekkür ederim.

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca akademik yetkinliğine, sosyal hizmet mesleğine katkılarına, engin bilgilerine güvendiğim hocam Prof. Dr. Veli DUYAN'a çok teşekkür ederim.

Benimle görüşme yapmayı kabul eden, zaman ayırarak samimi paylaşımlarda bulunan zorunlu göç sürecini yaşamış Suriyeli kadınlara çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamın tüm süreçlerinde bilgi ve deneyimlerini esirgemeden tüm sorularımı cevaplayan, ihtiyaç duyduğum tüm zamanlarda yanımda olan dayanışmanın güzel örneği arkadaşım Ezgi ARSLAN ÖZDEMİR'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Samimi davranışları ile moral, motivasyon ve cesaretimi artıran, yıllardır hep yanımda olan, yorgunluklarımla baş etmemde elinden geleni esirgemeyen can dostlarım Ayşe EVRAN, Özlem ÖZTÜRK DEMİR, Nevin BAKOĞLU ŞİMŞEK, Ayça UTKAN KARASU, Ayşegül TOSUNER SEVİNÇ, Esra ERKOÇ ATAOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

Akademik çalışmalarına, görüş ve önerilerine güvendiğim, bu süreçte psikolojik desteğini esirgemeden engin bilgilerini, deneyimlerini paylaşan çalışma arkadaşım İsmail Altan TÜLÜ'ye çok teşekkür ederim.

Son olarak hayat arkadaşım, yoldaşım, eşim Bülent KAPISIZ'a, oğlum Cemal Taylan KAPISIZ'a, kızım Cemre KAPISIZ'a sevincimi paylaştıkları, yalnız bırakmayarak değerli hissettirdikleri, sevgilerini, anlayış ve desteklerini esirgemedikleri için tüm kalbimle çok çok teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HÜGO	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi
IRO	Uluslararası Mülteci Kuruluşu
MAZLUM DER	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
SBÜ ZTB EAH	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi
SGDD (ASAM)	Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
SHU	Sosyal Hizmet Uzmanı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSM	Toplum Sağlığı Merkezleri
TTB	Türk Tabipler Birliği
UN WOMEN	Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER

Şekil 2.1. Kategori tablosu 57

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle yaşıt olan göç olgusu nedenleri ve sonuçları açısından bireylerin ve toplumların tarihsel süreçlerinde önemli bir yere sahiptir. Göç hareketleri günümüzde uluslararası bir boyuta ulaşmış ve dünyadaki siyasi, ekonomik ve sosyal değişimlerin en önemlilerinden biri haline gelmiştir. Dinamik bir süreç olan göç her bireyi ve her yapıyı ilgilendirir. Toplumsal diğer tüm olaylarda olduğu gibi göç olgusu da birçok faktör tarafından etkilenmektedir. Göç ekonomik, sosyal, siyasî, kültürel, ailevî sebeplerin hem sonucu hem de sebebi olabilmektedir. Özellikle sanayileşme sonrasında şehirleşme/kentleşme hareketlerinin yaşanması; 20. yüzyılda yaşanan savaşlar, sosyo-ekonomik nedenler, kültürel dejenerasyonlar göçün bir çözüm yolu olarak görünmesine yol açmıştır.

Sosyal bir olgu olarak değerlendirilen, sosyal hareketlerle birlikte sosyal değişmeye neden olan ve ona hız kazandıran, sosyo-kültürel ve ekonomik yönleri olan göç; bireysel, grup ya da kitlesel düzeyde gerçekleşip gerçekleşmediğine, yakın ya da uzak mesafelere yapılıp yapılmadığına, kesin dönüşle sonuçlanıp sonuçlanmadığına bakılmaksızın neden ve sonuçları itibariyle oldukça önemlidir (Şafak, 2008:3).

Daha kaliteli yaşam standartlarında ve daha iyi ekonomik koşullarda yaşama isteği gönüllü olarak yapılan dış göçlere yol açabileceği gibi (Şahin, 2013:59), siyasal sistemlerin değişmesi, çatışmalar, iç savaşlar, insan haklarının ihlale dilmesi, ekolojik dengesizlikler, ülkelerin işgal edilmesi, var olan devlet sınırların tekrar belirlenmek istenmesi gibi bir çok faktör hayati tehlikesi olanların, doğup büyüdükleri topraklardan sosyal ve kültürel olarak farklı yerlere zorunlu göçüne sebep olmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014: 275) ve zorunlu göçler insanlık için çok acılı süreçleri içermektedir (Tekin Yılmaz, 2005: 11).

Altıntaş (2014:254) yaşamın devamlılığı üzerine kurduğu zorunlu göçü, mülteciliğin başlangıcı olarak değerlendirmektedir. Kitlesel yerinden edilmeler ve

göçler yaşanmasına neden olan İkinci Dünya Savaşı sonrasında, toplumları çeşitli yönlerden etkileyen göç ve sığınma konusu dikkat çekmeye başlamış, o dönemde "sığınanların savaş kurbanı ve korunması gereken kişiler" olduğu yönünde bir görüş ağırlık kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle yaklaşık yirmi milyon insanın yer değiştirdiği büyük göçü organize etmek amacıyla farklı kuruluşlar bünyesinde geçici olarak yürütülen hizmetler ve çalışmalar 1947 yılında Uluslararası Mülteci Kuruluşu (IRO) ve 1951 'de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) kurulmasıyla yeni bir boyuta geçilmesine yol açmıştır. Aynı tarihte yerleşimleri sağlanan sığınan ve sığınmacıları tanımlamak ve gittikleri ülkelerdeki haklarını güvence altına almak üzere imzalanan Cenevre Sözleşmesi ile sığınmacılar uluslararası hukukta özel bir statü edinmiştir (Buz, 2006:1).

Temel haklardan biri olarak sığınma hakkı "Herkesin zulüm karşısında sığınma hakkı vardır" şeklinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin14. Maddesinde vurgulanmaktadır. Mülteci ve sığınmacılar BMMYK'nın esas görevi itibariyle başvuru yaptıkları ülkelerde korunmaktadır. Devletlerden beklenen de bu kişilerin geldikleri ülkelere dönüş yapmaları için zorlanmaması, mülteci grupların ayırt edilmemesi, ülkede yaşayan diğer yabancılara tanınan sosyo-ekonomik haklardan sığınmacıların da eşit olarak faydalanmasını sağlamaktır (Kartal ve Başçı, 2014: 276-277).

Sığınmacı ve mülteci kavramlarına bakıldığında mültecilik konusunun tartışıldığı görülmektedir. Sığınmacı, kişinin zulüm görme korkusundan başka bir devlettin ikametini ya da korumasını isteyen fakat kişinin henüz bu isteğinin kabul edilememiş olmasını, mülteci ise aynı iddiası kabul edilen kişiyi ifade etmektedir (Buz, 2003: 57).

Sosyo-ekonomik ve siyasi sebeplerle kişilerin hareketi anlamına gelen göç, mültecilik ve sığınmacılık durumunda "düzensiz göç" kategorisinde ele alınmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014: 276-277).

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesinde, 1 Ocak 1951 tarihi öncesinde yaşanan olaylar sonucunda çeşitli sebeplerle (ırk, din, uyruk, belli bir toplumsal gruba aidiyet veya siyasi görüş) zulüm göreceğinden haklı gerekçelerle korkması sonucu, ülkesinin dışında bulunan ve ülkesinin korumasından faydalanamayan ya da faydalanmak istemeyen ya da tabiiyeti yoksa ve bu olaylar sonucu korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişiler mülteci olarak belirtilmiştir (BMMYK,1998: 68). İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu tanımın güncellenmesi gerekliliği üzerine, 1967'de imza altına alınan New York Protokolünde coğrafya (Avrupa) ve zaman (1Ocak 1951) ibareleri kaldırılarak mülteci tanımı güncellenmiştir (Buz, 2008:2).

Son yıllarda göçmen nüfusundaki hızlı artışın, dünyada yaşanan gelişmeler doğrultusunda önümüzdeki yıllarda da daha da artması öngörülmektedir. Önemli geçiş güzergâhları üzerinde bulunan Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle göç hareketleri açısından geçiş ülkesi olarak başka ülkelere göç veren konumundayken bugün içinde bulunduğu coğrafi bölgede ve dünya genelinde yaşanılanlar sonucu hedef ülke haline gelmiştir. BMMYK'nın "Küresel Eğilimler" raporuna göre bugün çocuk ve gençlerin ağırlıkta olduğu 59,5 milyon kişinin yerinden edildiği görülmektedir. Küresel boyutta zorla yerinden edilen kişilerin sayısı ilk defa 50 milyonu aşmış durumdadır. Rapora göre dünya genelinde 122 kişiden birinin ya mülteci ya ülke içinde yerinden edilmiş ya da uluslararası koruma talebinde bulunmuş olduğu belirtilmiştir (UNHCR,2015).

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı) raporuna göre de dünya geneline bakıldığında toplam sığınmacı sayısının 2012 yılının sonunda 45,2 milyon olduğu, 7,6 milyon insanın ülkesini terk etmek zorunda kaldığı ve başka ülkelerde yaşamaya başladığı görülmektedir. Tüm dünyadaki sığınmacıların yüzde 55'ini ülkelerinde yaşanan iç savaş ve çatışmalardan kaçan insanlar oluşturmaktadır. Afganistan, Somali, Sudan'ın yanı sıra Irak ve Suriye gibi ülkeler iç savaş ve çatışmaların yoğun olarak yaşandığı ülkelerdir (AFAD, 2014:13).

Savaş nedeniyle yerinden olma göçün en kötü şeklidir. Suriye'de 2011 yılı itibariyle yaşanan olaylar ve iç karışıklıklar, çok sayıda insanı etkilemiş, yerinden etmiş ve sonuç itibariyle önemli bir nüfus hareketine yol açmıştır. Savaş nedeniyle kaçan çok sayıda insan, kitlesel göç ederek en yakına, Türkiye'ye sığınmıştır. Türkiye Suriyeliler için açık kapı politikası izlemiş, sınıra yakın bölgelerde kurduğu mülteci kamplarına gelen Suriyelileri yerleştirmiştir. Türkiye nüfusu içinde %3 lük orana sahip olan, misafirhanelerde, kamp içinde ve dışında, çadır kentlerde yaşayan Suriyelilerin kalıcı nüfus oluşturduğu görülmektedir. UNHCR'ye (2015) göre küresel çapta yerinden edilmiş her beş kişiden biri Suriye uyrukludur. Küresel bağlamda yerinden edilme seviyesinden en çok etkilenen ülke olan Suriye, dünyada en fazla mülteci veren ilk sıradaki Afganistan'ın yerine geçmiştir. Türkiye ise 10 yıldır dünyanın en fazla mülteci barındıran ülkesi olan Pakistan'ın yerine geçmiştir.

Göç olgusundaki ve Türkiye' de ikamet eden yabancı sayısındaki artış mevzuat değişikliğini de beraberinde getirmiştir. BMMYK'nın 1994 tarihli İltica Yönetmeliği'ne göre mülteci statüsü belirleme işlevi BMMYK'dan İçişleri Bakanlığı'na aktarılmıştır.1999 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak mevzuat geliştirmek amacıyla kurulan Göç ve İltica Bürosu; 4 Nisan 2013'te 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK)Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilmesiyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne (GİGM) dönüşmüş ve kurumsallaşmıştır.

YUKK 11.04.2013 tarih28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Odağında insan hakları olan YUKK, uluslararası hukuka uygun, yenilikçi ve güncel olarak yabancıların Türkiye'ye girdiği andan itibaren giriş, kalış, çıkış olmak üzere tüm aşamalarını düzenlediği gibi Türkiye'den koruma talebi olan yabancılara verilecek korumanın kapsam ve uygulanmasına dair usul ve esasları, GİGM'nün kuruluş, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Kanunla Kurum hukukçu, sosyolog, psikolog kadrolarında uzman personel çalıştırmaktadır ve göç kapsamında, yönetiminde, Türkiye' deki yabancılara dair düzenleme ve uygulamalarda yetkinin tamamına sahiptir.

Uluslararası Koruma kapsamında düzenlenen koruma statüleri; “mülteci”, “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” ve “geçici koruma” şeklindedir. Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacılar 6458 sayılı YUKK’nın “Uluslararası Koruma” bölümünde geçici koruma kapsamında değerlendirilmektedir. Uluslararası koruma; bir göç olayı olmamakla birlikte, sosyal ve siyasi sebeplerle oluşması ve dini, ahlaki, sosyal, ekonomik ve insani boyutları olması nedeniyle diğer göç hareketlerinden ayrı bir insan hareketliliği olarak ele alınmakta, bu nedenle de uluslararası insan haklarının temel belgelerinde yer almaktadır (GİGM, 2013).

Toplu olarak ülkemize sığınan Suriyelilere ve Suriye'de ikamet eden vatanı olmayan kişilerin kabul ve barındırılmasını içeren yönerge Başbakanlık tarafından Nisan 2012 yılında yayımlanarak İçişleri Bakanlığınca yürürlüğe konulmuş ve Suriyelilere "geçici koruma" verilmiştir.

Geçici koruma kapsamında yapılan ilk düzenleme YUKK’nın 91. maddesinde yapılmıştır. Bu maddede geçici korumanın ülkesinden ayrılmak zorunda kalan ve geri dönemeyen, acil olarak geçici korumadan faydalanabilmek için kitlesel olarak sınırlarımıza kadar gelen ya da sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanabileceği belirtilmiştir. 13.10.2014 tarihinde geçici koruma sağlananların hak ve yükümlülüklerini içeren, aynı zamanda sağlık, eğitim, istihdam, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler, tercümanlık ve gümrük hizmetlerini düzenleyen “Geçici Koruma Yönetmeliği” yürürlüğe girmiştir (Karataş,2015:117).

Geçici koruma kapsamında Suriyelilerin kalış süresi Bakanlar Kurulu Kararıyla sınırsız olarak belirlenmiş, ülkelerine zorla geri gönderilmeye karşı koruma sağlanmıştır. Yine Suriyelilerin acil ihtiyaçlarını karşılayacak koruma ve yardımlar da sağlanmaktadır. Kamplarda yaşayan Suriyelilere de barınma imkânı sağlanmakta, gıda, eğitim, sağlık, suya erişim ihtiyaçları karşılanmaktadır. Herhangi bir sebeple kayıt yaptırmayanlar hiçbir haktan yararlanamamaktadır (Hassoy,2016: 17).

29.04.2011 tarihinden itibaren Suriye’deki savaştan dolayı Türkiye’ye gelen kişilerin biyometrik kayıtlarının tutulmasından GİGM sorumludur. Ülkemizde

GİGM'nün verilerine göre Türkiye'de 21.02.2019 tarihi itibariyle 3.635.841 Suriyelinin biyometrik kaydı yapılmış ve geçici koruma kapsamında kimlik belgeleri düzenlenmiştir. Bu kişilerin 1.667.192'sini kadınlar oluşturmaktadır.

Türkiye; 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1967 tarihli Protokol'e coğrafi çekince ile taraf olduğu için, Avrupa ülkelerinden gelmeyen kişileri gelenleri mültecilik statüsü haricinde tuttuğu için Suriye vatandaşları mülteci olarak kabul edilememektedir.

Bu çalışmanın amacı, zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesinden (SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH) hizmet alan Geçici Koruma statüsündeki kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesidir.

1.1. Göç Kavramı

Antropologlar, sosyologlar, planlamacılar ve idarecilerin yanı sıra tarihçiler, coğrafyacılar ve ekonomistler gibi birçok farklı disiplinin ilgisini çeken göç, bu nedenle de farklı boyutları olan bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Mutluer, 2003:9). Çok boyutlu olma durumu, göç kavramının tanımlanmasını zorlaştırmaktadır (Akşit, 1998: 67). Göç, genel anlamda mekânlar arasında gerçekleşen, zaman boyutlu, birçok faktörü bünyesinde barındıran insan hareketliliği olarak tanımlanmaktadır. Göç olgusu; gidilen yerdeki kalış süreleri, göç eden kişilerin özellikleri yanında, psiko-sosyal etkilere ve uyum sorunlarına yol açtığı için çok yönlü ele alışı gerektirmektedir (Buz, 2004). Göç kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar söz konusudur.

Göç (migration); uluslararası sınırları geçmek ya da bir devlet içinde yer değiştirmektir. Mülteciler, yerinden edilmiş kişiler ve ekonomik göçmenler de dâhil, süresi, yapısı ve nedeni farklılaşan insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir

(Göç Terimler Sözlüğü, 2009:22). Tomanbay'a (1999: 103) göre ise göç kişilerin, ailelerin, grup ve toplulukların ekonomik, politik, kültürel başta olmak üzere çeşitli nedenlerle yaşadığı toplumdan başka bir topluma yerleşme ve yaşama amacıyla yer değiştirmesidir. Bhugra (2004: 243) ise göçü bireylerin çalışmak, daha iyi bir istihdam, daha iyi bir gelecek, evlilik ve politik/dini zulümden kaçma gibi amaçlarla katıldıkları bir süreç olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımlamaya göre de göç, sosyoekonomik, kültürel ve siyasi yönleriyle sosyal yapıyı değiştiren coğrafi anlamda yer değiştirme süreci ve nüfus hareketlerinin tümüdür (İçduygu ve Ünalan, 1998: 215).

Yer değiştirme hareketi göç tanımlarında ortak unsur olarak görülmekte ve toplumların demografik, kültürel, sosyo-ekonomik yapısını, bu yapıların gelişimini biçimlendiren hareketli bir süreç olarak önem taşımaktadır. Toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik, idari ve hukuksal boyutlar bir ülke ve toplum için göçün konusu olmakla birlikte göç bireylerin ve toplumların temel insan haklarını, yaşam hakkı ve can güvenliğini ortadan kaldırdığı için kapsamlı ve insani niteliği olan bir olgudur (Akıncı ve ark., 2015:61-62).

Göç toplumların sosyokültürel, ekonomik yönleriyle yakından ilişkilidir. Bu durumda göç insan olmanın temel öğesi olarak algılanmakta, "insan olmanın gereği" olarak değerlendirilmektedir (Ortaylı, 2006: 19).

Göçler farklı kategorilerde sınıflandırılabilir. Mesafeye, gerçekleştiği yerlere, süreklilik durumuna göre değerlendirilebileceği gibi, sebeplerine göre de isteğe bağlı ve zoraki olmasına göre de "devamlı veya geçici olarak yapılan" şeklinde de ele alınabilir. Göçebeler, mevsimlik-tarımsal işçiler, yazlıkçılar geçici göç örnekleridir (Yılmaz, 2008: 2-3).

Farklı ölçütlere göre yapılan göç sınıflandırmalarında iç göç (internal migration) ve uluslararası göçen sık kullanılan sınıflandırma olarak karşımıza çıkmaktadır. İç göç, ülke sınırları içindeki nüfus hareketliliği iken, uluslararası göç komşu ülkelere, uzak bölgelere yapılır. (Mutluer, 2003; Şahin, 2001;TUIK, 2005).

Uluslararası göçü iç göçten ayıran bazı özellikler bulunmaktadır. Bunlardan biri, göç veren ve alan birimler arasındaki uzaklıklardır. Bu uzaklıklar, fiziksel, ekonomik ve kültürel olabilmektedir. Diğer bir özellik ise, siyasi anlamda göçün kontrolünün daha belirli olmasıdır. Göç eden kişilerin farklı boyutlarda uyum sorunlarının olmasıdır (İçduygu ve Ünalan, 1998).Uluslararası göç eden kişiler zorunlu olarak geldiği yerde yeni düzene alışmak ve uyum sağlamakta birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Göç olgusu yalnızca az gelişmiş ülkelerden gelişmiş olanlara doğru gerçekleşmez. Küreselleşme, bölgesel çatışmalar, savaşlar, yoksulluk, iletişim ve teknoloji alanındaki gelişmeler son yıllarda göç edenlerin sayısının artmasında etkili olmaktadır.

Kişilerin iç göç ve dış göç yaşamalarının birçok nedeni vardır. İşsizlik, yoksulluk, kuraklık, deprem, terör, kan davası gibi sebeplerin yanı sıra insan hakları intihalleri, din veya etnik ayrımcılık yapılması da iç ve dış göçlere sebep olabilir. Ayrıca toprak bölünmesi, evlilik, aile birleşmesi, istihdam olanakları da iç göç ve dış göç sebepleri arasındadır (Aksu ve Sevil, 2010: 134; Topçu ve Beşer, 2006:38). Gündüz' ün (2011:89) de belirttiği gibi savaşlar, etnik dini çatışmalar, siyasi baskılar, yoksulluk insanların çoğunun hayatlarını kurtarmak, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için göç etmelerine neden olmaktadır.

Yakın gelecekte elverişsiz iklim koşullarının hem kuraklığa hem de su kıtlığına yol açacağı ve sonuç olarak temel ihtiyaçlara ulaşmada sorunlar yaşanmasının, küresel ısınmaya bağlı sel baskınları, hortum, kasırga, tsunami gibi doğa olaylarının dünya genelinde göçmen, mülteci ve sığınmacı akınını artıracağı öngörülmektedir (Brown, 2008: 9-10; Akt.; Kartal ve Başçı, 2014:277).

Göçle ilgili çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Aşağıda bu kuramlara değinilmiştir. Bu çalışmada Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı ve Göç Sistemleri Kuramı ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

1.2. Göç Kuramları

Tek bir kuram ile açıklanması artık imkânsız olan göç olgusu, oluştuğu dönemlerin siyasi, ekonomik ve kültürel faktörlerince şekillenmekte, göç teorileri tarihsel süreç içinde ortaya çıkan küresel politika ve uygulamalardan etkilenmektedir. Bu bağlamda Castles ve Miller (2008) çağımızı "göçler çağı, Papastergoadis (1999) günümüzdeki yer değiştirmeleri "göç türbülansı" olarak adlandırmışlardır. Bunun anlamı artık küreselleşmenin ve göç olgusunun geçici değil kalıcı bir fenomen olduğudur. Göçler, formlarını ve koşullarını değiştirerek var olmaya devam edecektir. Buna göre göçlerin karakteristiğini belirleyen beş temel eğilim vardır. Bunlardan ilki göçün küreselleşmesi, ikincisi göçün hızlanması, üçüncüsü göçün farklılaşması, dördüncüsü göçün kadınlaşması, sonuncusu ise göçün giderek siyasallaşmasıdır (Castles ve Miller, 2008: 14).

Uluslararası göçün 4 temel nedeni olarak şunlar belirtilmiştir: Ülkeler arası demografik özelliklerin farklılaşması, kapitalizmin devresel krizleri, bölgeler arasında görülen gelir farklılıkları ve küresel boylamda yeniden yapılanmaya zorlanan ekonomiler (Güllüpınar, 2012: 56).

1.2.1. Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

1990'lı yıllarda sosyolojide kullanılan ağ kavramı göçü açıklamak içinde kullanılmaktadır. Massey'e (1993) göre göç ağı, göçmenlerin arkadaş, aile ve ülkelerinde kalan akrabalarından ve onların karşılıklı ilişkilerinin bütünüdür. Kurama göre bu ağlar, göçlerin maliyetini ve risklerini düşürerek göç kanallarının artışına neden olur. Risk ve maliyetin düşmesi ile göçler artmaktadır. Örneğin seyahat ve konaklama için enformel ağların kullanılması göç maliyetini azaltmaktadır. Göç veren ve göç alan toplumları birbirine bağlayan öncü göçmenler bir alt yapı sistemi oluştururlar. Bu durumda yeni göçler kolaylaşır ve daha çok göç oldukça bu ağlar daha da güçlenir ve göç sürekli bir hal alır. Barınma, iş bulma, bürokratik işlerin kolaylıkla halledilmesine ve kişisel sorunların çözümünde destek alınabilmesini

sağlayan bu ağlar ile göç süreci güvenlice kontrol edilebilir hale gelerek kendini sürdürülebilir bir sosyal sürece dönüştürür. İlişkiler ağı göçmenler arasında ekonomik ve siyasi bağlar da kurar ve bu durumda göçmen cemaatleri ortaya çıkabilir. Bu cemaat ve ağların yukarıda bahsedilen avantajları olmasına rağmen göçmenlerin göçle geldikleri ülkenin sosyal yaşamından izole olmalarına, hatta o ülkenin dilini bile öğrenmeden sadece kendi ağları içinde yaşamalarına ve sonuç olarak kendilerini hiç geliştirememelerine de neden olabilir. Almanya'ya göç etmiş Türkler örneği burada çok uygundur.

Küreselleşmenin etkilerinden biri de iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişimi ve değişimi ile göçmenlerin geldikleri yer ile bağlarının güçlü bir şekilde sürebilmesidir. Bu şekilde insanlar ekonomik, sosyal veya kültürel bağlarının devam ettiği yerler arasında düzenli olarak gidip gelebilmekte ve tekrarlanan göç ve dolaşımı kolaylaştırmaktadır. İşte buna **ulusötesi (transnationalism)** denilmektedir (Güllüpınar, 2012: 73-76).

1.2.2. Göç Sistemleri Kuramı

Bu kurama göre göç alan ve veren ülkeler arasında karşılıklı olarak göçmen hareketi nedeniyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluşur. Bu ülkeler coğrafi olarak birbirine yakın veya uzak olabilirler. Önemli olan kurulan siyasal ve ekonomik ilişkiler ağıdır. Eğer iki ülke arasında tarihi, politik ve sosyal bir ilişki varsa göç gerçekleşmesi daha büyük ihtimaldir. Örneğin Batı Afrika ve Fransa veya ABD ve Meksika gibi sömürgecilik geçmişleri olan ülkeler gibi. Bu kurama göre göç hareketlerinin asıl kaynağı göç alan ve veren ülkelerin arasındaki mikro ve makro ilişkilerdir (Güllüpınar, 2012: 76-79).

1.2.3. Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı

Göç üzerine ortaya çıkan ilk sistematik teori olma özelliğindedir. Bu kurama göre göç, emek alanındaki arz ve talebin arasındaki coğrafi farklılıklardan ortaya çıkmaktadır. Emek fazlası olan ülkelerde ücretler düşük, sınırlı emek piyasası olan ülkelerde ise ücretler yüksektir. Düşük ücret alan bölgelerdeki işçiler, ücretlerin yüksek olduğu ülkelere doğru hareket ederler. Özetle göçün nedeni bölgeler arsındaki ücret farklılıklarıdır. Aynı zamanda uluslararası göçün hacmi de bu ücret farklarının boyutları ile ilgilidir. Bu kuram, farklı bölgeler arasında çok uluslu bir ücret dinamiği olacağını varsaymaktadır. Ücretler göç hareketleri yoluyla dengelenecektir. Bu kuramda göç, emek piyasalarını dengeleyici bir faktör olarak görülmektedir. Bu kurama getirilen eleştirilerden en önemlisi ise ücretlerin göç alan ve veren ülkeler arasında bir süre sonra eşitlenmesi ile göçün azalması ve hatta uluslararası göçün durması gerektiği yönündedir. Fakat aksine göç yıllar boyunca hala artmaya devam etmektedir (Güllüpınar, 2012: 56-59).

1.2.4. Neo-Klasik Ekonominin Mikro Göç Kuramı

Makroekonomik kurama benzer olmasına rağmen bu kurama göre göçün nedeni makro iş piyasalarındaki koşullarla birlikte bireyin kendisidir. Staastad, Borjas ve Todaro tarafından geliştirilen bu kuramda bireyin kendi rasyonel düşünme sistemini kullanarak küçük bir maliyet/kar hesabı yaparak göç kararı alması söz konusudur. Bu hesabı yapan birey daha yüksek kazanç elde edebileceği ülkeye göç etme konusunda mantıklı bir karara varır. Özetle birey kişisel faydasını ve kazancını maksimize etmektedir. Chiswick'e (2000) göre göçmenler kendiliğinden seçilmektedir ve bu durumda gidecekleri ülkelerde eğitim durumları, beceri ve deneyimleri ile daha yüksek ücretli işlere girebilecek olan kesimin daha yüksek oranda göç etme kararı vermesi gerektiğini savunmaktadır. Bu kurama göre uluslararası göç kararını ancak göçün riskini etkisiz hale getirebilenler almaktadır.

Neo-klasik ekonomi modelleri sadece göçmenin kendisini temel almaktadır. Bireyin kendi özel çıkarları ile başka hiçbir dışsal faktöre maruz kalmadan karar verdiğini savunur. Eksik olduğu nokta göç kararı veren bireyin aile, anavatan ve kültürel bağlarını tamamen analiz dışı bırakmasıdır (Güllüpınar, 2012: 59-61).

1.2.5. Yeni Ekonomi Kuramı

1990'lı yıllarda Oded Stark'ın geliştirdiği bu kurama göre göç kararı sadece bireysel olarak değil bir grubun karar süreci olarak ortaya çıkar. Bu gruplar özellikle aile ve hane halkı olarak ele alınır. Buna göre aileden veya haneden bir kişinin göçü ile aile gelirleri artar ve çeşitlenir. Bu durum aile için bir güvence demektir. Aile, ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenir. Bu kuramın temel varsayımı göç kararının birbiri ile ilişkili insan grubunun ortak kararı olması ve amacın sadece geliri artırmak değil riskleri de minimize etmek ve piyasalardaki dalgalanmalardan en az zararla kurtulmaya çabalamak olduğudur. Ayrıca aileler haneden göçmen yollarken sadece mutlak şekilde gelir artırmayı değil, başka hanelere nazaran göreli yoksulluklarını azaltmayı da hedeflemektedir. Bu anlamda uluslararası göç bir çeşit portföy yatırımıdır.

Neo-klasik ve Yeni ekonomi kuramları mikro düzey modellerdir. Göç kararını kimin aldığı ve gelir-risk hesaplamalarının nasıl yapıldığı aralarındaki tek farktır (Güllüpınar, 2012: 61-64).

1.2.6. İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı

Bu kuram 1970'li yıllarda Michael J. Piore tarafından geliştirilmiştir. Uluslararası emek göçünün, gelişmiş ülkelerdeki taleplere istinaden ortaya çıktığını savunur. Bu süreç işverenler ve hükümetler tarafından başlatılır. Göçmen işçi talebi ekonominin yapısal ihtiyaçlarından ortaya çıkar. Yani bu durumda göç, uluslararası

ücret farklarından ortaya çıkmaz çünkü ne kadar çok göçmen gelirse gelsin göç alan ülkelerde düşük düzey işlerin ücreti artmaz.

Gelişmiş ekonomilerde ikili (tabakalı) bir iş gücü piyasası vardır. Bunlardan ilki emek yoğun sektör, diğeri sermaye yoğun sektördür. Sermaye yoğun işlerde, işveren bilgi, beceri ve deneyim açısından çalışanlarına daha fazla yatırım yapmaktadır ve kolayca işten çıkarmak istemezler. Fakat düşük ücretli ve vasıfsız işlerde durum böyle değildir. Gelişmiş ülkelerde yerel hiyerarşiye göre en altta yer alan yerli işçiler bu vasıfsız ve "küçük düşürücü" ilerde çalışmaktansa işsiz kalmayı tercih eder. Niteliksiz işler için yerli işçi bulunamayınca işverenler yerel hiyerarşinin en altında bulunan göçmenlere dönerler. Her şekilde bu niteliksiz işlerin ücreti, kendi ülkelerinden fazla olacağı ve göçmenler sadece ücretle motive olacakları için bu işleri kabul etmeye hazırdırlar.

Piore'ye göre göç hareketleri "gönderen ülkeye ait itici faktörlerden (yüksek işsizlik, düşük ücret) değil, kabul eden ülkenin kaçınılmaz ve kronik özellikteki düşük ücretli işgücü ihtiyaçlarından gerçekleşmektedir"(Güllüpınar, 2012: 64-67).

1.2.7. Dünya Sistemi (Merkez-Çevre) Göç Kuramı

1970'li yıllarda Wallerstein, Amin, Galtung, Castle ve Kosack tarafından ortaya atılmış ve 1980'li yıllarda Castles, Sassen ve Portes tarafından geliştirilen, merkez-çevre ilişkileri veya gelişmiş-azgelişmiş ülkeler arası çıkar ve sömürü ilişkilerine odaklanan bu kurama göre göç, göçmen gönderen az gelişmiş ülkelerin işgücü kaynaklarının gelişmiş ülkelerin yararına kullanması ile ortaya çıkan bir sömürüdür. Uluslararası göçün asıl nedeni giderek genişleyen dünya pazarıdır. Kurama göre kapitalist ağlar etraflarındaki çevrelerin ağlarına yayılmaya başladıklarında çevredeki nüfus merkezdeki ülkeye göç etmeye başlar. Böylece çevre ülkelerin kontrolündeki ham madde ve işgücü kapitalist ülkelerin kontrolüne geçmiş olur. Temellerini Marksist politika ve ekonomiden alan bu kuramın odağı dünyadaki

eşitsiz ekonomik ve siyasal güç dağılımıdır. Bu kurama göre göç sermaye için ucuz emekten başka bir şey değildir (Güllüpınar, 2012: 67-72).

Yapılan çalışmalar göçün nedenleri, göçe katılımları, bu sürecin kazanımları ve kişilerdeki etkileri, tutumlar ve tepkiler açısından kadınlar ve erkeklerin önemli farklılıklar taşıdığını, bu farklılıkların yeterince göç çalışmalarına yansıtılmadığını göstermektedir. Kadınların deneyimleri ya genelleştirilerek tartışılmakta ya da aile içindeki konumları çerçevesinde ele alınmaktadır. Coğrafi ve sosyal değişimi barındıran bu süreçte sosyoekonomik sınıf, kültür, etnik ya da ulusal kimliğin olduğu kadar cinsiyet kimliği de son derece önemlidir (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999:305).

1.3. Kadın Göçü

Yirminci yüzyıl, kadın göçünün artışı bağlamında "dönüm noktası" olmuştur. Göç hareketleri incelendiğinde son yıllarda artmış, çeşitlik kazanmış ve kadınlaşmıştır (Ulutaş ve Kalfa, 2009: 14). Göçün kadınlaşmasından göç sürecine bağımsız olarak katılan kadın sayısının artması ve kadınların bağımsızlaşması sonucu göçmenlerin yarısını oluşturması kastedilmektedir. Avrupa'nın yaşlı nüfusunun bakım ihtiyacı, kadınların çalışma yaşamındaki artış nedeniyle ev ve çocuk bakım hizmetlerinde duyulan yardım ihtiyacı ve göç ederken arkalarında bıraktıklarına para gönderme konusunda kadınların daha güvenilir olması ulus aşırı göçlerde sayılarının artmasını ve bağımsız hareket etmelerini tetiklemiştir (Barın, 2015: 15). Küreselleşmenin körüklediği gelir adaletsizliği yoksullaşma ile birlikte ailelerini geçindirebilmek amacıyla kadınların göçüne yol açmıştır (Ulutaş ve Kalfa, 2009: 13).

Ailevi nedenler ve çalışma amacı kadınların göçüne sebep olabilirken, ülkelerinde yaşanan savaş ve maruz kaldıkları sömürü de kadınlar zorunlu göçüne neden olabilmektedir (Harzig,2003: 23). Kadınlar ve çocuklar dünyada yerinden edilmiş kişilerin %80'nini oluşturmaktadır (Rittersberger-Tılıç, 2010).

Göç kararının verilmesini ve sürecin planlanmasını kadınlar etkileyememektedir (Buz, 2009: 40). İlkkaracan'lar cinsiyet farkını gözeterek, kadınların "bağlantılı göç" ve " evlilik göçü" olarak iki şekilde göç ettiğini belirtmektedirler. Bağlantılı göç türünde ailenin iş bulması, tayin gibi nedenlerle kadınlar erkek üyeleri takip etmektedir. Kadın göç kararında aktif söz sahibi değildir, aile içindeki konumuna göre (eş, anne, kız çocuk) kısmen söz hakkına sahiptir (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999: 306). "Evlilik göçü" türünde ise kadın birisiyle ya evlenerek ya da evlenmek amacıyla evleneceği erkeğin bulunduğu yere hareket eder. Her iki göç türünde de itme ve çekme faktörleri etkin değildir, kadınlar yanındaki ya da arkalarından gittikleri erkeklerin kararına uyum sağlamaktadır (Tekin Yılmaz, 2005: 19).

Hangi sebeple yapılırsa yapılsın öncesi ve sonrasındaki göç deneyimleri her birey açısından farklı özellikler taşımaktadır ve kadınlar açısından durum daha da büyük farklılıklar gösterebilmektedir. Kadınlar ilk göç hareketlerine başlangıçta ailenin erkek üyesini takip etme yoluyla katılırken, daha sonraları bağımsız ve kendi başlarına göçmen olmaya başlamışlardır (Buz, 2006: 11). Günümüzde uluslararası göçmen nüfusunun yarısını hatta bazı ülkelerde %70-80'lerinikadınlar oluşturmaktadır (UNFPA, 2014).

1.3.1. Kadın Göçünün Nedenleri

Kadınların genellikle yoksulluk, borç gibi ekonomik nedenlerle göç ettikleri, göç edilen ülkelerdeki ücret farklılıklarının da tek neden olmamakla birlikte kadınların göç kararını etkilediği görülmektedir. Evlilik sorunları, fiziksel şiddet ve boşanmanın zorluğu kadınların göç etme davranışı açısından önemli ekonomi dışı faktörlerdir (Kofman ve ark., 2000: 143).

Kadınlara karşı özellikle savaş ve çatışma durumlarında yaygınlaşan cinsel şiddetin varlığı ve şiddet, göç kararı vermesinde kadınların için önemli bir nedendir (Buz, 2006: 12). Aile içi şiddetin ve boşanma oranlarının artması, kadınların daha iyi

bir yaşam arayışları, küçük ticari faaliyetlere katılarak ailelerinin geçimleri sağlama çabaları kitlesel kadın göçünün nedenleri arasındadır (Ulutaş ve Kalfa, 2009: 15).

İstihdamda toplumsal cinsiyete dayalı yaşanan ayrımcılık, gelir adaletsizliği, genel sağlık ve bakım hizmetlerinden yetersiz faydalanmaları, eğitimin yetersiz olması, kaynak sınırlılığı, çocuk bakımı ve ev işleri sorumlulukları kadınların göç etme dayanaklarını oluşturmaktadır (Anker, 2002: 6; Akt.; Buz, 2006: 12-13).

Şafak'ın (2008) yaptığı bir çalışmada Türkiye'de kadınların çoğunluğunun, eş ya da aileye bağlı olarak ekonomik sebeplerle göç ettiği, büyük şehirlerde göçle birlikte yaşanan ekonomik zorluklara bağlı olarak az gelirli, güvencesiz işlerde (kapıcılık, ev temizliği, tekstil vb.) çalıştıkları belirtilmiştir (Şafak, 2008: 24).

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu'na (2009: 19) göre; kadınların çoğunluğunun evlilik ve eğitim, erkeklerin çoğunluğunun ise, iş arama/iş bulma, tayin/atama, eğitim nedenleriyle göç ettiği görülmüştür.

Buz (2006) tarafından yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde; İranlı kadınların eşle anlaşamama, boşanma, aile içi şiddet, gayrı meşru gebelikler, kocasının ölümünden sonra zorla kayınbiraderleriyle evlendirilmek istenmesi ve inanç farklılıkları nedeniyle ayrımcılık yaşaması gibi sosyal nedenlerle göç kararı aldıkları, bu kadınların esasında erkek şiddetinden kaçmak, kendini ve çocuklarını korumak amacıyla göçü bir strateji olarak kullandıkları anlaşılmıştır. Siyasi nedenlerle kaçan ve sığınma kararı alanların ise ülkelerinde aktif olarak siyasi mücadelede bulunmaları, insan hakları kuruluşlarında çalıştıkları için tehdit edilmeleri etkili olmuştur. Somalili kadınların kabileler arası çatışmalarda eşlerini kaybetmeleri, tecavüze maruz kalmaları ve ülkelerinde kadın olarak yaşamlarını sürdürmekte oldukça zorlanmaları sığınma kararı almalarında etkendir (Buz, 2006:121-122).

Ülkemizde AFAD'ın (2014) gerçekleştirdiği, Suriyeli kadınların durumunu betimleyen araştırmada; 24 Nisan 2014 itibariyle 2.709.786 Suriyelinin, iç karışıklıklar nedeniyle ülkesi dışında bulunduğu, bunun %50,2'sinin kadınlardan ve özellikle %23,7'sinin 18-59 yaş aralığındaki yetişkin kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Araştırmada; kadınların da erkekler gibi ülkelerindeki zulümden kaçtığı ve toplumsal cinsiyet farklılıklarının savaş sürecinde kendini gösterdiği, sıklıkla aile içi şiddet, erken yaşta yapılan evlilikler ile çok eşli evliliklerin, ülkemizdeki kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeliler arasında gözlendiği, erken yaşta yapılan ve çok eşli evliliklerin Suriye'de de oldukça yaygın görülen sosyal bir durum olduğu anlaşılmıştır.

Genel olarak kadınlar; kadın olmalarından kaynaklanan sosyo-kültürel önyargılardan oluşan baskı ve zulüm, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık, cinsel istismar, cinsel şiddet, aile içi şiddet, fiziksel ve ruhsal sağlıklarına zarar veren geleneksel zararlı uygulamalar nedeniyle kaçmak, ülkelerini terk etmek ve başka ülkelere göç etmek zorunda kalmaktadır.

1.3.2. Göçün Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Göç olgusunun, kişilerin sosyal etkileşim ağında, kültürel yapısında yol açtığı değişim ve zorlanmalardan çocuklar, gençler ve kadınların bulunduğu risk gruplarının daha yoğun etkilendiği, aile ve toplum içindeki yerleri itibariyle öncelikli olarak kadınların değerlendirilerek, sorunlarına çözüm getirilmesi gerektiği çalışmalarda belirtilmektedir (Aksu ve Sevil, 2010; İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999; Tuzcu ve Ilgaz, 2015; United Nations Population Fund, 2014).

Almanya'daki göçmen nüfusun içindeki çocuklar ve gençler, ileri yaşta olan ilk nesil göçmenler, oturma izni olmayanlar ve kadınların daha fazla risk taşıyan ve zorluk çeken özellikli (incinebilir) gruplar olduğu belirtilmektedir (Gündüz, 2011: 100-101).

Yaşadıkları travmalar sebebiyle mültecilerin tamamının incinebilir durumda olduğu bilinmelidir fakat işkence görmüş kişilerin, cinsel şiddet, tecavüz, AIDS kurbanlarının, gebe, emziren, aile reisi olan kadınların, çocuklar, refakatsiz küçükler, yaşlılar, fiziksel ve zihinsel özürlülerin ekstra incinebilir, dezavantajlı gruplar olduğu unutulmamalı ve bu gruplara yönelik planlanacak hizmetlerde bu özellikler dikkate alınmalıdır (Buz, 2003: 60).

Toplumsal cinsiyet nedeniyle kadın işi olarak görülen ev hizmetlerinde erkeklerin sorumluluk almaması, orta sınıf kadınların işgücüne katılımlarının artması, yaşlanan nüfus, devletin sağlık ve bakım hizmetlerinden çekilmesi, ev ve bakım hizmetleri birçok gelişmiş ülkede giderek çoğunlukla göçmen kadınlar tarafından yerine getirilen bir hizmet sektörüne dönüşmüştür. Diğer yandan da fuhuş sektöründeki genişleme göçmen kadınlara olan talebi artırmıştır. Çalışan göçmen kadınlar hem kadın hem göçmen oldukları, ülkede yasal olmayan şekilde bulunmaktan, yaptıkları işlerin özelliğinden aşağılanmakta ve sömürüye maruz kalmaktadırlar (Ulutaş ve Kalfa, 2009: 14).

Göçün kendi isteği dışında gerçekleşmesi, sahip olduğu kültürün tehdit altında olması, göç edilen yerin sosyo-kültürel olarak kendi sosyo-kültürel yapısından çok farklı olması psiko-sosyal sorunları artırmakta, uyum güçlüğü yaşanmasına, sağlık sorunları görülmesine yol açabilmektedir, alıştığı ortamdan ayrı kalmak yalnızlık, yabancılaşma, değersizlik hissi, yakınlarının yokluğu, yakınlarını bırakma kaynaklı pişmanlık duyguları yaşanabilmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014:61).

Travma sonrası stres, kültürel çatışmalar, aile içi rollerin değişmesi, aile içi şiddet, kalabalık olarak yetersiz ve sağlıksız koşullardaki evlerde yaşama, çevresel şiddet, çalışma ortamındaki tehlikeler, sağlık güvencesinin olmaması, yaşanan çok sayıda gebelikler, ana sağlığı, çocuk sağlığı, aile planlaması hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanamama, yetersiz doğum öncesi hizmet alımı, yetersiz ve dengesiz beslenme göç eden kadınların yaşadığı başlıca sorunlardır (Topçu, 2006).

1.3.2.1. Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkileri

Yaşanılan ülkenin gelişmişlik düzeyi, yoksulluk ve eğitim düzeyinin düşük olması kadın sağlığını etkileyen temel faktörlerdendir. Toplumların gelişmişlik düzeyleri sağlık sorunlarının nitelik ve yoğunluğunu farklılaştırmaktadır (Arıkan ve Mavili Aktaş, 2008: 21). Ekonomik düzlemde az gelişmiş/gelişmekte olan bir ülkeden gelişmiş bir bölgeye göç edilmesi göçmenlerin sağlık durumlarını olumlu etkileyebilir. Diğer yandan da düşük sosyo-ekonomik şartlar ve eğitim seviyesi açısından dezavantajlı olarak hayatlarına başlayan, zor ve sağlıksız şartlarda çalışmak ve yaşamak zorunda kalan göçmenlerin daha fazla sağlık riskleriyle karşı karşıya kalması kaçınılmazdır.

Göç çevresel anlamda ani ve hızlı bir değişim yaratarak, sosyokültürel ve fiziksel olarak toplumu ve içinde yaşayan bireyleri etkileyerek hem sağlık hem de sağlık değişkenleri üzerinde oldukça önemli etkilere neden olmaktadır (Arabacı ve ark., 2016:129; Demir ve Arıöz, 2014:1; Topçu ve Beşer, 2006: 38).

Kadın sağlığına göçün etkileri kötüleşme yönünde olabileceği gibi iyileşme yönünde de olabilmektedir. Gelir düzeyi düşük olan bir ülkeden refah düzeyi yüksek bir ülkeye göç edildiğinde sağlık hizmetleri kapsamında kadının durumu iyileşmektedir. Ancak kadın göç ettiği ülkenin dilini bilmesi ve iş sahibi olması durumunda sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde kadının statüsü düşüktür, bu duruma kadın göçmenliği de eklenince sorunlar daha da artmaktadır. Göçmen kadınlar hem kadın hem göçmen olmaları sebebiyle cinsel tacize, tecavüze, şiddete maruz kalabilmektedirler (Adanu ve Johnson, 2009: 180).

Göçmenlerin yaşadıkları dil sorunları, uygun ve yeterli sağlık hizmetinden yararlanmalarında hatta hastalık durumlarında doğru teşhisin konulmasında engel teşkil etmektedir (Razum ve ark. 2005: 721). Erkeğe bağımlı olan ve dil bilmeyen kadınlar sağlık hizmetlerine ulaşmada ciddi sorunlar yaşamaktadır (Adanu ve Johnson, 2009). Örneğin dili bilen aileden birinin ya da bir tanıdığın muayeneye gidilirken tercüme amaçlı eşlik etmesi faydalı olabildiği gibi sıkıntı da

oluşturabilmektedir. Tıbbi terimlerin doğru anlaşılamaması, doğru ve yeterli biçimde tercüme edilememesi öncelikli olarak yaşanan sorunlar arasındadır. Aynı zaman çekinme, utanma gibi duygular hastalık belirtilerinin tam olarak anlatılamamasına sebep olmaktadır (Gündüz, 2011). Çalım ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada göçmen kadınların, gebelik süresince ve doğum sürecinde dil bariyeri nedeniyle daha fazla sorun yaşadığı belirtilmektedir.

Karadağ Çaman ve Özvarış'ın (2010) belirttiği gibi göç; konaklama mekânlarının elverişsizliği, zorunlu toplu yaşamlar, gelir düzeyinin yetersizliği, dil engeli, sağlık sigortalarının olmaması gibi sebeplerle farklı boyutlarda mültecilerin sağlığını etkilemekte, kadınların toplumsal statüleri ve geleneksel yaşam kalıplarından ötürü bu durum kadınları daha da fazla etkilemekte ve sağlık hizmeti almada kadınları dezavantajlı hale getirmektedir.

Sosyo-ekonomik çevredeki değişiklikler, sağlık hizmetlerine erişim, cinsel davranışlardaki değişiklikler, sosyal statü üreme sağlığını etkilemektedir. Üreme sağlığı riskleri göç süreciyle birlikte travma yaşayan mültecilerin sorunlarının başında gelmektedir. Göç sürecinde özellikle çatışmalı ortamlarda cinsel şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve sonuç olarak CYBH riski artmaktadır. Dil bariyeri, bilgi eksikliği, erkek sağlık personelinden kaçınmak, geleneksel uygulamalar, sosyokültürel baskılar, kadınların karar verme süreçlerinden uzak tutulması ve sosyoekonomik düzeyleri hizmet alımının önündeki başlıca engeller olduğu gibi, göç sonrasında sağlık ve sosyal hizmetlere ulaşmada yaşanan sorunlar, ayrımcılık, dil ve kültür farklılıkları nedeniyle dışlanma CYBH'ın tanı ve tedavisini geciktirmektedir (Yağmur ve Aytekin, 2018). Göç, doğurganlık düzeyi, düşükler, aile planlaması ve doğum öncesi bakım yetersizliği gibi kadın sağlığı sorunlarına yol açmaktadır (Aksu ve Sevil, 2010; Demir ve Arıöz, 2014;Tuzcu ve Bademli, 2014).

Göçmen kadınların yaklaşık %40'ının sigortalarının olmadığı ve bu nedenle de koruyucu sağlık hizmeti, diş ve acil bakım hizmetlerini yeterli düzeyde kullanamadıkları belirtilmektedir. Devlet sigortası olanlar kıyaslandığında özel

sigortası olanlara göre sağlık bakımından daha az yararlanmaktadır (Fuantes-Afflick ve Hessol, 2009. Akt.; Tuzcu ve Ilgaz, 2015: 60).

Buz (2002) tarafından 506 sığınmacıyla yüz yüze yapılan çalışma bu çalışmaları destekler niteliktedir. Araştırma sonuçları sığınmacıların %75'nin Türkçeyi hiç bilmediğini, %80,6'sının sağlık sorunlarını çözemediklerini, sığınmacıların sağlık hizmetinde karşılaştıkları güçlükler olarak; % 64,5'inin ilaç ve tedavi giderlerini ödeyememe, % 60'ının sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilememe, % 50'sinin de dil bariyeri nedeniyle şikâyetlerini anlatamama olarak ifade ettiğini ortaya koymuş, ayrıca sığınmacıların % 95'inin ekonomik anlamda sıkıntı yaşadığını düşündüğünü ve % 70'inin Türkiye'de çalışma deneyiminin olmadığını belirttiğini göstermiştir.

Göçmen kadınların karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi de seks işçiliğine zorlanmalarıdır. Bu durum kadınların istenmeyen gebelikler yaşamasına, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV enfeksiyonu açısından risk almalarına yol açmaktadır (Miller ve ark., 2007:489-490). Avrupa'da enfeksiyon hastalıklarının neredeyse tamamının alt sosyo-ekonomik düzeyde ve göçmenlerde görüldüğü saptanmıştır (Semenza, 2010: 33-34).

Göçmenler göç ettikleri bölgelerdeki sağlık sistemi içerisinde yer alan düzenli ve mevcut hizmetleri yeteri kadar bilmedikleri için diğerlerine göre hastanelerin acil birimlerini daha fazla kullanmaktadır (Gündüz, 2011).

Sonuç olarak, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere göç eden bireyler sağlık açısından daha fazla risk altındadır. Sağlık kuruluşlarından yararlanmada yaşanan sıkıntılar, ekonomik sorunlar, yetersiz ve dengesiz beslenme, dil engeli, sağlık sigortasının olmaması ve stres göç eden kadınların sağlığını olumsuz etkilemekte, diğer taraftan da göç edenlerde sağlık problemleri de artmaktadır.

1.4. Göç Aşamaları ve Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Göç süreci, Bhugra ve Gupta'ya (2011) göre göç hazırlığının yapıldığı göç öncesi dönem, fiziksel olarak bir yerden başka bir yere yol alınan göç dönemi ve göçmenin sosyo-kültürel, ekonomik, politik açıdan göç ettiği yeni topluma uyum sürecini içeren göç sonrası dönem olarak üçe ayrılır (Akt.;Başterzi, 2017:380).

1.4.1. Göç Öncesi ve Göç Dönemi

Göç savaş, çatışma, insan hakları ihlalleri gibi nedenlerle ortaya çıktığında göç öncesi hazırlık dönemi azalmakta ve bu durum ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bireylerin istekleri dışında göç etmek zorunda kalması, sahiplendiği kültürün tehdit altında olması, göç edilen yerin sosyo-kültürel olarak çok farklı olması psiko-sosyal sorunları arttırmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon gibi birçok ruhsal hastalıkların, göçün öncesinde ve göç sırasında ruhsal travma yaşayanlarda hem bu süreçte hem de yaşam boyu ortaya çıkma riskinin arttığı farklı çalışmalarda gösterilmiştir. Savaş, çatışma gibi durumlardan kaçarak başka bir ülkeye göç etmek, sığınmak zorunda kalan grupların düşük eğitim seviyesine ve sosyoekonomik koşullara sahip olmaları göçe uyum sağlamalarını zorlaştırabilmektedir.

Kadınlar göç sürecini cinsiyet nedeniyle farklı deneyimlemekte, erkeklere göre çoğunlukla daha ciddi sorunlarla ve istismarla karşılaşmaktadırlar. Buz (2006) tarafından sığınmacı kadın ve erkelerin göç anlatılarının analiz edildiği bir çalışmada kadınların sığınma deneyiminden; zorunlu göç etme nedenleri, tek başına göç, sorumluluk ve rollerindeki artış, psikolojik sorunlar ve iş bulma güçlüğü boyutunda erkeklere göre daha olumsuz etkilendikleri ortaya konulmuştur.

Kadınlar özellikle çatışma, savaş, politik nedenlerle göç ettiklerinde hem göç öncesi hem de göç sırasında erkeklerden daha farklı olarak cinsel travmalara, taciz ve tecavüzlere maruz kalabilmektedirler. Bosna Hersek'te yaşanan savaşta, Avrupa'nın

ortasında yaklaşık 20.000 Müslüman kadına tecavüz edildiği bilinmektedir (UNHCR, 2003). Sığınmacı kadınlar, faillerden, ailelerinden ve toplumun olası tepkilerinden korktuklarından, kendilerine adil ve düzgün davranma konusunda yetkililere duyulan güvensizlikten genellikle deneyimlerini gizlemekte, utanma ve namussuzlukla damgalanma korkusundan yaşadıklarını kimseyle paylaşamamaktadırlar.

Mülteci ailelerinde göçün erkeklerce planlaması, kadın ve çocuklanın bu karara uymak zorunda kalmasına neden olmaktadır. İltica talebinin ve mültecilik statüsünün kazanılmasana ilişkin belirsizlik durumu, olumsuz ve güç koşullar sonuç olarak aile içi çatışmalara, anlaşmazlıklara ve giderek aile içi şiddete sebep olabilmektedir. Yaşanılan bu durum, ailelere yönelik psiko-sosyal hizmetlerin ne kadar gerekli olduğunu göstermektedir (Yalazan, Şahin ve Ceylan, 2002: 91).

1.4.2. Yerleşme Aşaması

Göç nedeniyle dil, din, gelenek, kültür açısından farklılıklara sahip bireyler aynı ortamda birlikte yaşamak zorunda kalmaktadır (Aksoy, 2012).Cinsiyet, yaş, dil becerileri uyum sürecinde etkili olabildiği gibi, dini inançlar ve karşılanma biçimi de göç sonrasında uyum sürecinde etkili olmaktadır (Beşer, 2012).

Göç sonrası dönemde göç edilen toplumda yaşamaya başlayan bireyler kültürel farklılıklarla karşılaşmakta, bu farklılıklar uyum ve sağlık sorunlarının görülmesinde belirleyici olabilmektedir. Göç sonrası, yaşanılan yeni çevrenin kişilerin kendi kültürüne benzemesi daha az, benzememesi daha çok uyum sorunu yaşamalarına sebep olmaktadır. Alışılan ortamdan kopması kişinin yalnızlık, değersizlik hissi, yabancılaşma hissine yol açtığı gibi, yakınlarının yokluğu ve onları bıraktığı için hissettiği pişmanlık duyguları yoğun stres yaşamalarını beraberinde getirmektedir (Şahin, 2001: 62-63).Göçle birlikte kişinin memleketini, ailesinin tamamını ya da bir kısmını kaybetmesi, farklı bir kültürün içine girmesi, göç ettiği yerde konuşulan dil,

savaş sonrası vatanına geri dönme umudunun olup olmaması ruh sağlığı üzerinde çok etkidir.

Göçmen olma, ailenin parçalanmasına, sosyal bağların zayıflamasına, psiko-sosyal strese neden olmaktadır. Yeni edinilen kültüre uyum sağlama stresi anksiyete ve depresyona neden olabilmektedir. Yeni kültüre uyum sürecinde karşılaşılan bazı sorunlar yaşanılan stresin nedenini oluşturmaktadır. Ekonomik zorluklar, sağlık hizmetlerinden yararlanamamanın yanı sıra, dilde ve eğitimde yaşanan engeller bu sorunlardan bazılarıdır. Sosyal dışlanma ve iş stresinin de göçmenlerde anksiyete ve despresyon görülmesi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Hovey ve ark., 2002).

Kadınların sığındıkları ülkede sosyal destek mekanizmalarını kaybetmelerinin yanında göç edilen yerin dil, kültür gibi toplumsal yapılarının yanı sıra hukuk sistemini bilmemeleri zor olan hayat koşullarını iyice zorlaştırmaktadır (Saraydın, 2007: 65). Göç sonrası kadınlar sosyal dışlanma, yalnızlık, dil bariyeri, kültürel farklılıklar nedeniyle çoğu şeye yabancılaşmaktadır (Tuzcu ve Ilgaz, 2015: 64). Suriyeli kadınların yetiştiği kültürden ve alışık olduğu toplumsal değerlerden ayrılmasıyla yaşadıkları zorunlu göç, fiziksel yer değişikliği sonrasında uzun yıllar sürebilecek sıkıntılı süreçlere yol açmaktadır.

Sığınmacıların karşılaştıkları bir diğer sorun da ayrımcılığa maruz kalmalarıdır. Okullarda, resmî kurumlarda, hastanelerde, işyerlerinde, mahallede istenmedikleri açık olarak belirtilmektedir. Ekonomik ve kültürel bir tehdit olarak algılanmakta, hor görülmektedirler. Bu durum sığınmacıların yaşanılan ülkeyle bütünleşmelerinin önüne geçmekte, şehirlerde gettolar oluşturmalarına neden olmaktadır (Dedeoğlu, 2016: 12).

Göçmenlerin aile, arkadaş, akrabalarıyla olan ilişkilerinin tümüne "göç ağı" denilmektedir. Bu ağın varlığı uluslararası göçü hızlandırmış ve bu durumu sürdürülebilir bir hale getirmiştir. Ağ göçmenler üzerinde hem yardımlaşma ve dayanışma gibi olumlu, hem de içe kapalı paralel bir toplum olarak yaşanmasına sebep olma gibi olumsuz etkilere sahiptir (Güllüpınar, 2012: 74). Sosyo-ekonomik,

siyasal ağlarla tüm ihtiyaçlarını kendi içlerinde karşılayan göçmenlerin kapalı grup yaşamları göçmenlerin yeni ülkelerine uyum sağlamalarını, oradaki hayata geçişlerini zorlaştırmaktadır. Türkiye' de yaşayan Suriyeli kadınların kamplar dışında da kentsel dönüşüm alanlarında getto yaşamlar sürmeleri ve dil öğrenmemeleri uyum sağlamalarının önündeki engellerdendir (Yalçın, 2004: 53-54).

Yoksulluk, kötü yaşam ve çalışma koşulları, savaş gibi risk faktörlerinin yanında, bireysel/kurumsal şiddetin varlığı ve sosyal adaletin olmaması da göçmenler için risk teşkil etmektedir. Bununla birlikte sağlık hizmetlerine erişimin zorluğu, mevcut hastalıklar göçmenler için önemli risklerdir (Hassoy,2016: 16).

1.5.Türkiye'deki Suriyeli Kadın Sığınmacılar

Yüzyılın en büyük insani krizi olan Suriye'de yaşanan kriz, halkı özellikle de kadın ve çocukları ağır şartlarda yaşamak zorunda bırakmıştır. Suriye'deki savaş ortamı, ülke içindeki yaşamı zorlaştırdığı gibi, iltica eden Suriye vatandaşları için de yaşam koşullarını gittikçe zorlaştırmaktadır. İçişleri Bakanlığı GİGM'nün verilerine göre; ülkemizde21.02.2019 tarihi itibariyle 3.635.841 Suriyelinin biyometrik kaydı yapılmış ve geçici koruma kapsamında kimlik belgeleri düzenlenmiştir. Bu kişilerin 1.667.192'sini kadınlar oluşturmaktadır.

Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınlara yönelik AFAD, İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (Mazlum Der), Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD)- Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN WOMEN) tarafından yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Suriyeliler genellikle Türkiye'ye sınırı olan illerden gelmektedirler. Türkiye'deki kamplarda yaşayan Suriyeli kadınların üçte birinden fazlası İdlip'den, %28'i Halep kentinden gelmektedir. Lazkiye şehri de %17 ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Suriyelilerin farklı şehirlere yerleşme davranışlarında ise; gidilen

şehirde var olan akrabalar, önceki ilişkiler, ikamet ve uyum kolaylığı faktörleri etkilidir (AFAD, 2014: 17).

Kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınların yaş dağılımlarına bakıldığında en yoğun olan yaş grubu "Asal" yaş, çalışma çağı nüfusu olarak da tanımlanan 19-54 yaş grubudur. Türkiye'deki kadın Suriyelilerin yarıya yakını, çalışma çağında ve iş gücüne katılabilecek durumdadır.0-18 yaş grubu ile birlikte değerlendirildiğinde, kamp içindeki kadınların %53'ünün, kamp dışındakilerin ise %50'sinin 18 yaş ve altı olduğu görülmektedir (AFAD, 2014: 21-23).

Ülkemizdeki kadınların ve Suriye'nin toplam nüfusunun yaş dağılımının benzer olduğu görülmektedir. Suriye Ulusal İstatistik Ofisi verilerine göre Suriye'de nüfusun ortanca (medyan) yaşı 22 olarak görülmektedir. Suriye nüfusunun yaş dağılımında, çocuk ve çalışma çağı nüfusun yaşlıların toplam içindeki oranının aksine oldukça yüksek olduğu görülmektedir (AFAD,2014: 23).

UNHCR 6. Bölgesel Müdahale planı raporuna göre Türkiye' deki Suriyeli yabancıların %75' ini kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Bununla birlikte kamp içinde yaşayan kadınların %17'si kamp dışında yaşayan kadınların %12si hane reisidir (UNCHR, 2014:3).

Aile içi şiddet, erken yaşta yapılan evlilikler, çok eşli evliliklerin ülkemizdeki kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyelilerde görüldüğü birçok raporda belirtilmektedir (AFAD,2014: 13). Mazlum-Der (2014) raporuna göre de kamp dışında kayıt dışı yaşayan Suriyeli kadınların cinsel taciz ve istismar açısından risk altında olduğu belirtilmektedir. Türkiye'de SGDD-UN WOMEN tarafından Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizinin yapıldığı araştırma (2018) sonuçlarına göre de, Suriyeli kadınların kalabalık evlerde yaşaması onların bakım yükünü artırdığı gibi cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma, taciz ve çocuk evliliği risklerini de artırmaktadır (SGDD-UN Women,2018).

1.5.1. Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Sağlık Alanında Yaşadığı Sorunlar

Göçe zorlanma, sağlığın sosyal belirleyicilerini olumsuz yönde etkilemekte, er ya da geç sağlıkla ilgili sorunlara yol açmaktadır. Mültecilerin sağlıkları tehdit altında olduğu gibi sosyal haklarını elde edebilecekleri bir statüleri de yoktur (Aksu Tanık, 2018: 268).

Türkiye'de Suriyeli mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi konusunda yasal düzenlemeler yapılmıştır. AFAD yayınladığı (18 Ocak) 2013/1 sayılı genelgede; kamplar dışında yaşayan Suriye uyrukluların ücretsiz sağlık hizmeti alabilecekleri ve masraflarının AFAD tarafından karşılanacağı belirtmiş, çıkardığı ek genelge (9 Eylül 2013) ile önceki genelgenin kapsamını genişletmiş, Suriye uyrukluların Türkiye'nin her yerinde sağlık hizmetlerine erişiminin yolunu açmıştır. Suriyelilerin kayıtlarının tüm illerdeki sağlık merkezlerinde ve Yabancılar Şubesi görevlilerince yapılacağı belirtilmiştir.

YUKK'nın 91. maddesine dayanılarak hazırlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile ülkemize 28.04.2011'den itibaren gelen Suriyeliler "geçici koruma" statüsüne alınmış (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2014), yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetlerin AFAD koordinasyonunda yürütüleceği, sağlık hizmetleri giderlerinin AFAD tarafından karşılanacağı düzenlenmiştir.

Yönetmeliğe göre: Türkiye'ye giriş yapan Suriyeliler, kayıt olmak zorundadır, kayıt işlemini tamamlamayan Suriyeliler bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunma hizmetlerinden yararlanamadıkları gibi acil sağlık hizmetleri dışındaki sağlık hizmetlerinden de yararlanamazlar. Suriyeliler yerleştirildikleri illerde sağlık hizmeti alabilirler, hastanelere başvuru yaptıklarında 99 ile başlayan yabancı kimlik numarasını ibraz etmeleri gerekmektedir. Hizmet bedelleri AFAD'ın Sağlık Bakanlığına aktardığı ödenekten karşılanır (T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2015).

AFAD'a (2014) göre; Lübnan gibi Suriyelilerin yoğun olarak göç ettiği Türkiye'deki Suriyelilerin dörtte bir üreme çağındaki kadınlardan oluşmaktadır. Kamp dışındaki Suriyeli nüfusun %44'ü hekim yardımı olmaksızın doğum yapmıştır. Türk Tabipler Birliği'nin (TTB) hazırladığı Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri raporunda gidilen her evde gebe kadın olduğu, gebelerin herhangi bir sağlık kuruluşuna başvuru yapmadığı, gezici hiçbir hizmetin onlara ulaşmadığı belirtilmiştir (TTB, 2014).

Suriyelilerin %10'dan azı Türkçe bildiği için, yoğun olarak dil sorunu yaşamakta bu nedenle sağlık kuruluşlarında, resmi kuruluşlarda, toplum içinde zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Dil bariyeri sebebiyle Suriyeliler genel olarak kendilerine sağlanan hizmetlerden, haklarından, resmi prosedürlerden habersizdirler ve mevcut olanaklardan bile yararlanamamaktadırlar. Sağlık kuruluşlarında dil bariyeri nedeniyle hizmetten yararlanamamakta, hizmetten yararlansalar bile, sağlıksız koşullardaki evlerine döndüklerinde, kötü beslenme koşullarına geri döndüklerinde yeniden hastalanmaktadırlar (Dedeoğlu, 2016: 12-14).

Geçici Koruma Kapsamındakilere Sağlanacak Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslarda; Göçmen Sağlığı Merkezlerinde birinci basamak tanı, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin, koruyucu sağlık hizmetleri (aşı vb) ve üreme sağlığıyla ilgili hizmetlerin sunulduğu, yaş ve cinsiyet gruplarına yönelik gebe, lohusa, yenidoğan, bebek, çocuk izlem ve taramalarla sağlık eğitimleri verildiği belirtilmektedir. Bu hizmetlere erişim için SGK provizyonu alınması gerekmektedir. Aksi takdirde Suriyelilerin yalnızca acil sağlık hizmetleri, bulaşıcı ve salgın hastalık gibi halk sağlığını tehlikeye düşürebilecek durumlarda birinci basamak sağlık hizmetlerinden kimlik beyanına göre faydalanacakları belirtilmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2014).

Suriyeli sığınmacılara sağlanan düzenli bir tedavi hizmeti olmadığı gibi Suriyelilere götürülen anne ve çocuk sağlığı hizmetleri de en çok aksayan hizmetlerdir. Sığınmacıların %54'ü 18 yaş altı olup, geri kalanların çoğunluğu da kadınlardan oluşmaktadır. Kamplarda bile, loğusa ve yenidoğan bakımı, gebe

tespitleri yapılamamakta, gebe, bebek ve çocuk izlemleri ile aile planlaması hizmetleri aksamaktadır. Toplum Sağlığı Merkezlerinin (TSM) bazıları dışında gebe ve bebek takipleri yapılamamaktadır. Sığınmacılara etkin bir şekilde aile planlaması hizmeti verilemediğinden istenmeyen bebekler doğmakta, sonuçta bebek ölüm oranları artmaktadır. Farklı sebeplerle stres altında olan kadınlar aynı zamanda cinsiyete bağlı ayrımcılığa maruz kalabilmekte, cinsel şiddet mağduru olabilmekte, erken evlilikler, düşük ve doğum komplikasyonları ile karşılaşmaktadırlar. Anksiyete, depresyon, post travmatik stres sendromu herkesi etkilediği gibi özellikle de çocuk ve kadınlar için önemli sağlık sorunlarındandır. Geçmişte ve şu anda yaşanan travmalar, gelecek kaygısı, geri gönderilme korkusu, yoksunluklar, dışlanmışlıklar bu sorunları arttırmaktadır (Dedeoğlu, 2016: 13-14).

AFAD (2014) raporuna göre, Suriyeli sığınmacı kadınların %55'i psikolojik anlamda desteğe ihtiyaç duymaktadır. Şiddet, aile ve yakın çevreden kayıplar yaşanması, yaralanma ya da işkence gibi ruhsal travmalar savaş, çatışma gibi durumlarda oldukça yaygın görülmektedir.

1.5.1.1.Göçmen Sağlığı Eğitim Merkezleri

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (WHO) destekli, İl Halk Sağlığı Müdürlüklerince yürütülen proje kapsamında Ankara, İzmir, Hatay, Mersin illerinde Göçmen Sağlığı Eğitim Merkezleri açılmıştır. Proje kapsamında, Merkezlerde Suriyeli 300 doktor ve hemşireye sağlık alanında 6 hafta süren bir eğitim verilmesi, eğitim sonrasında bu doktor ve hemşirelerin bu merkezlerde istihdam edilmesi ve bu merkezlerde Suriyeli sığınmacılara birinci basamak sağlık hizmetlerinin sunulması planlanmıştır.

Proje kapsamında merkezlerde Sağlık Bakanlığına bağlı çalışan hekimlerle birlikte çok sayıda Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD/ASAM) çalışanının bulunması, proje illerinde bulunan diğer ASAM ofislerince mültecilere sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması, bu ofislerdeki

vakaların çözüme ulaştırılma süresinin kısalması öngörülmüş, birinci derece sağlık hizmetlerinin psiko-sosyal hizmetlerle desteklenmesi hedeflenmiştir.

2014 yılının son aylarında geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olduğu illerde, TSM'ne bağlı göçmen sağlığı merkezleri (Suriyeli poliklinikleri)açılmaya başlanmış, başvuranlara aşılama hizmetleri ve aile planlaması hizmetleri sunulmuştur. Poliklinik başvurusu yapan kişilerde de tüberküloz, kızamık, suçiçeği, şark çıbanı ve paraziter hastalıklar gibi birçok bulaşıcı hastalıklar saptanmış ve tedavileri yürütülmüştür.

1.6. Göç ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmetin tanımına baktığımızda, sosyal işlevselliği artırmak, var olan kapasiteyi yenilemek, güçlendirmek, istenilen hedeflere uygun sosyal koşulları oluşturmak üzere kişi, grup, aile ve topluluklara yardımı içeren mesleki bir çalışma olduğu görülmektedir (Barker, 2003). Başka bir tanıma göre de sosyal hizmet toplumun tüm kesimlerinden ziyade dezavantajlı bireylerine ve gruplarına, onların toplumda uyum içinde, verimli ve huzurlu yaşayabilmeleri için sunulan sınırlı hizmetlerdir (Tomanbay, 2007: 30). Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar da dezavantajlı gruplardandır.

Göç süreci nedeni ne olursa olsun, birey, aile ve toplum açısından dengelerin bozulduğu ve yeni bir uyum sürecine ihtiyaç duyulan bir durumdur. Göç konusu çok boyutlu olduğu ve içinde birçok olguyu barındırdığı için yalnızca bireylerin ve ailelerin desteklenmesi ile çözülemez. Göç eden ailelere yönelik sosyal hizmet müdahalesi çok boyutlu (bireyler ve ailelerle çalışma, hizmet veren kurum/kuruluşlarla çalışma, sosyal adaletsizliği önlemek için toplum, politika yapıcılarla çalışma vb) olmalıdır (İçağasıoğlu Çoban, 2011:120).

Sığınmacılık konusuna ilişkin sosyal hizmet müdahalesinde genelci bir yaklaşım uygulanmalıdır. Mültecilik konusunda süreçlerin birbiriyle bağlantılı

olması, bir aşamanın diğerini etkilemesi bütüncül bir bakış açısının problem çözme sürecine yansıtılmasını gerekli kılmaktadır (Beter, 2006: 79).

Sosyal hizmet mesleği; etnik kökeni, dini, dili, cinsiyeti, sınıfı ve statüsü ne olursa olsun tüm insanların eşit olduğunu savunan, bu bağlamda çokkültürlü toplumlarda en çok ihtiyaç duyulan meslek gruplarından biridir. Sosyal hizmet uzmanları (SHU); insanların sorun çözme ve baş edebilme kapasitelerini arttırmaya çalışırken, sosyal işlevselliklerine ve yaşam kalitelerine katkı sağlarken "çevresi içinde birey" yaklaşımını kullanırlar. Duyan (2003) 'a göre sosyal hizmet birey ve çevresine aynı anda odaklanır.

Göçmen ve sığınmacılarla sosyal çalışmada çokkültürcü yaklaşım kullanılmaktadır. Çokkültürcü sosyal hizmet uygulaması eleştirel bir bakışla kültürel farklılıkları gözeten ve ihtiyaca uygun hizmet üreten uygulama potansiyeline sahiptir. Çokkültürcü sosyal hizmet bakışı; farklılıkları kabul eden, tehdit olarak değil zenginlik olarak gören, aynı zamanda farklılıkların diğer sistemlerle ve bütünle ilişkisini gözden kaçırmayan, güçlendiren ve sosyal adalete eleştirel ve sürekli kendini yenileyen bir yaklaşımdır. Azınlıklar, sığınmacılar ve göçmenler kültürel ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanma biçimi açısından dışlanmaya maruz kalabilmektedirler. Çokkültürcü sosyal hizmet "dönüştürmeden", "disiplinize etmeden" özgürleştirici bir şekilde bu ihtiyaçların karşılanmasını sağlayabilir (Özgür, 2014: 66).

Sığınma deneyimi, farklı farklı tepkilerin gösterildiği bir süreçtir. Bu deneyimin hissettirdikleri çok sevilen birinin kaybında hissedilenlerle benzerlik göstermektedir. Şok, reddetme, inanmama durumu saldırganlık, kızgınlık, depresyona, ilgi kaybı, intihar girişimlerine, uyuşukluk hali; Pazarlık aşamasından sonra kabullenme, sonrasında ise çözüm üretme ve rehabilitasyon aşamaları görülmektedir (BMMYK, 1994:36). Sığınmacıların ülkemizde yaşadıkları sorunlar Türkiye'ye geldikleri ve sığınma talebinde bulundukları andan itibaren başlayan sorunlar, Türkiye'de günlük yaşamdaki sorunlar ve sığınma talebinin pozitif ya da negatif sonuçlanması ile ilgili olabilmektedir ve üç grupta sınıflandırılabilir (Buz,

2002: 69). Bu süreçte mülteciler, psikolojik ve ekonomik destek, bağımsız hareket edebilme, kendi kontrollerini sağlama ve yaşamlarını yönlendirme gücünün artırılması, kültür, dil ve dinin sürdürülebilmesi ve yaşadıkları toplumla iletişim beklentisi içindedirler (BMMYK, 1994: 14).

Göç deneyimi her insanın farklı tepkiler gösterdiği bir süreçtir. Göç eden bireyler arkalarında bıraktıkları insanların özlemi ve yokluğu içinde kendilerini bilmedikleri bir yerde bulabilmektedirler. Kaçış sırasında birçok zorlukla karşılaştıkları gibi, göç sonrasında da toplum tarafından en fazla dışlanan grup olma gibi sorunlar yaşamaktadırlar (Collett, 2004: 79).

Ülkemizde beklenen süresinin uzamasıyla günlük yaşamlarını bile tek başlarına sürdürmekte zorlanan sığınmacılar, başta psiko-sosyal ve ekonomik sorunlar, dil bariyeri, sağlık, uyum, sosyalleşme sorunları yaşayabilmektedir. Bu sorunlara göçmenin evinden, ülkesinden ayılmak, bambaşka bir ülkeye sığınmak zorunda kalması, birikimlerini yanında getirememesi, ülkesindeki statü, kaynaklar ve sosyal destek sistemlerinin (aile, akraba, komşu gibi ilişki ağlarının) eksikliği de eklendiğinde günlük yaşam sığınmacılar için daha da zorlaşmaktadır (Buz, 2002:171).

Sosyal hizmet mesleği göçün neden ve sonuçlarını irdeleyerek göç sonrası ortaya çıkan sorunlara çözüm üretebilmektedir (Akkaş, 2015). Sosyal hizmet mesleği birçok kurum ve kuruluş aracılığıyla göçün yarattığı sosyal sorunların çözümlenmesinde aktif rol almıştır. Göçmenler sosyal hizmetlere ihtiyaç duymakta ve doğrudan ya da dolaylı uygulamalarla bu hizmetlerden yararlanmaktadırlar (Duyan ve ark., 2008: 177).

Ülkelerinde ve kaçış sırasında olumsuz deneyimler yaşamış olan sığınmacılar, Türkiye'ye geldikten sonra kimliklerinin olmaması, sığınma başvurusunda gecikme durumları ile karşılaşabilmekte, bekleme sürecinde barınma, beslenme, giyim, psiko-sosyal yardım, dil öğrenme gereksinimleri olabilmekte, anksiyete, depresyon, somatizasyon, uyku bozukluğu, dikkat eksikliği, Post Travmatik Stres Bozukluğu

durumları yaşayabilmektedir. Sığınma talebi kabul edilen sığınmacıların üçüncü bir ülkeye yerleştirilme konusunda kaygıları ve korkuları olabilmektedir. Sığınma talepleri kabul edilmeyen göçmenlerin insani gerekçelerle kısa süreliğine kalmalarına izin verilse bile bu kişiler BMMYK'nin ilgi alanından çıktığı için ülkemizde kaçak konumunda kalmaya devam etmektedirler (Buz,2008:5).

Dünyadaki mülteci nüfusuna yönelik çalışmalar üç temel prensipte yürütülmektedir:

1.Gönüllü olarak vatanlarına dönme prensibi: En sık uygulanan prensiptir fakat çözüm olarak gerçekleşmesi zordur. Ülkelerindeki yaşam koşullarının iyi olması halinde kişilerin ülkelerini terk etmeyecekleri varsayımına dayanır.

İnsanların baskı yaratan koşulların düzelmesi halinde ülkelerine geri dönecekleri varsayılmaktadır. Ancak bu koşullarının değişmesi kökten değişikliklerle mümkün olduğundan çoğunlukla gerçekleşmez.

2.Yerelyerleşim çözümü: Gönüllü geriye dönüş mümkün değilse sıklıkla başvurulur. İkamet ettikleri ülkede mültecilerin kendi kendilerine yetebilecek duruma getirilmesi amaçlanmaktadır. Ev sahibi hükümetler, kendi vatandaşlarına olduğu gibi mültecilere de kolaylıklar sağlamaları yönünde desteklenmelidirler.

3.Başka (üçüncü) ülkelere yerleştirme: Yerel bütünleşmenin sağlanamadığı durumlarda, başka bir ülkeye yerleştirme anlamındadır. (Buz, 2003: 58).

Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesinde, Türkiye'nin sığınma ve göç konularında, coğrafi çekincesini kaldırması, Avrupa ülkeleri dışından gelenlere yerleşim hakkı vermesi ve destek hizmetlerini sağlaması önerilmiş, Türkiye bu önerileri kabul edilmiştir. Yaşadıkları travmalar sebebiyle mültecilerin tamamının incinebilir durumda olduğu bilinmelidir fakat işkence görmüş kişilerin, cinsel şiddet, tecavüz, AIDS kurbanlarının, gebe, emziren, aile reisi

olan kadınların, çocuklar, refakatsiz küçükler, yaşlılar, fiziksel ve zihinsel özürlülerin ekstra incinebilir, dezavantajlı gruplar olduğu unu ve bu gruplara yönelik planlanacak hizmetlerde bu özellikler dikkate alınmalıdır. Mülteci politikalarında ve ailelere yönelik politikalarının planlanmasında esas olarak güçlendirme ve savunuculuk son derece önemlidir (Buz, 2003: 60).

1. Güçlendirme: Birey, aile, grup, organizasyon ve toplumun mevcut durumdaki güçlerini ve olumlu özelliklerini vurgulama, bu güçlerini artırma, geliştirme, destekleme ve kendi kararlarını kendilerinin vermesini sağlayarak yaşamları üzerindeki güç ve kontrollerini artırma olarak tanımlanabilmektedir (Duyan, 2012: 180). Güçlendirme yaklaşımının temelinde; bireylerin uygulamaya aktif katılımlarını sağlamak, güçlü yönlerinin farkına varıp, çözümsel katkılar sağlamasına yardımcı olmaktır (Duyan ve ark., 2008: 62).

Sosyal hizmet mesleğinin amaçlarından biri olan güçlendirme (empowerment); mültecilere sunulan hizmetlerde de oldukça önemlidir. Güçlendirme, göçmen ve mültecilerin aile, grup ve toplumlarda baş etme ve uyum yeteneklerini arttırmaya odaklanmalıdır. Başka bir ifadeyle bu kişilere, ilişkiler kurup güçlendirme konusunda, diğer sosyal sistemler ile "bağlantı kurma" kapasitelerinin arttırmalarında yardımcı olmaktır. Güçlendirme;

1) Para, iş, barınak, sağlık bakımı ve eğitim gibi temel kaynakların nereden bulunduğu ve bu kaynaklara güvenli bir şekilde nasıl ulaşılacağı konusunda bilgilendirme,

(2) Ülkedeki sorun çözme mekanizmalarının yanı sıra sivil, politik ve yasal sistemler hakkında bilgilendirme,

(3) Sosyal sistemlerle- örgütlerle baş edebilme konusunda etkili tutum ve davranışlar, kişisel beceriler kazandırma,

(4) Müracaatçıların etnik toplumunun hem içinde hem dışında bulunan arkadaş ya da tanıdıklarıyla iletişim ağları oluşturmalarında katkı sağlayacak destek sistemlerini harekete geçirmek şeklinde yapılabilir (Hirayama ve Çetingök 1988: 44, Akt.; Buz, 2003: 60).

2.Savunuculuk: Müracaatçıları doğrudan temsil etme ya da savunmaktır. Kişileri ya da toplumları güçlendirme amacıyla var olan haklarını araştırmaktır (Gibelman 1995: 59, Akt.; Buz, 2003: 60). Savunuculuk yaparken, konuya dair yasal düzenlemeleri bilmek ve toplumsal grupları harekete geçirmek son derece önemlidir. Mültecilere ve göçmenlere yönelik sosyal hizmet uygulamalarında savunuculuk, bireyleri güçlendirme, kaynaklara odaklanma ve ruh sağlığı hizmetlerini kişilerin dil veya kültürel duyarlılıklarını göz önünde bulundurarak koordine etmedir (Epstein ve Mohn 1992:122, Akt.; Buz, 2003: 60).

Mülteciler için sosyal hizmetler kendi kendilerine yetebilme, yaşayabilecekleri acil sorunları çözebilme ve güven duygusu kurabilme becerilerini geliştirmeye odaklanır (BMMYK, 1994:7).

Levienne, sosyal hizmet boyutunda, sığınmacı ve mültecilerle mikro, mezzo ve makro düzeylerde çalışabileceğini belirtmiştir. Katılımcı davranışlarının artırılması, beceri kazanmaları ve kendi kendilerine yetebilmelerinin sağlanmasının mikro düzeyde sosyal hizmet müdahalesi olduğunu, Mezzo düzeyde sosyal hizmet müdahalesinin, grup çalışmaları ile ortak sorun çözme becerilerinin artırılması, verdikleri duygusal tepkilerin normalleştirilmesini, etkinlik ve denetim mekanizmalarının kazanılması yanında örgütsel davranışların gösterilmesi amacıyla kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Sığınmacıların ve mültecilerin psiko-sosyo-ekonomik, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının tespiti için araştırmalar yapma, politikaların oluşturma, toplum örgütlenmesi rolleri ile makro düzeyde sosyal hizmet uygulamalarının yapılabileceğini ifade etmektedir (Beter, 2006: 83).

Bulundukları ülkelerde mültecilerin ihtiyaç tespitinde, hizmetlere ulaşanların yanı sıra ulaşamayanlar, hizmet alabilecek potansiyel risk grupları da tanımlanması

oldukça önemlidir. Oluşturulacak politikalarda, karar alma süreçlerinde mültecileri temsil edecek kişi ve grupların söz sahibi olması gerekmektedir. Oluşturulacak politikalar üçüncü ülkelere gönderilme durumunda uyum programlarını içermeli, bu konuda iyi bir danışmanlık sistemi kurulmalıdır. İltica başvuruları kabul edilen mülteciler öncelikli olarak aile bireylerinin olduğu ülkelere yerleştirilmeli, ailelerin birleştirilmesi ilkesi konusunda hassas davranılmalıdır. Mültecilerin uyum sağlamaları, kendilerini üretken ve işe yarar bireyler olarak hissetmeleri için yaşadıkları ülkelerin onların deneyimlerinden, potansiyellerinden yararlanması oldukça önemlidir (Buz, 2003: 60-61).

1.7. Araştırmanın Problemi

Göç kuramları incelendiğinde temel olarak ekonomik göçle ilgili açıklamalar yoğun olarak görülmektedir. Bu kuramlar göçün her zaman daha iyi yaşam koşullarını barındıran ve daha iyi istihdam olanaklarının olduğu yerlere doğru gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu süreçte kadınlara daha pasif bir rol biçilmekte, önceden göç etmiş eşi izleyen ve göçe katkı sağlayan kişiler olarak bakılmaktadır (Buz, 2006:5). Yirminci yüzyıl kadın göçünün artması anlamında büyük bir öneme sahiptir (Ulutaş ve Kalfa, 2009: 14). Kadın göçünün nedenlerine bakıldığında; kadınların göç etme nedenleri arasında ailevi nedenler ve çalışma amaçlı göçler olduğu gibi yaşadıkları ülkedeki savaş ve karşılaştıkları sömürü de kadınların zorunlu göç etmesine neden olmaktadır (Harzig, 2003: 23). Dünyada yerinden edilmiş kişilerin çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu bilinmektedir (Rittersberger-Tılıç, 2010).

İsteğe bağlı gerçekleşmeyen, kişinin zorunlu olarak ülkesinden ayrılmasını ve belki de hiçbir zaman dönememe riskini içeren savaş nedeniyle oluşan bu göç türü, oluşum şekli ve sonuçları itibariyle oldukça önem taşımaktadır (Buz, 2006: 5). Suriye'de 2011 yılından beri yaşanan olaylar ve iç karışıklıklar nedeniyle milyonlarca insan kitlesel olarak göç etmek zorunda kalmış, zorunlu olarak göç eden

bu Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarının çoğu “Açık Kapı Politikası” uygulaması sonucu Türkiye’ye sığınmıştır.

Toplu Olarak Ülkemize Sığınan Suriyelilere ve Suriye'de İkamet Eden Vatanı Olmayan Kişilerin Kabul ve Barındırılmasını İçeren Yönerge Başbakanlık tarafından Nisan 2012 yılında yayımlanarak İçişleri Bakanlığınca yürürlüğe konulmuş ve Suriyelilere "geçici koruma" verilmiştir.

Zorunlu olarak yaşanan bu göçler sonucunda göç edilen yerleşim birimlerinin nüfusu hızla artmakta, bu durum birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Çoğu vasıfsız işçi konumunda olan bu insanlar herhangi bir iş bulmakta zorlanmakta, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca sağlıksız koşullarda, kalabalık ailelerde, yoksulluk ve yoksunluk içerisinde yaşayan bu insanların uyum sağlamaları zorlaşmakta, yaşam mekânlarını eski alışkanlıkları doğrultusunda kendilerince biçimlendirmeye çalışmakta, aynı kaderi yaşayan diğerleri veya akrabaları ile yaşamlarını devam ettirmektedirler. Göç süreci uyum sorunlarına neden olmakta, özellikle kadınların çoğunun Türkçe bilmemesi, geleneksel aile yapısında yaşaması bu sorunları artırmaktadır. Türkçeyi bilmeyen bu kadınlar sağlık imkânlarından yeterli düzeyde faydalanamaması, dini ve geleneksel değerlerin ağırlığı nedeniyle çok sayıda çocuk sahibi olmakta, bu durum zaten var olan yoksulluğu giderek artırmaktadır. Kadınlar dini ve muhafazakâr bir yaşam sürmekte, geleneksel aile yapısı içinde, belli rolleri yerine getirerek yaşamaktadır. Bu kadınlar üretimden tüketime, boş zaman faaliyetlerinden çocuk doğurmaya kadar yaşadıkları her alanda modern öncesi bir hayatı sürmektedirler (Tekin Yılmaz, 2005:2-3).

Karşılaştıkları risk faktörleri nedeniyle göç eden kadınlar ve çocuklar sağlık açısından diğer gruplara göre yüksek riskli gruplardandır. Sağlık hizmetlerinden yararlanma ile ilgili yaşanan sorunlar, maddi yetersizlikler, yetersiz beslenme, dil bariyeri, sağlık sigortasının olmaması ve stres göç eden kadınların sağlığını olumsuz etkilemekte, diğer taraftan da göç edenlerde sağlık problemleri de artmaktadır. Dil

bariyeri nedeniyle kent yaşamında büyük zorluklarla karşılaşan kadınlar, sosyal ve ekonomik imkânlara ulaşmakta zorlanmaktadırlar.

Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde bu araştırmanın problemi; zorunlu göç sürecini yaşamış, Geçici Koruma statüsündeki Suriyeli kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının neler olduğuna ilişkin bilimsel bilgi eksikliğidir. Bu eksiklik kurumsal olarak geliştirilebilecek hizmetlerin önüne geçmektedir. Aynı zamanda zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların göç sonrasında yaşamlarında oluşan değişiklikler, Türkiye'de karşılaştıkları güçlükler, sağlık, eğitim, sosyal hizmet uygulamalarında yaşadıkları sorunların, en çok nasıl bir desteğe ihtiyaç duyduklarının belirlenmesine gereksinim vardır.

1.8. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan Geçici Koruma statüsündeki kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Bir önceki bölümde kısaca değinildiği gibi yaşanan bu zorunlu göçler, nedenleri ve sonuçları itibari ile çok yönlü bir sürece sahiptir. Bu nedenle zorunlu göç sürecini yaşayan kadınların zorunlu göç sürecini nasıl deneyimledikleri, nasıl algıladıkları, bu süreçte neler yaşadıkları, bu süreçten nasıl etkilendikleri, bu süreçteki psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçları onların anlatılarından yola çıkılarak ortaya konulacaktır. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmanın soruları belirlenmiş olup bunlar aşağıda soru cümleleriyle ifade edilmiştir.

-Zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların göç etmelerine neden olan olaylar nelerdir?

-Zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların nasıl bir göç hikâyeleri vardır?

-Zorunlu göç sonrası Türkiye'ye geldikten sonra kadınlar neler yaşamıştır?

-Zorunlu göç sonrası kadınların yaşamlarındaki değişiklikler nelerdir?

- Zorunlu göç sonrası kadınların çalışma ve işgücü durumundaki değişiklikler nelerdir?

-Türkiye'de sağlık konusunda yaşadıkları sorunlar nelerdir?

-Türkiye'de eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar nelerdir?

-Türkiye'de sosyal hizmet uygulamalarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?

1.9. Araştırmanın Önemi

Zorunlu göç nedenleri ve sonuçları açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmada 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar sonrası ülkelerinden zorunlu göç ederek ülkemize gelen kadınların göç öncesi süreçte, göç sırasında ve göç sonrası yerleşme aşamasındaki deneyimleri, gereksinimleri, psiko-sosyal destek durumları, sosyal hizmet ihtiyaçları belirlenmek istenilmiş, göçte kadın boyutu görünür kılınmaya çalışılmıştır. Zorunlu göç sonrası kadınların ülkemize yerleşme aşamalarında sağlık, eğitim, işgücü, sosyal hizmet uygulamaları kapsamında yaşadıkları sorunların ortaya çıkarılması, bu kadınların anlaşılabilmesi sorunlarına ve gereksinimlerine uygun hizmetlerin geliştirilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Böylece araştırmanın bahsedilen hususlar ortaya çıkarıldığı takdirde sunulan hizmetlerdeki eksikliklerin tespit edilmesini ve sunulacak hizmetlerin işlevselliğini etkileyeceği, bu hizmetleri şekillendirileceği düşünülmektedir.

Bu yönde bir çalışma yapılmasının bu alanda çalışan profesyonellerin söz konusu kadınların gereksinimlerini anlayabilmeleri hem sosyal hizmet alan uygulamalarına hem de sosyal hizmet alanyazın için katkı sunması beklenmektedir.

Apak'ın (2018) da belirttiği gibi; yayınlanmış çalışmalara bakıldığında Türkiye'de göç ve göç ve sosyal hizmet çalışmalarında ilginin yetersiz olduğu, sosyal hizmet disiplini tarafından Türkiye de çok yoğun yaşanan "yerinden edilme, Suriyeli göçü", "sosyal çalışmacıların göçle ilgili alan çalışmaları" üzerine çalışmaların nadiren ele alındığı görülmektedir (Apak, 2018:133). Zorunlu göç sürecini yaşayan kadınların psiko-sosyal destek durumlarını ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesini amaçlayan bu çalışma Türkiye'de daha önce yapılmamış olması nedeniyle bir ilk olacaktır.

1.10. Araştırmanın Sayıltıları

Göç sürecinde zorunlu göç etmiş kadınların göç kararını vermelerinden itibaren, yolculuk ve göç edilen ülkedeki koşullara uyumlarının da dâhil olduğu tüm süreçlerde sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duydukları düşünülmektedir.

1.11. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın temel sınırlılığı Türkçe bilmeyen kişilerle çalışılması ve bu nedenle derinlemesine görüşmeler yapılırken tercüman kullanmanın zorunlu oluşudur. Bu durum, öznelerle direk iletişim kurulmasını engellemiş, öznelerin eğitim ve bilgi durumuyla ilgili olarak soruları tercüman aracılığıyla anlama ve kavramaları açısından farklılıklara yol açmıştır. Farklı dillerin kullanımı temel bir sınırlılıktır.

Zorunlu göçe maruz kalmış Suriyeli kadınlarla yapılan görüşmelerde karşılaşılan sorunlardan biri de görüşme yapılan kadınların kendilerine yardım yapılacağıyla ilgili beklenti içinde olmalarıdır. Bu beklenti derinlemesine görüşmelerde kadınların sık sık ekonomik sıkıntılarını dile getirmelerine, aldıkları ekonomik desteklerin yetersizliğini vurgulamalarına yol açmıştır.

Bu çalışmanın bulguları, zorunlu göç sürecini yaşamış Suriye'den Türkiye'ye gelen, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH gebelik takip sebebiyle başvuran ve görüşme yapılan 20 kadın ile sınırlıdır. Zorunlu göç sürecini yaşayan 20 kadın hastanın zorunlu göç öncesi ve sonrası ile ilgili deneyimlerini, psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bu çalışma yalnızca bu kadınlar için geçerli deneyimlerden oluşmaktadır. Çünkü "…kadınların göç deneyimleri, göçün tipine, göç edenlerin sosyo-ekonomik statü ve aile yapısına, geride kalan mekân ile tanışılan mekânlardaki kültürel, sosyoekonomik yapı gibi birçok faktöre bağlı olarak değişmektedir" (İlkkaracan ve İlkkaracan,1999: 310). Bu çalışma sonrasında elde edilen veriler de sadece çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan kadınlarla sınırlı bir geçerliliğe sahiptir. Çalışmanın, bu sebeple konusu ve yöntemi açısından genellenebilir bir çalışma olmamakla birlikte, genel olarak konunun kavranmasına ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.12.Tanımlar

Zorunlu göç sürecini yaşamış kadınlar: SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'ye başvuran ve Suriye'den göç eden zorunlu göç yaşamış 18 yaşından büyük kadınlar.

2. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölüm araştırmanın modeli, araştırmanın özneleri, veri toplam aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi, sınırlılıklar ve etik konular başlıkları altında ele alınmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı; zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan kadınların psiko-sosyal destek durumlarının ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Bu çalışmada; kadınların zorunlu göç kararını verme aşamasına nasıl geldikleri ve karar sonrasında ne yaşadıkları, göç sürecini nasıl deneyimledikleri, bu deneyimleri nasıl algıladıkları, göçle birlikte yaşamlarındaki değişiklikler ve yaşadıkları sorunların araştırmacı tarafından doğru anlaşılması yalnızca derinlemesine bir kavrayış ile mümkün olacağından araştırma, nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır.

Holiday (2002), niteliksel araştırmaların amacını; anlamak, araştırma faaliyetleri sonucunda gerçekliği derinlemesine kavramak, sosyal dünyayı oluşturan bireylerin özelliklerini vermeye çalışmak olarak ifade etmektedir (Akt. Kümbetoğlu, 2012). Akşit de (1998: 68) bu tür araştırmalarda; "olayı hissetmek", "olayın dokusunu anlamak", aradaki "nüansları yakalamak" için niteliksel araştırma yapılması gerektiğini belirtmektedir. Creswell (2013), nitel araştırmanın bir grubun veya evrenin, kolaylıkla ölçülemeyen değişkenlerini belirleme veya susturulmuş sesleri duyurma ihtiyacından dolayı gerekli olduğunu belirtmektedir.

Yukarıdaki bulgular doğrultusunda bu çalışmada; Suriye'den gelen zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların, göçe neden olan faktörlerinin açığa çıkartılarak, karar verme süreçlerini ve göç hikâyelerini, göç deneyimlerini, bu deneyimleri nasıl algıladıklarını, bu süreçte en çok neye ihtiyaç duyduklarının, psiko-sosyal destek

durumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca katılımcıların her birinin zorunlu göç öncesi ve sonrasındaki süreci deneyimleme ve algılamalarındaki farklılıkların anlaşılması için de nitel araştırma deseninin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Sonuçta nitel araştırma genelleme kaygısı olmaksızın, bireylerin bir durumu algılayış ve ifade edişleri ile ilgilenmektedir (Kümbetoğlu, 2012).

Bu araştırmada, nitel yaklaşımlardan biri olan; bireyin davranışlarını doğru anlayabilmek için, onun kendine özgü algılamasını ve yaşantısını bilmemiz gerektiğini savunan olgubilimsel (fenomonolojik) yaklaşım tercih edilmiştir. Creswell (2013) olgubilimsel yaklaşımın bireylerin bir fenomen veya kavramla ilgili deneyimlerinin ortak anlamını tanımladığını belirtmektedir. Yani olgubilimsel yaklaşım, bir olguyu deneyimleyen katılımcıların ortak özelliklerinin tanımlanmasına odaklanmaktadır.

Araştırmanın öznelerine ulaşmada niteliksel yöntemin bir örnekleme tekniği olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik (homojen) örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme tekniğinde, özneler araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından seçilmektedir. Öznelerin belirli bir amaca göre seçilmesinin yanında özneler seçilirken araştırmacının kendi yargısını da kullandığı bir örnekleme türüdür (Neuman, 2012). Öznelerin 18 yaşından büyük olması, hepsinin zorunlu göç deneyimi olması nedeniyle Benzeşik (homojen) örnekleme kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Özneleri

Bu araştırmanın özneleri amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak zorunlu göç nedeni ile Suriye' den Türkiye' ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan, çalışmaya katılmaya gönüllü 20 kadın hastadan oluşmaktadır. Veri toplama süreci öncesinde, zorunlu göç sürecini yaşamış 2017 yılı Mayıs ve Haziran aylarında, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan 20 kadın hastanın araştırmanın örneklemini oluşturması planlandı. Bunun için hastanenin

Tıpta Uzmanlık Eğitim Kurulundan gerekli izinler alındı. Araştırmanın katılımcılarına hasta girişlerinin yapıldığı resmi evrak bölümünden ulaşıldı. Ulaşılan katılımcılardan bazıları görüşmeyi kabul etmezken, görüşmeyi kabul eden 20 kadın hasta ile derinlemesine görüşmeler, hastaların belirledikleri tarihler ve saatlerde yapıldı.

2.2.1. Araştırmanın Öznelerini Tanıtıcı Bilgiler

Bu çalışma, zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan 20 kadın hasta ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan kadınların gerçek isimleri gizli tutulmuş ve takma isimleri ile tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Takma isimler için öncelikle Suriye'nin il isimleri tercih edilmiştir. Fakat Suriye'nin idari olarak 14 ile bölünmüş olması nedeni ile 14 il ismine ek olarak Suriye'nin 6 ilçe ismi de kullanılmıştır.

Şam: 22 yaşında, lise 3. Sınıfa kadar okumuş, ev hanımı olan Şam, 1 yıl önce dayısının oğlu ile resmi nikâhlı olarak Türkiye'de evlendiğini, ilk gebeliği olduğunu beyan etmiştir. Ülkelerindeki savaş nedeniyle, terör örgütlerinin ağabeyini kaçırması ve rehin alıp tüm mal varlıklarına el koyması sonucu 4 yıl önce Halep şehrinden anne, baba ve kendisinin resmi yollardan özel araba ile ağabeyinin ise kaçak olarak göç ettiğini belirtmiş, önce Gaziantep'e, sonrada Ankara'daki dayısının yanına geldiklerini, bir süre sonra kalabalık yaşama dayanamayıp ayrı ev tuttuklarını ifade etmiştir. Şam hâlihazırda eşi ile birlikte Siteler/Önder'de kiralık bir evde yaşamaktadır. Ana dili Arapça olan Şam ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Humus: 30 yaşında, matematik bölümünden mezun, matematik öğretmeni, doktora öğrencisi. Humus bu gebeliğinin altıncı gebeliği olduğunu fakat ilk beş gebeliğinin düşükle sonuçlandığını belirtmiştir. Üç yıl önce babasının Suriye'de savaşta öldürülmesinden sonra, annesi ve kardeşleri hemen Halep'ten Türkiye'ye göç etmiş, kendisi evli ve doktora öğrencisi olduğu için onlarla gelememiştir. Oturdukları

mahallede sürekli çatışmalar yaşandığı ve birileri öldürüldüğü için eşiyle birlikte Lübnan' a taşınmak zorunda kalmıştır. Humus, doktora burs başvurusu kabul edildiği için eşinin Türkiye'ye resmi yollarla Lübnan'dan gemi ile geldiğini, kendisinin ise üç kez denediği halde burs çıkmadığı için, yasal olmayan yollarla gelmek zorunda kaldığını, sınırı geçemediği için iki ay sınırda yaşamak zorunda kaldığını ve yaralandığını ifade etmiştir. Humus önce Hatay Reyhanlı'daki teyzesinin yanına, sonra Kayseri'deki ailesinin yanına gitmiş orada tedavi olup, iyileştikten sonra Ankara'ya eşinin yanına gelmiştir. Humus şu anda eşi ile birlikte kiralık bir evde yaşamaktadır. Anadili Arapça olan Humus ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Hasiçi: 34 yaşında, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı, 11 ve 8 yaşında iki erkek çocuğu var. Çocuklarının ikisinde de gece körlüğü rahatsızlığı olduğunu belirtiyor. Halep şehrinin Bimbiç köyünden geldiğini, bir yıl önce kız kardeşi ile yaklaşık 6 saat yürüyerek Türkiye'ye kaçak olarak giriş yaptığını ifade etmiştir. Hasiçi üç yıl önce iş bulmak amacıyla Türkiye'ye gelen kayınbiraderinin yanına, Konya Akşehir'e gittiklerini, bir süre onlarla birlikte çadırda kaldıklarını, eşine iş bulmak ve çocuklarının okula gidebilmesi için Ankara'ya geldiklerini, önce aynı evde 18 kişi kaldıklarını, şu anda eşi ve çocuklarıyla ayrı bir kiralık evde oturduğunu, eşinin işsiz olduğunu, anne-babasının Suriye'de yaşadığını paylaşmıştır. Hasiçi iki çocuğunun da Suriyeli çocukların okuduğu bir okulda eğitim aldığını, öğretmenin de Halep şehrinden olduğunu aktarmıştır. Anadili Arapça olan Hasiçi ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Hama: 28 yaşında, ortaokul mezunu, evli, ev hanımı, 12 ve 8 yaşlarında iki erkek çocuğu var. İdlip şehrinin bir köyünde yaşadığını, köylerinin Hatay Reyhanlı'ya çok yakın olduğunu belirten Hama savaş, her şeyin çok pahalı olması, her şeyin azalması, çocuklarının psikolojisinin bozulması, yaşam koşullarının yok olması nedeniyle, resmi yollardan önce eşinin, bir ay sonra da çocukları ile birlikte kendisinin Reyhanlı'da yaşayan eşinin amcalarının yanına geldiklerini paylaşmıştır. Çocukları ve kayınbiraderinin ailesi ile birlikte köyünden sınıra kadar arabayla bir saat, sınırı geçtikten sonra Reyhanlı'ya otobüsle bir saat yolculuk yaptığını, eşinin

Reyhanlı'da kendilerini karşıladığını, iki aile toplam yedi kişi aynı evde kirada yaşadıklarını, bir hafta sonra iki aile Ankara'ya akrabalarının yanına geldiklerini ifade emiştir. 7 aydır Ankara'da olduklarını belirten Hama, kayınbiraderinin ailesi ile beraber, Siteler Başpınar mahallesinde kirada oturmakta, yedi kişi aynı evde yaşamaktadır. Kendisinin ve eltisinin gebe olduğunu belirten Hama anne, baba ve kardeşlerinin İdlip'de kaldığını, onları Kurban Bayramı'nda ziyaret etmek için başvuru yaptığını, iki ay sonra gideceğini fakat gittiğinde eşyalarının kaybolacağı endişesini taşıdığını paylaşmıştır. Çocuklarının Siteler Önder mahallesinde okula gittiğini ve çok başarılı olduklarını, onların ana dilini unutmasından çok korktuğunu ifade etmiştir. Eşinin Suriye'de savaştan önce beyin tümöründen ameliyat olduğunu, şu anda Ostim'de araba tamircisi olarak çalıştığını ifade etmiştir. Anadili Arapça olan Hama ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Halep: 28 yaşında, evli, üniversite mezunu, coğrafya öğretmeni. 3 yaşında bir kız çocuğu var. Savaş nedeniyle evlerinin yıkılması sonucu Suriye Halep şehrinden geldiklerini, 2,5 yıl önce eşi ve çocuğuyla birlikte dört kez denedikten sonra kaçak olarak sınırı geçtiklerini, önce Reyhanlı'ya sonra Ankara'ya arkadaşlarının yanına geldiklerini, 2 gün onların yanında kaldıklarını sonra ev kiralayarak ayrı bir eve çıktıklarını ifade ediyor. Ülkesinde öğretmen olarak çalıştığını, savaş nedeniyle aile üyelerinin farklı yerlere savrulduğunu, ablasının Kuveyt'te evli olduğunu, ağabeyinin Lübnan'da, anne-baba ve kız kardeşinin Suriye'de kaldığını ifade eden Halep'in üzgün olduğu gözlenmiştir. Anadili Arapça olan Halep ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

İdlip: 40 yaşında, evli, ilkokul mezunu, terzi. 23,22,20,19,15 ve 13 yaşlarında altı çocuk annesi. Sekiz yıl önce Suriye' de boşanmış, Türkiye'de bir buçuk yıl önce ikinci evliliğini yapmış, şu anda altı aylık gebeliği mevcut. İdlip, 23 yaşındaki oğlunun kayıp olduğunu, 22 yaşındaki kızının İzmir'de yangında öldüğünü, 19 yaşındaki kızının Gaziantep'te evli olduğunu, 20 yaşındaki oğlu ile 15 ve 13 yaşındaki kızlarının Gaziantep'te babaları ile birlikte yaşadığını, önceden çocuklarını görebildiğini, fakat son beş yıldır göremediğini, sadece telefonla konuşabildiğini, onları çok özlediğini paylaşmıştır. Suriye'de terzi olarak çalışan İdlip, Suriye'de

rahat bir hayat sürdürdüklerini, ekonomik durumlarının çok iyi olduğunu ifade etmiştir. İdlip, beş yıl önce savaş nedeniyle yaşadıkları bölgede keskin nişancıların hayati tehlike oluşturması ve evlerinin yıkılması sonucu Halep şehrinden anne, babası, kardeşleri ve onların eşleri toplam 10 kişi kiralık bir araba ile kaçak olarak sınırı geçip Gaziantep'e gelmişler, bir yıl hep birlikte yaşamışlardır. İdlip Suriye'de nişanlandığı kişi ile Gaziantep'te düğün yaptıktan sonra eşi ile Ankara'ya gelmiş, Mamak ilçesinin Tepecik mahallesine yerleşmişlerdir. İdlip, Gaziantep'teki aile üyelerinin de Ankara'ya geldiklerini fakat anne-babasının Halep'e döndüklerini ifade etmiştir. İdlip görüşme boyunca oldukça duygusal tepkiler vermiş, görüşmenin genelinde ağlamış ve çocuklarına olan özlemini dile getirmiştir. Ana dili Arapça olan İdlip ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Lazkiye: 27 yaşında, üniversite mezunu, bilgisayar mühendisi. 9 aylık evli, resmi nikâhı yok, ilk gebelik. Savaş nedeniyle önce oturdukları yerden taşınmışlar, ağabeylerinin zorla askere alınmasından korktukları için üç buçuk yıl önce anne-baba, iki ağabey, iki kız kardeş toplam yedi kişi ailece yasal yollardan Türkiye'ye Kilis'e göç etmişlerdir. İki ağabeyinin eğitimli olmalarına rağmen Kilis'te iş bulamadıkları için Suriye'ye iş için gidiş geliş yaptıklarını, avukat abisinin evlenip Suriye'de kaldığını, savaş ilerleyince eşiyle birlikte onun da Gaziantep'e geldiğini, şimdi ailesi ile birlikte orada yaşadıklarını ifade etmiştir. Üç ay Kilis'te yaşadıktan sonra ortam düzeldi diye düşünüp ülkelerine (El Bab) geri dönmüşler, 9 ay Suriye'de kaldıktan sonra resmi yollardan Gaziantep'e akrabalarının yanına gelmişlerdir. Lazkiye altı ay sonra ailece Mersin'e amcasının yanına gittiklerini, Mersin'de amcası ile babasının ortak oto yıkama ve tamir dükkânı açtıklarını, ev aldıklarını paylaşmıştır.

Lazkiye Mersin'de bir dernekte Arapça öğretmenliği yaptığını, avukat olan fakat ütücülük yapan eşi ile nişanlandığını, evlendikten sonra Ankara'ya gelip Mamak Zerdalitepe mahallesine yerleştiklerini, kayınpederinin, halasının damadının savaşta öldüğünü, eşinin ve abisinin vücudunda demir parçaları olduğunu ifade etmiş ve duygulanmıştır. Ana dili Arapça olan Lazkiye ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Tartus: 32 yaşında, evli, ortaokul mezunu, ev hanımı. 12 yaşında kız ve 10 yaşında erkek iki çocuğu var. Üç yıl önce evlerine bomba atılması sonucu eşi yaralanıyor, evleri yıkılıyor, enkaz altında kalıyorlar ve terzi olan eşi çalışamaz hale geliyor. Kayınbiraderinin ailesi ve kendi ailesi toplam 8 kişi araba kiralayarak kaçak olarak Halep' ten Kilis'e, sonra Ankara'da yaşayan diğer kayınbiraderinin yanına gelip, bir hafta beraber yaşadıktan sonra Suriye'den birlikte geldiği kayınbiraderi ile ayrı ev kiraladıklarını belirten Tartus, üç ay sonra nakış makinelerini satmak için kayınbiraderinin ailesini alarak Suriye'ye geri döndüğünü, vefat ettiğini, eşi ve çocuklarının orada kaldığını ifade etmiştir. Nakış ustası olan eşinin Türkiye'ye geldikten iki ay sonra çalışmaya başlayabildiğini, önceleri düşük olan maaşının sonra arttığını aktarmıştır. Eşinin ailesinin, ablasının da Ankara'da olduğunu ifade eden Tartus aile desteğinin mevcut olduğunu paylaşmıştır. Anadili Arapça olan Tartus ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Rakka: 44 yaşında, evli, 7. Sınıfa kadar eğitim almış, ev hanımı. 22,20,18,16, 12 ve 2,5 yaşlarında 6 erkek 10 yaşında kız olmak üzere 7 çocuğu var. Şu anda sekizinci çocuğuna gebe. Halep şehrinden gelmiştir. 22 yaşındaki oğlunun bomba atılması sonucu elinin kopması, 16 yaşındaki diğer oğlunun bacağının yaralanması, 12 yaşındaki oğlunun kas hastası olması nedeniyle Türkiye'ye göç etmeye karar verdiklerini belirtmiştir. Rakka ambulans eşliğinde tedavi amacıyla 16 yaşındaki oğlu ve 2,5 yaşındaki erkek çocuğu ile ücretsiz bir şekilde Ankara'daki ağabeyinin yanına geldiğini, sonra eşinin, kızı ve 12 yaşındaki oğlunun resmi yollardan geldiğini, 20 ve 18 yaşındaki iki oğlunun kaçak yollarla geldiğini paylaşmıştır. Siteler Ulubey'deki Toplum Merkezinde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının kendilerine yardımcı olduğunu, 12 yaşındaki çocuğuna engelli raporu çıkarttığını Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden engelli maaşı aldıklarını ifade etmiştir. Rakka, 18 yaşındaki oğlu ile 10 yaşındaki kızının idrar kaçırma sorunu olduğunu paylaşmıştır. Ana dili Arapça olan Rakka ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Deyrizor: 27 yaşında, evli, lise mezunu, 10 yaşında bir erkek, 8 ve 6 yaşlarında iki kız çocuğu var. Savaş sebebiyle temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları

için ekonomik sebeplerle Halep şehrinden dört yıl önce eşinin ailesinin göç etmesinden hemen sonra kendilerinin de kaçak olarak Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldıklarını, anne babası olmadığı için kız kardeşini de yanında getirdiğini ifade etmiştir. Önce Kilis'e sonra Ankara'da ki görümcesinin yanına geldiklerini bir hafta birlikte kaldıktan sonra Siteler Hüseyin Gazi' de ev kiraladıklarını ifade eden Deyrizor bu süreçte Türk komşularının kendilerine eşya verdiklerini, temel ihtiyaçlarını karşılamak için yardımcı olduklarını beyan etmiştir. Kız kardeşinin Türk gençleri tarafından rahatsız edilmesine çok üzüldüğünü ifade etmiştir. Aile ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirtmiştir. Anadili Arapça olan Deyrizor ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Dera: 29 yaşında, evli, Ticaret lisesi mezunu, 1 ve 2 yaşında iki erkek çocuğu var. Suriye de yeni evlendiğini, 1 aylık gebe iken savaş ortamından, zor yaşam koşullarından kaçmak için eşinin ailesi ile Halep şehrinden göçe karar verdiklerini, dört görümcesi, kayınvalidesi, eşi ve kendisi toplam yedi kişi kaçak olarak Kilis sınırından Türkiye' ye geçtiklerini ifade etmiştir. Göç sürecinde çok sorun yaşamadığını, önce Kilis'e, sonra Gaziantep'e ve sonrasında Ankara'ya geldiklerini, eşi, çocuğu ile birlikte ablasının yanında kaldıklarını, ablası dışında aile üyelerinin Suriye'de olduklarını paylaşmıştır. Suriye'de ekonomik durumlarının çok iyi olduğunu, kıyafet dükkânlarının olduğunu ifade eden Dera şu anda Siteler-Önder'de eşi ve iki çocuğu, iki görümcesi, kayınvalidesi ve kayınbiraderi olmak üzere toplam 8 kişi aynı evde yaşamaktadır. Dera; Suriye'de iken boşanan ve çocuğu ile birlikte yaşayan, doğumdan sonra OKB tanısı konulan, her şeyden tiksindiği için tuvalete bile gitmeyen, tedavi olmayan, hastaneye gitmeyen bir görümcesi olduğunu, bir süre onun da yanlarında olduğunu, şuanda onun Siteler Ulubey'de oturduğunu, çocuğunun da babasının yanında kaldığını, görümcesinin çocuğunu göremediğini paylaşmıştır. Anadili Arapça olan Dera ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Kuneytire: 21 yaşında, evli, ortaokul mezunu, 1 yaşında erkek çocuğu var, 18 haftalık gebe. Dört yıl önce savaş, işsizlik nedeniyle, temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları için göçe karar verip, Türkiye'ye yasal olmayan yollardan

gelmişlerdir. Kuneytire önce komşularının sonra ablasının göç etmeye karar verdiğini, ablası ile kayınbiraderinin evli olduğunu, göç sürecini eniştesinin organize ettiğini, önce ablası ve eşinin Türkiye'ye geldiğini, kendilerine ev bulduğunu, kayınbiraderi olan eniştesinin kendilerini almaya geldiğini, bir kamyonetle dokuz kişi Kilis'e sonra otobüsle Ankara'ya geldiklerini ifade etmiştir. 12 kişi hep birlikte kaldıklarını, sonra kayınvalidesi ile ayrı eve taşındığını aktarmıştır. Anadili Arapça olan Kuneytire ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Rif Şam: 22 yaşında, ilkokul mezunu, üç yıllık evli, iki yaşında bir çocuğu var, ev hanımı. Şu anda 17 haftalık gebe. Savaşta evleri yıkılınca babasının göçe karar verdiğini, babasının arabasıyla resmi olmayan yollardan sınırı geçtiklerini, 2 yıl Şanlıurfa'da yaşadıklarını paylaşmıştır. Amcasının ailesiyle birlikte kendilerinden önce göç ettiğini, bir süre onların yanında kaldıklarını, sonra ayrı bir ev kiraladıklarını ifade etmiştir. Eşinin ailesinin Suriye'de olduğunu belirten Rif Şam Suriye'de ekonomik durumlarının çok iyi olduğunu, babasının Ankara'da süpermarket açtığını, Şanlıurfa'dan getirdiği malları burada sattığını, eşinin Ulus'ta aksesuar dükkânında çalıştığını paylaşmıştır. Eşini çok iyi derecede Türkçe bilmesinin yaşamlarını kolaylaştırdığını aktarmıştır. Anadili Arapça olan Rif Şam ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Süveyde: 18 yaşında, evli, ev hanımı, 11. Sınıfa kadar okumuş, Halep şehrinden göç etmişler. Süveyde Suriye'de oturdukları mahalle bombalanınca başka bir mahalleye taşındıklarını, zor yaşam koşulları, işsizlik nedeniyle babasının göçe karar verdiğini, annesi ile birlikte annesinin ailesi (dede, anneanne, dayı) ile yasal olmayan yollardan 10 kişi sınıra geldikleri, 5 gün sınırda kaldıklarını, kaçakçıların kendilerine yardımcı olduklarını, önce Kilise sonra Ankara'ya geldiğini, eşinin avize dükkânında çalıştığını, Mamak'ta kirada oturduklarını ifade etmiştir. Ana dili Arapça olan Süveyde ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Afrin: 26 yaşında, evli, ortaokul mezunu, ev hanımı. 6 ve 3 yaşlarında iki kız çocuğu var. Evlerinin bombalanması sonucu eşinin yaralandığını beliren Afrin, zor yaşam koşulları sonucu 3 yıl önce göç ettiklerini, göç sürecinde 9 aylık gebe

olduğunu, üç yaşındaki kızı ile kendisinin yasal yollardan, eşinin ise kaçak olarak sınırı geçtiğini, beş saat sınırda beklediğini ifade etmiştir. Kiralık bir arabayla Gaziantep'e geldiklerini, bir gün orada kalıp otobüsle Ankara'ya geldiklerini belirtmiştir. Siteler Önder mahallesindeki eltileri ile üç ay süreyle 15 kişi aynı evde yaşadıklarını aktarmıştır. Babasının savaşta ölmesi sonucu annesi ve üç kardeşinin de uçakla Lübnan'a, oradan vapurla Mersin'e, oradan Adana'ya ve Ankara'ya yanına geldiğini, bir buçuk yıl on altı kişi beraber yaşadıklarını sonra annesinin kardeşleri ile birlikte ayrı eve taşındığını paylaşmıştır. Dört yıldır Halep'te askerlik yapan bir kardeşinin olduğunu ifade eden Afrin, üç yılda üç kez taşınmak zorunda kaldığını, şuanda Örnek mahallesinde oturduğunu belirtmiştir. Anadili Arapça olan Afrin ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Menbic: 19 yaşında, ortaokul mezunu, ilk gebelik. Savaş nedeniyle yaşadıkları Halep şehri bombalanınca üç yıl önce ailesi ile birlikte göçe karar verdiklerini, 10 gün boyunca sınırda kaldıklarını, yasal olmayan şekilde sınırı geçtiklerini, Gaziantep'te yaşayan ağabeyinin yanına geldiklerini, bir buçuk yıl orada bir köyde kaldıktan sonra Ankara'ya taşındıklarını aktarmıştır. Ankara'da, teyzesinin oğlu ile dört ay nişanlı kaldıktan sonra evlendiğini, önce kalabalık bir aile iken görümcesinin evlendiğini, kayınbiraderinin Suriye'ye geri döndüğünü, kayınpederinin kuma getirerek başka bir eve taşındığını belirten Menbic, şu anda eşi ve kayınvalidesi ile birlikte Siteler Önder'de yaşadığını, kayınvalidesinin (teyze) yatalak olduğunu, eşinin Sitelerde mobilyacı olarak çalıştığını ifade etmiştir. Ağabeyinin savaşmak için Suriye'de kaldığını, Ramazan ayında şehit haberini aldıklarını aktarmış ve ağlamaya başlamıştır. Göç sonrası amcasının desteğini aldıklarını, aile ilişkilerinin iyi olduğunu paylaşmıştır. Anadili Arapça olan Menbic ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Kobani: 18 yaşında, evli, lise üçüncü sınıfa kadar okumuş, ev hanımı. İlk gebeliği olduğunu belirten Kobani, Suriye'de çok iyi hayat koşullarına sahip olduklarını, ölümler, bombalamalar, yangınlar, zor yaşam koşulları nedeniyle Suriye'de kalmaya dayanamadıklarını, babasının göç kararı verdiğini, çekirdek ailesi ile birlikte (anne, baba, kardeş) sınıra geldiklerini, bir gün sınırda kaldıktan sonra

Ankara'daki dedesinin yanına geldiklerini aktarmış, bir ay birlikte aynı evde yaşadıktan sonra Siteler Önder'de ev kiraladıklarını ifade etmiştir. Kobani 7 ay önce evlendiğini, eşinin Ostim'de araba tamircisi olarak çalıştığını, kayınvalidesi ile görümcesinin Kayseri'de yaşadığını, görümcesinin Suriyeli çocuklara ders vererek geçimleri sağladıklarını, onlara ekonomik destek olduklarını ifade etmiştir. Anadili Arapça olan Kobani ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Cerablus: 22 yaşında, dini nikâhlı evli, okur-yazar değil, bir yaşında erkek çocuğu var. Şu anda altı haftalık gebe olduğunu belirten Cerablus, savaş ortamından, kötü yaşam koşullarından kaçmak için iki yıl önce Halep'ten göç ettiklerini, Suriye'de maddi durumlarının çok iyi olduğunu, orada nişanlı olduğunu paylaşmıştır. Cerablus nişanlısının abisinin çalıştığı fırının bombalanması, herkesin ölmesi sonucu, nişanlısının ailesinin göçe karar verdiğini, nişanlısının ailesi (annesi, babası, kardeşi) ile sınırda iki gün beklediğini, iki gün yürüyerek sınırı geçtiğini, Türkiye'de evlendiğini aktarmıştır. Cerablus, nişanlısı iş bulmak amacıyla kendilerinden önce geldiği için direk onun yanına geldiklerini, evli kayınbiraderi ile birlikte 13 kişi birlikte yaşadıklarını paylaşmıştır. Anadili Arapça olan Cerablus ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

Azez: 30 yaşında, evli, ortaokul mezunu, sekiz yaşında bir kız, yedi yaşında, bir buçuk yaşında ve 1 yaşında üç erkek olmak üzere toplamda dört çocuğu var. Azez evlerinin yıkılması, zor yaşam koşulları ve çocuklarını korumak için eşinin göç kararı verdiğini, bir buçuk yıl önce eşive üç çocuğuyla Hama şehrinden yasa dışı yollardan araba tutarak sınırı geçtiklerini paylaşmıştır. 10 süren yolculuktan sonra Hatay'a sonra Ankara'ya geldiklerini, kayınbiraderinin yanında toplam 16 kişi aynı evde yaşadıklarını, iki ay önce eşi ve çocuklarıyla ayrı eve taşındıklarını ifade etmiştir. Savaş öncesi Suriye'de sosyo-ekonomik durumlarının çok iyi olduğunu, evlerinin olduğunu, rahat bir hayat sürdürdüklerini belirtmiştir. Anadili Arapça olan Azez ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

El-Bab: 30 yaşında, ilkokul mezunu, üç kız bir erkek çocuğu var şu anda 8 aylık gebeliği mevcut. Dört yıl önce savaştan, korkudan, çocuklarını korumak için

göçe karar verdiklerini, yasal yollardan geldiklerini, iki gün sınırda kaldıklarını, göç sürecinde gebe olduğunu, havanın çok soğuk olduğunu belirtmiştir. Hatay Kırıkhan'daki akrabalarının yanına geldiklerini, doğum yaptığını, üç buçuk yıl orada kaldıklarını, altı ay ablasıyla beraber yaşadıktan sonra ayrı ev tuttuklarını, eşine iş bulmak amacıyla iki ay önce de Ankara'ya geldiklerini, eşinin ailesinin Suriye'de yaşadığını ifade etmiştir. Suriye'de yaşarken çok iyi durumda olduklarını, ablasının göç sürecinde çok destek olduğunu paylaşmıştır. Anadili Arapça olan El-Bab ülkemizde Geçici Koruma statüsünde bulunmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada zorunlu göç sürecini yaşamış Suriyeli kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla derinlemesine görüşmelerden yararlanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yönergesi hazırlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme, daha önceden belirlenmiş sorular veya temalar üzerine yürütülen fakat diğer yandan konuşmanın doğal akışına bağlı olarak daha fazla ayrıntıya ulaşmak için ek sorulara da alan bırakan bir görüşme tekniğidir. Bu görüşme tekniği araştırmanın sorunsalının tüm boyutlarıyla, detaylıca ele alınmasına olanak sağlamak hedefiyle yapılmaktadır. Soruların ya da üzerinde konuşulan konuların öncelik sıralarının önem taşımadığı yarı yapılandırılmış görüşmelerde soruların cümle yapısı ya da sırası değişebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Derinlemesine görüşme yönergesi, zorunlu göç eden kadınların kendi ülkelerindeki gündelik yaşamlarından başlayarak, göçe karar vermeleri, göç süreci ve göç sonrası yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkarmak üzere hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yönergesinin içeriğinde; ilk bölümü sosyo-demografik özellikler oluştururken ikinci bölümde katılımcıların zorunlu göçe karar vermelerine neden olan olaylar, göç hikâyeleri, göç sürecinde yaşadıklarını içeren

göç öncesi ve göç sürecine ilişkin sorular, üçüncü bölümde ise; katılımcıların Türkiye'ye giriş ve yerleşme aşamasında yaşadıkları, göçle birlikte yaşamlarında var olan değişiklikler, göç sonrası sağlık, eğitim, sosyal hizmet uygulamalarında yaşadıkları sorunlara ilişkin sorular bulunmaktadır.

Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yönergesinde öncelikle özneleri tanımaya yönelik olarak sosyo-demografik sorular bulunmaktadır. Ardından öznelerin zorunlu göç etmesine neden olan olaylar, göç hikâyeleri ve göç sürecinde yaşadıkları, Türkiye'ye geldikten sonra yaşadıklarına ilişkin sorular sorularak, araştırmanın amaçlarına yönelik sorulara geçiş yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yönergesi oluşturulurken daha önce yapılan araştırmalar alanyazında incelenmiş ve bu doğrultuda araştırmacı tarafından bir derinlemesine görüşme yönergesi hazırlanmıştır. Hazırlanan derinlemesine görüşme yönergesi EK 3 olarak sunulmuştur.

2.4. Veri Toplama Süreci

Derinlemesine görüşmeler yapılmadan önce öznelere tercüman eşliğinde araştırmaya katılımın tamamen gönüllü olduğu anlatılmış ve Arapça bilen tercüman aracılığıyla Aydınlatılmış Onam Formu (EK 4) okunarak imzalatılmıştır. Ses kayıt cihazı kullanma konusunda öznelerden görüşme başlamadan izin alınmıştır. Özneler resim çekilmemesi şartıyla ses kaydı alınmasında sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Birkaç hasta evde küçük bebeği olduğunu belirterek araştırmacının görüşme isteğini kabul etmemiştir. 24 yaşındaki başka bir hasta da yeni boşandığı, orucunu bozmak zorunda bırakıldığı için çok sinirli olduğunu belirtmiş ve görüşmeye katılmayacağını beyan etmiştir. Öznelerin hepsi çarşaflı olup, iki tanesi peçeli olarak görüşmeye katılmıştır. Görüşme odasında çarşafını çıkartmış, peçesini açmış ve bu şekilde görüşmeye devam etmiştir.

Öznelerle görüşmelerin tamamı Ankara'da yapılmıştır. Derinlemesine görüşmelerin Gebe polikliniği içerisinde poliklinik olarak kullanılmayan bir odada yapılması uygun görülmüştür. Hastaların poliklinik ortamından uzaklaşmak

istememeleri, polikliniğe erkek hasta yakınlarının alınmaması, görüşme yapılan odanın sessiz ve görüşmelerin kayıt altına alınmasına uygun olması (masa, sandalye vb bulunması), görüşmelerin bölünmemesi (telefon çalması, hastaların soru sorması vb) gibi nedenler ile görüşmelerin burada yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş Ankara'da yaşayan ve SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan, çalışmaya katılmaya gönüllü 20 kadın hasta ile Arapça bilen tercüman eşliğinde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öznelerle yapılan derinlemesine görüşmelere 2017 yılı Mayıs ayında başlanmış, görüşmeler yaklaşık iki ay sürmüştür. Görüşme süreleri 45 dakika ile 75 dakika arasında değişmiştir. Derinlemesine görüşmeler mesai saatleri içerisinde, hastane ortamında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tercüman eşliğinde konuyu açıklamış, gönüllü olan katılımcılarla uygun oldukları saatlerde derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Görüşme isteğini kabul eden hastalarda da muayene sırasını kaçırma, polise ihbar etme endişesi gibi nedenlerle önce bir tedirginlik gözlenmiş, araştırmanın amacının açıklanması ve muayene sırası konusunda yardımcı olunacağının belirtilmesi sonrasında katılımcılarda rahatlama gözlenmiştir. Görüşmeler sırasında öznelerin verdikleri tepkilerin ve ifadelerinin unutulmasını önlemek için ses kaydı yanında araştırmacı tarafından notlar da alınmıştır. Bu girişimler sonucunda kadınlar ile görüşmeler daha uzun sürmüştür.

Katılımcılar genel olarak, paylaşımda bulunmanın onları rahatlattığını, duygusal olarak hafiflemiş hissettiklerini, görüşmeler esnasında şimdiye kadar bu konuları kimseyle konuşamadıklarını, bu konuları kimseye anlatamadıklarını, kimsenin kendilerini bu şekilde anlayarak dinlemediğini fark ettiklerini dile getirmişlerdir. Bu açıdan araştırmaya katılmanın duygusal olarak bir kazanım sağladığını vurgulamışlardır. Görüşmeler esnasında katılımcılardan bazıları ağlamaya başlamış, elimi tutmak istemiştir. Katılımcıya psiko-sosyal destek sağlanmış, eli tutularak rahatlamasına izin verilmiş, sessizliğine saygı gösterilmiş, hazır olduğunda görüşmeye devam edilmiştir. Katılımcılar yapılan görüşmelerin kendilerine çok iyi geldiğini, uzun uzun konuşmanın

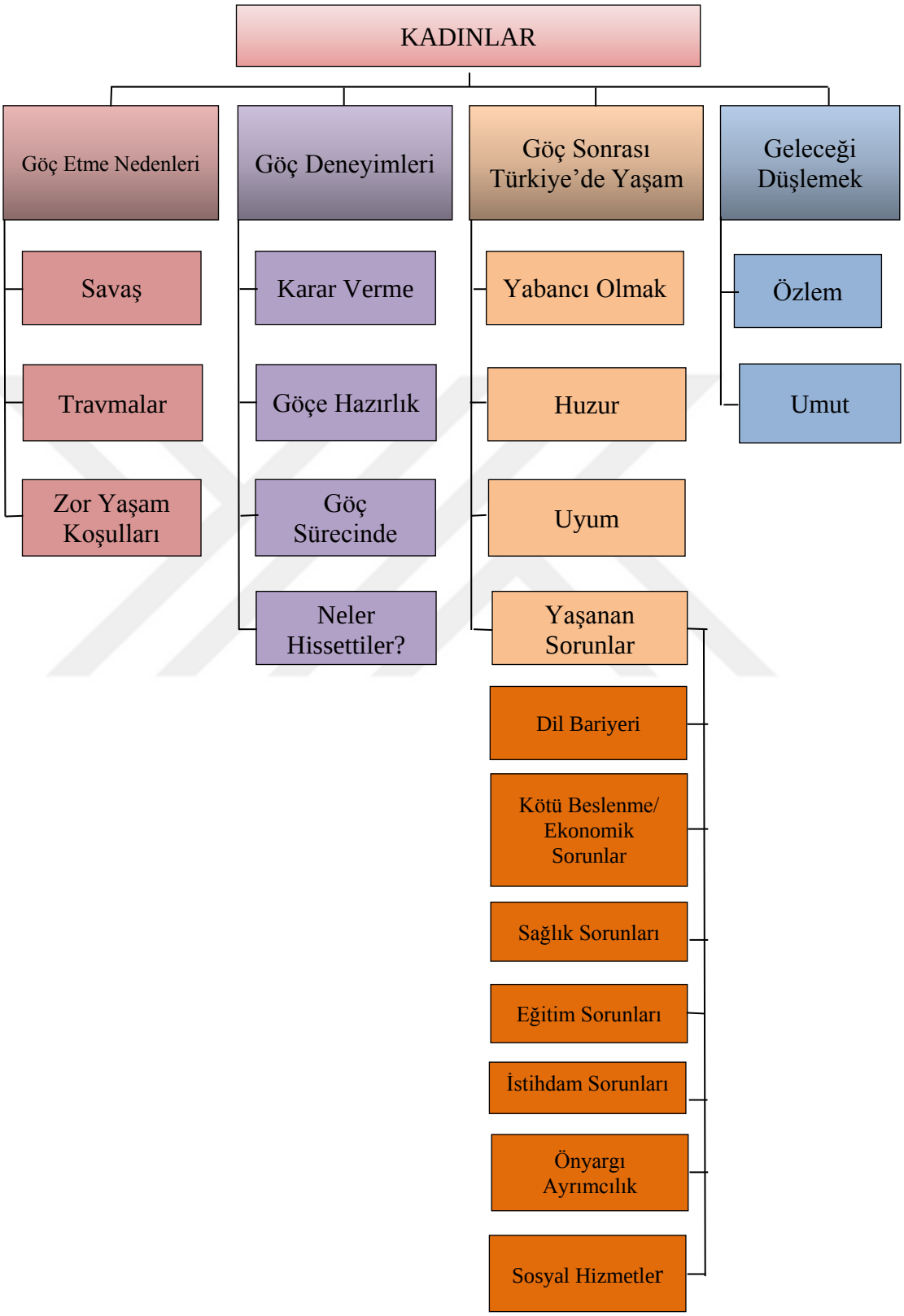
kendilerini çok rahatlattığını, iyi hissettirdiğini, anlaşılmış olmaktan, içini dökmekten hafiflediğini, şimdiye kadar hiç kimse ile böyle rahatlatıcı bir konuşma yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Zorunlu göç sürecinin nasıl travmatik bir süreç olduğu, bu süreci yaşayanlarda ortaya çıkardığı sonuçları katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmacının ve tercümanın kadın olmasının avantajlı olduğu, katılımcıların araştırmacının yanında rahat oldukları görülmüştür.

2.5. Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmada derinlemesine görüşme yapılırken hem ses kaydı hem de not alma yoluna gidilmiştir. Her bir görüşmeci için görüşme yönergeleri üzerinde notlar alınmış ve kaset çözümlerine bu notlar eklenmiştir. Verilerin çözümlenmesi için Microsoft Word programı kullanılmıştır. Görüşmelerin tamamı bittikten sonra yapılan bütün görüşmelerin dökümleri defalarca okunmuştur. Her bir döküm detaylı şekilde araştırmacı tarafından elle kodlanarak çeşitli kategoriler oluşturulmuştur. Bu doğrultuda ortaya çıkan ana ve alt temalar ve görüşme metinleri uzman görüşü alınması için gizliliği sağlanarak iki uzman tarafından okunarak güvenilirliği sağlanmıştır.

Kategori tablosu aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2.1. Kategori tablosu

2.6.Etik Konular

Araştırmanın etik açıdan uygunluğu Ankara Üniversitesi Etik Kurul Komisyonunca uygun bulunmuştur. Araştırma özneleri ile derinlemesine görüşmeler yapılabilmesi için SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH Tıpta Uzmanlık Eğitim Kurulundan gerekli izinler alınmıştır.

Derinlemesine görüşmeler öncesinde özneler çalışmanın amacı, kapsamı ve elde edilecek verilerin ne şekilde kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiş olup kendilerine aydınlatılmış onam formu imzalatılmıştır. Öznelerin kimlik bilgileri kullanılmadan takma isimler ile anlatıları aktarılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında; Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan, zorunlu göç sürecini yaşamış 20 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, bu kadınların yaşam deneyimleri; "Kadınların Göç Etme Nedenleri", "Göç Deneyimleri", "Göç Sonrası Türkiye'de Yaşam" ve "Geleceği Düşlemek" olmak üzere 4 ana tema ile analiz edilmiştir. Kadınlar ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda kadınların anlatımları doğrudan alıntılar şeklinde aktarılmıştır. Kadınların Göç Etme Nedenleri başlığı altında; kadınların göç nedenleri Savaş, Travmalar, Zor Yaşam Koşulları başlıkları altında üç alt tema ile analiz edilmiştir. Göç Deneyimleri başlığı altında; kadınların karar verme aşamasından başlayarak, zorunlu göç sürecini nasıl deneyimledikleri, neler yaşadıkları, neler hissettikleri; Karar Verme, Göçe Hazırlık, Göç Süreci ve Ülkesini Terk Ederken Neler Hissettiler başlıkları altında dört alt tema ile analiz edilmiştir. Göç Sonrası Türkiye'de Yaşam başlığı altında; Yabancı Olmak, Huzur, Uyum ve Yaşanan Sorunlar başlıkları altında dört alt tema ile kadınların Türkiye'ye geldikten sonra yaşadıkları, göçle birlikte yaşamlarındaki değişiklikler, neler hissettikleri, sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal hizmet alanında karşılaştıkları zorluklar, ihtiyaçlarını karşılama durumları analiz edilmiştir. Son olarak Geleceği Düşlemek başlığı altında; kadınların kendileri ve aileleri için düşündükleri, hayalini kurdukları gelecek planları Umut ve Özlem başlıkları altında iki alt teme ile analiz edilmiştir.

3.1. Kadınların Sosyo-Demografik Bilgilerine Dair Bulgular

Araştırmanın öznelerine dair küçük yaşam öyküleri çalışmanın yöntem kısmında araştırmanın örneklemi bölümünde verilmiştir. Araştırma kapsamında derinlemesine görüşmeler yapılan; Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan, zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin tanıtıcı bilgiler detaylı olarak aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya 20 kadın görüşmeci katılmıştır. 18-44 yaş aralığındaki görüşmecilerin yaş ortalamalarının 27.35 olduğu belirlenmiştir. Görüşme yapılan kadınların biri okur-yazar değil, 14'ü ilköğretim mezunu, 2'si lise mezunu, 2'si üniversite mezunu, 1 kişi ise yüksek lisans mezunu olup doktora öğrencisidir. Görüşmecilerin genel anlamda kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilme yetisine sahip olduğu söylenebilir. Kadınların büyük çoğunluğu (17) Halep şehrinden gelmiştir. Kadınların tamamının ana dili Arapçadır. Kadınların tamamı ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunmaktadır.

Kadınların çoğunluğu (14) resmi olmayan yollarla sınırı geçerek Türkiye'nin sınır illerine giriş yapmışlar (Hatay, Kilis, Gaziantep), sonrasında daha güvenli, iş imkânlarının daha iyi olduğu düşüncesi sonucu güvenlik, iş bulma, çocukların eğitimi gibi gerekçelerle Ankara'ya akrabalarının yanına gelmişlerdir.

Görüşme yapılan kadınların altısının ilk gebeliği olduğu gözlenmiş olup, geri kalan 14'ünün göç sürecinde çocukları ile göç ettiği, hatta iki kadının göç sürecinde hem çocuklu hem de gebe olduğu anlaşılmıştır. Dördünün ikinci gebeliği, beşinin üçüncü gebeliği olduğu anlaşılmıştır. Dört, yedi ve sekizinci gebeliği olan birer kadın vardır. İki kadının da beşinci gebeliği oluğu anlaşılmıştır.

Görüşme yapılan kadınların çoğunluğu aileleriyle (kendi ve/veya eşinin) göç etmiş, evli olmasına rağmen sadece biri tek başına göç etmiş, birinin de kas hastası olan oğlu ile birlikte ambulans eşliğinde Türkiye'ye geldiği anlaşılmıştır.

Savaş ve iç karışıklıklar nedeniyle ülkelerinde ya da zorunlu göç sürecinde aile üyelerinden kayıplar yaşayan kadınlar, görüşmeler esnasında ağlamaya başlamış, yoğun duygusal tepkiler vermiştir. Bu süreçte sessiz bir şekilde bekleyerek görüşmeye ara verilmiş, su isteyip istemediği sorulmuş, rahatlamasına izin verilmiştir. Görüşmeler esnasında araştırmaya katılan kadınlardan biri "Siz de annesiniz beni anlarsınız" diyerek çocuklarını korumak için göç ettiğini ifade etmiş ve çocuklarının resmini göstermiştir. Çocuğu olan annelerin göçe karar verme sürecinde daha etkili olduğu, yaşanan olaylardan daha çok etkilendiği, daha çok

korktuğu ve daha endişeli olduğu gözlenmiştir. Zorunlu göç etmiş kadınların göç etme kararından itibaren, yolculuk ve varılan ülkedeki koşullara uyumları da dâhil olmak üzere tüm süreçlerde sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duydukları düşünülmektedir.

Görüşme kapsamında kadınların gözünden Suriye'de yaşam koşulları ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Görüşmelerde kadınların tamamı savaş öncesi Suriye'de sosyo-ekonomik açıdan çok iyi durumda olduklarını, çoğunlukla evlenen erkeğin evi olduğu için, gündelik yaşamlarında ev kredisi gibi herhangi bir taksit ödemesinin olmadığını, dini ve kültürel sebeplerle kadınların genellikle çalışmadıklarını, kadınların çocuklarına baktıklarını, çocuklarını kreş ve anaokuluna göndermediklerini aktarmışlardır. Kadınlar genellikle Suriye'de müstakil evlerde yaşadıklarını, ailelerine yakın oturduklarını paylaşmışlardır.

3.2. Kadınların Göç Etme Nedenlerine Dair Bulgular

Bu başlık altında Suriyeli kadınların göç etme nedenleri; savaş, travmalar ve zor yaşam koşulları olarak üç alt temada açıklanmıştır. Suriyeli kadınların göç etme nedenleri olarak savaş ortamı, yaşadıkları travmalar, yaşam koşulları, karşılaştıkları zorluklar onların anlatıları temelinde analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların tamamı göç etme nedeni olarak, savaşın yaşam koşullarını yok etmesi ve can güvenliklerinin olmaması nedeniyle savaş ortamından kaçma, savaş nedeniyle aile üyelerinden birinin ölümü, kaçırılması, bombalamalar, evlerinin yıkılması, savaş için askere alımlar, yaşadıkları travmalar olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, ekonomik nedenler (işgücü kaybı, çalışamaz hale gelme, temel ihtiyaçlarını karşılayamama) ve sığınmacılık (Türkiye'nin açık kapı politikası, sınır ülke olması) durumunun da göç etmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

3.2.1. Savaş: Ölmekten Kaçmak

Görüşme yapılan kadınların tamamı ülkelerindeki savaş ortamından kaçmak için göç ettiklerini, ülkelerinde her an ölüm korkusu ile yaşadıklarını, savaş nedeniyle her zaman tehdit altında hissettiklerini, özellikle çocuklarının ve eşlerinin öldürülmesinden, kaçırılmasından, askere alınıp savaştırılmasından çok korktuklarını ifade etmişlerdir.

"Biz ölmekten kaçtık, bizi ölümün altından çıkarttılar, eşim gidince gelecek mi gelmeyecek mi endişelenirdim, çocuklarım korkarlardı, şimdi iyi, onlar korkunca korkmayın burası huzurlu, korkmayın burası Suriye değil diyorum." (El Bab,30)

"İnsan savaştan dolayı her zaman tehdit altındadır. Acaba ne zaman bombalayacaklar diye her zaman düşünürüz. Sanki ecelimizi bekliyorduk, ne zaman öleceğiz diye." (Dera,29)

"Yurdumuzun sorunlarından dolayı, savaştan dolayı göçe karar verdik. Bomba atıyorlardı, kimyasal madde atıyorlardı, dayanamadık."(Menbic,19)

"Savaştan önce çok mutluyduk, rahattık, huzurluyduk. Savaş her şeyi öldürdü, kendimizi bile öldürdü." (Azez,30)

"Suriye'de durumumuz çok iyiydi, villa tipi evimiz vardı, arabalarımız vardı, dört yıl önce silahlı kişiler ağabeyimi fidye için kaçırdılar, paralarımızı, arabalarımızı aldılar, sonra ağabeyimi geri verdiler. Biz hiçbir şey yapamadık. Sürekli bomba attılar, Suriye'den mecbur çıkmak zorunda kaldık. Kaldığımız köyde insanlar para için savaşıyorlar."(Şam,22)

"Evde otururken binamıza bomba geldi, evimiz yıkıldı, enkaz altında kaldık en çok eşim zarar gördü, hala etkileniyor, sol tarafı yaralandı, hala yaraları var, izleri var."(Tartus,32)

“Kapılarını Türkiye açtı bize, Türkiye bize yakın. Türkiye’ye kaçak geldik; kaçakçılar bizi ailece getirdiler Türkiye’ye.”(Hasiçi,34)

Görüldüğü gibi kadınların göç etmelerinin başlıca nedeni ülkelerinde yaşanan savaş ortamından kaçmak ve hayatta kalabilmektir.

3.2.2. Travmalar: Kansızlar! Kansızlar!

Görüşme yapılan kadınlar bombalamalardan, tanık oldukları ölümlerden özellikle çocuk ölümlerinden travmatize olduklarını, psikolojilerinin bozulduğunu, yaşadıkları bu travmaların göç etmelerine neden olduğunu ifade etmişleridir.

“Suriye’de bayramda bomba attılar, zaten bayram kimin için çocuklar için, maalesef çocuklar oyun oynuyordu, çocuklar öldü, birinin eli yok, birinin ayağı yok. Kansızlar! Kansızlar! O yüzden çok kötü travmalarda yaşadık. Çocuklarım onları görmesin diye çok uğraştım, neler yapıyordum, görmesinler, çünkü zor bir şey, psikolojileri bozulur, biz büyük olarak bozulduk sayılır, konuştuğumuz anlarda ne konuştuğumuzu bilemiyoruz, her zaman dalıyoruz, her zaman Suriye’yi Suriye olarak düşünmüyoruz, o da zor bir şey yani.”(Hama, 28)

“Çok şey yaşadım, bir gün bombalar atılıyordu, ben üç çocuğumla kaçtım, kış günüydü, çamur vardı, ben eşime bakmaya gidiyorum çocuklar çamura düşmüşler, bunu unutmuyorum. Sürekli ağlıyorum ağlıyorum, içimden Kuran okuyorum, ne yapacağımı bilmiyorum, birini kucağıma aldım, birinin elinden tuttum, diğer kızı kaynanam çıkarttı çamurdan…”(El Bab, 30)

“Yasadıklarımız çok zordu, bombaları görüyorduk, bombaların nereye gideceğini görüyorduk, çocuklar korkuyorlardı, Suriye’den çıkmak zorunda kaldık, çok kötü şeyler gördük. Bir yeri bombaladılar, adamın ayağı kopmuş havada uçuyor. Çocuklar görmesin diye uğraşırdık, çocukları oyalamaya çalışırdım. Zaten akşamları çocuklarım yatamazdı bomba seslerinden.” (Hasiçi, 34)

“Korkarız, korkunç bir şey, çocuklar tam bilmiyor ne olduğunu, savaşı onlara anlatamadık, sadece korkuyorlar, ne olduğunu bilmiyorlar.” (Deyrizor, 27)

Görüldüğü gibi savaş ortamının yarattığı travmalar kırılgan gruplar dediğimiz kadınlar ve çocuklar üzerinde çok daha etkilidir. Yaşanılan olumsuz durumlardan özellikle çocuğu olan kadınların daha çok etkilendiği, yaşadıkları olumsuzlukları çocuklarına anlatmakta zorlandıkları, hem kendi hem de çocuklarının psiko-sosyal sağlıklarının da etkilendiği anlaşılmaktadır. Kadınların konuşurken duygulandıkları, zaman zaman dalgınlaştıkları, gözlerinin buğulandığı gözlenmiştir.

3.2.3. Zor Yaşam Koşulları: “Dayanamadım, Çocuklarım Gözlerimin Önünde Ölüyordu…”

Görüşme yapılan kadınlar savaş nedeniyle ülkelerinde yaşam koşullarının çok zorlaştığını, temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, psiko-sosyal anlamda dayanamadıklarını, kendilerinin ve aile üyelerinin can güvenliğinden endişe ettiklerini, savaş ortamının kendilerinin ve aile üyelerinin psiko-sosyal sağlığını bozduğunu ifade etmişlerdir.

“Yaşam koşulları kalmadı, huzur yoktu, çocuklarım dayanamıyordu, psikolojileri bozuldu, büyük oğlumun korkudan yüzü sapsarı oluyordu, küçük oğlum her zaman idrar kaçırıyordu. Çocuklarımıza zarar veriyorduk. Eşime ailem kalsa bile biz çocuklarımızı korumak için ne olursa olsun gitmek zorundayız dedim. Dayanamadım, çocuklarım gözümün önünde ölüyordu, buraya gelmek zorunda kaldık.” (Hama, 28)

“Suriye’deki durumlara hiç kimse dayanamaz, maddi manevi ihtiyaçlarımız vardı gerçekten dayanamadık göç ettik. Kalanların orada kalmasını önermiyorum, buraya gelmelerini öneriyorum. Elbette burada da sorunlar var ama oradan çok daha iyi.” (Tartus, 32)

“Her şey pahalıydı, ihtiyaçlarımızı alamıyorduk. Türkiye’den geldiği söylenen yardımlardan faydalanamıyorduk.”(Kuneytire,21)

“Son zamanlarda organ ticareti yapılıyordu, elektrik yoktu, kaçakçılar elektriği kesiyordu, çocuklar elektriği açmaya dışarı çıkınca kaçırıyorlardı. Sürekli bomba atıyorlardı, çocukları okula gönderemiyorduk, acaba gelir mi gelmez mi diye soruyorduk.”(Hama, 28)

Görüldüğü gibi kadınlar, savaş nedeniyle can güvenliklerinin tehlike altında olması, aile üyelerinin kaybı (baba ölümü, kardeş ölümü), aile üyelerinin yaralanması, sakat kalması, öldürülme ve kaçırılma korkusu, satılma, organ mafyası gibi kendilerinin ve aile üyelerinin beden bütünlüğünün bozulmasına bağlı ortak kaygılar yaşadıklarını paylaşmıştır. Kadınların hala yaşadıkları travmaların etkisi altında olduğu, duygusal tepkilerinin yoğun olduğu görülmektedir.

3.3. Kadınların Göç Deneyimleri: Daha İyi Bir Yaşam Ümit Ederken, Hayatta Kalmak İçin Yola Çıkanlar…

Bu başlık altında kadınların göç deneyimleri; karar verme, göç için yapılan hazırlıklar, göç sürecinde yaşananlar ve ülkesini terk ederken neler hissettiler alt temaları ile ele alınmıştır. Sırasıyla göçe nasıl karar verildiği, göçle ilgili hazırlıkları, süreci kimin ve nasıl organize ettiği, göç sürecinde yaşadıkları deneyimler, kadınların duyguları üzerine şekillenmiştir. Belirlenen aşağıdaki dört kategori üzerinden kadınların göç deneyimlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

3.3.1. Karar Verme: “Bize Farz Oldu, Gelmemiz Gerekti, Çıkmak Zorunda Kaldık”

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların anlatılarında; yaşayabilmek için göç etmenin zorunluluk noktasına geldiği anlaşılmaktadır. Suriye’de iken bekâr olan

ve ailesi ile yaşayan kadınların göçe babalarının karar verdiği, evli ve çocuğu olan kadınların ise karar verme sürecinde daha etkin oldukları ve eşlerinin karar verme sürecini kolaylaştırdıkları anlaşılmıştır.

Görüşme yapılan kadınların aile bireylerinden birinin/birkaçının ölmüş, yaralanmış, kaybolmuş, kaçırılmış ya da tutuklanmış olmasının, yaralanmalar sonucu oluşan sakatlıklar nedeniyle çalışamaz hale gelmesinin, evde engelli ve kronik bir aile üyesinin bulunmasının da kadınların göçe karar vermesinde etkili olduğu görülmektedir.

"Yaşam koşulları kalmadı, huzur yoktu, çocuklarım dayanamıyordu, psikolojileri bozuldu, küçük oğlum her zaman idrar kaçırıyordu. Çocuklarımıza zarar veriyorduk. Eşime ailem kalsa bile biz çocuklarımızı korumak için ne olursa olsun gitmek zorundayız dedim. Dayanamadım, çocuklarım gözümün önünde ölüyordu, buraya gelmek zorunda kaldık." (Hama, 28)

"Eşimin ailesi göç etmeye karar verdi. Eşimin abisinin çalıştığı fırın bombalandı, fırındaki herkes öldü. Bombalama sonrası gidelim dediler." (Cerablus, 22)

"Tabii ki yaşadıklarımız çok zor, herkesi bırakıp geldik. Suriye'den çıkmak istemedik ama ölürsek diye toprağımızı bırakıp geldik. Savaş uzun sürerse ülkemizi unutabiliriz." (Kuneyire, 21)

"Göçmek zaten zor, maalesef isteğinle gelmiyorsun, bize farz oldu gelmemiz gerekti, çıkmak zorunda kaldık." (Halep, 28)

"Ailemi bırakıp gelmek kolay değildi elbette. Zaten Suriye'deyken bile mülteciydik, yaşadığımız evden çıktık, bilmediğimiz köylere gittik." (Cerablus,22)

İnsan psikolojisi içgüdüsel olarak güvende olma, güvenlik ihtiyacı temelinde güvenli yaşam koşulları sağlama amacındadır. Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere kadınların aslında ülkelerinden çıkmak istemedikleri, kendilerinin ve aile üyelerinin can güvenliklerini sağlamak için ülkelerinde de zorunlu yer değişiklikleri yaptıkları, bilmedikleri yerlerde yaşamak durumunda kaldıkları, göç sürecinde aile üyelerinden ayrılmakta zorlandıkları, hayatta kalmak için ülkelerinden zorunlu olarak çıkmaya karar verdikleri görülmektedir.

3.3.2. Göçe Hazırlık: "Sadece Kıyafetlerimizi Getiriyorduk, Yaklaşık Altı Saat Yürüdük, Yorulduğumuz İçin Yürürken Elimizdeki Yükleri Attık!"

Görüşme yapılan kadınların çoğunluğu göç öncesinde herhangi bir hazırlık yapamadıklarını, ölüm korkusu nedeniyle apar topar çıkmak zorunda kaldıklarını, sadece kıyafetlerini alabildiklerini, yürümek zorunda kalanlar ise taşıyamadıkları için onları da atmak zorunda kaldıklarını, olumsuz hava koşullarının süreci çok zorlaştırdığını ifade etmişlerdir.

"Üstümüzdeki kıyafetlerle çıktık, eşim Lübnan'dan vapurla geldiği için ufak tefek şeyler aldı yanına." (Humus, 30)

"Sadece kıyafetlerimizi getiriyorduk, yaklaşık altı saat yürüdük, yorulduğumuz için yürürken elimizdeki yükleri attık." (Hasiçi, 34)

"İki valiz hazırladık, en gerekli eşyalarımızı aldık." (Halep,28)

"Elbette zor bir durum. İnsanın evini, memleketini, yaşadığı yeri, akrabalarını bırakması çok zor. Anlatabileceğim bir şey değil, çok zor bir duygu, paramızı, ülkemizi, her şeyimizi bırakmak! Hiç kimse yok, ihtiyaç çok, para yok…"(Deyrizor, 27)

“Bana göre göçün hem olumlu hem kötü yönü var. Ailemden uzaklaştım, ailem Suriye’de kaldı. Ankara’ya gelince hemen evlendim, onun tuttuğu eve gittik. Ailemi bıraktığım zaman ben ağladım onlarda ağladı hem gitmemi istiyorlardı hem istemiyorlardı. Ben de evlenmek zorundaydım, eşimin ailesi çok iyi olduğu için gelmeyi kabul ettim. Türkiye’de sadece Adana’da yaşayan amcamlar var. Vedalaşırken babam bana azıcık para verdi, kardeşlerim hatıra eşyalar verdi bizi hatırla diye, ağabeylerim beni öptü vedalaştım. Düğün bile yapamadık, kayınbiraderim öldü, ülkemde savaş. Kalbimde mutluluğa yer kalmadı bizim kalbimizde. Sessiz bir düğün oldu.” (Cerablus, 22)

Görüldüğü gibi kadınlar göçe hazırlık boyutunda sadece kıyafetlerini ve gerekli eşyalarını alabildiklerini, duygusal olarak aile üyeleriyle vedalaşıp onları hatırlatan eşyaları yanlarında getirdiklerini paylaşmışlardır.

3.3.3. Göç Sürecinde Yaşananlar: “Zor Çok Çok Zor… Biz Gelirken Karlar Yağıyordu, Hava Çok Soğuktu, O Zamanlarda Küçük Çocuğum Kucağımdaydı, Dört Aylıktı, Emzirmek Zorundaydım. Yaklaşık 4-5 Saat Yürüdük Kar Altında, Çocuklar Düşüyordu, Biz Düşüyorduk, Kalın Kıyafetlerimiz Yoktu, Havalar Çok Soğuktu, Ağabeyim Yardım Etti, Battaniyeler Getirdi.”

Görüşme yapılan kadınların tamamı göç sürecinde yoğun duygular yaşadıklarını, üzgün olduklarını, bir kısmı ülkelerine ihanet ediyormuş gibi hissettiklerini belirtmiş ve duygulanmıştır. Görüşmeler esnasında, ara ara ağlayanlar da olmuş, görüşmeye ara verilmiş, su isteyip istemediği sorulmuştur.

Kadınlar göç sürecinde soğuk hava koşullarının bu süreci daha da zorlaştırdığını, sınırı geçemeyip orada kalanlar da kaçakçılar tarafından mağdur edildiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle göç sürecinde gebe ve küçük çocuğu olan kadınlar bu süreçte oldukça zorlandıklarını belirtmişlerdir.

“Elbette çok zor… Gelirken bayıldım, oradaki yollar çok zordur, yürüdük… Yürüyemedik bile! Ayakkabıları çıkarttık, çıplak ayakla yürüdük, hava soğuktu.”(Cerablus, 22)

“Zor çok çok zor… Biz gelirken karlar yağıyordu, hava çok soğuktu, o zamanlarda küçük çocuğum kucağımdaydı, dört aylıktı, emzirmek zorundaydım. Yaklaşık 4-5 saat yürüdük kar altında, çocuklar düşüyordu, biz düşüyorduk, kalın kıyafetlerimiz yoktu, havalar çok soğuktu, ağabeyim yardım etti, battaniyeler getirdi.” (Azez, 30)

“Çok kötü bir şey bence, çünkü beş gün sınırda kaldık, sanki ömrümüzü yediler, kaçakçılar tarafından mağdur edildik, çok para aldılar bizden.” (Süveyde,18)

“Sadece kıyafetlerimizi aldık, ben 2,5 ay sınırda kaldım, 17 kez girmeye çalıştım sınırı geçemedim, iki gün yağmur altında kaldık, tuvalete dahi izin vermediler. Kar yağıyordu 18. denemede izin verdiler Türkiye’ye geçtim, eşim Türkiye’deydi. Elbette sınırda çok zor durumda kaldım, kaçakçılar insanları öldürüyor, kaçırıyor, bir saat kayboldum, ne yapacağımı bilemedim, telefon yok, şebeke yok. Öldüm sandım. Bizim yaşadıklarımız çok kötüydü. Öldürülmekten, satılmaktan çok korktuk. Allah kimseye yaşatmasın, gerçekten çok zordu yaşadıklarımız. Ailem aile üyelerim kimliklerini gösterip kolay geçti, sınır açıktı onlar kolay geçti, fakat sınır kapandı ben geçmekte çok zorlandım.” (Humus, 30)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların büyük çoğunluğunun (özellikle gebe ve çocuklu olanlar) göç sürecinde çok zorlandıkları, çeşitli mağduriyetler yaşadıkları, özellikle gebe ve küçük çocuklu kadınların ve ailesi Suriye’de kalan kadınların bu süreçte daha da zorlandıkları görülmüştür.

Diğer yandan kadınlarla yapılan görüşmelerden Suriye’den ailesi ile birlikte göç eden, Suriye’de yaşarken sosyo-ekonomik durumları iyi olan, Türkiye’ye daha

önce göç ederek ev ve iş düzenini kuran akrabaları olan ve onlardan sosyo-ekonomik destek alan kadınların bu süreçte daha az zorlandıkları anlaşılmıştır.

3.3.4. Ülkesini Terk Ederken Neler Hissettiler: "Sanki Ülkeme İhanet Ediyordum…"

Yapılan görüşmelerde kadınların tamamı göç ederken çok üzgün olduklarını, kendilerini kötü hissettiklerini, nasıl bir durumla karşılaşacaklarını bilemedikleri için korktuklarını, belirsizlik durumunun kendilerini kötü hissettirdiğini paylaşmışlardır.

"Gözümüzü açtığımız ülkemizi bırakmak çok zor bir şeydi." (Rif Şam, 22)

"Tabi ki insan üzülüyor, insanın doğduğu, büyüdüğü, yaşadığı bir yeri bırakması zordur." (Dera, 29)

"İlk geldiğimde kötü duygular içindeydim. Ülkeni, toprağını bırakıp gelmek çok kötüydü. Ayrıca belirsizlik, geldiğin yer iyi mi kötü mü, acaba gelince dilini nasıl öğreniriz, başka bir dil, başka insanlar, zor bir durumdu, konuştuklarını anlamadık, iyi mi kötü mü diyorlar bilemedik, ama alıştık, ilk seneler her zaman ağlıyordum, anılarımı hatırlıyordum, hiç kimsem yok, kimse beni anlamıyor, ben onları anlamıyorum, şükürler olsun atlattım, psikolojik olarak eşimin Türk arkadaşları bize çok iyi davrandılar." (Halep,28)

"Elbette zor bir durum, insanın evini, memleketini, yaşadığı yeri, akrabalarını bırakması çok zor." (Deyrizor, 27)

3.4. Göç Sonrası Türkiye'de Yaşam: "Türkler Bize Bizim İçin Üzülüyorlar…"

Bu başlık altında kadınların göç sonrasındaki duygu, düşünce ve yaşadıkları; yabancı olmak, huzur, uyum ve yaşanan sorunlar olarak 4 alt temada verilmiştir. Kadınların göç sonrası yaşamları Türkiye'ye ilk geldiklerinde neler hissettikleri, yaşadıkları sorunlar onların anlatıları temelinde analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların büyük çoğunluğu Türklerin çoğunluğunun çok cana yakın, yardımsever, misafirperver olduğunu, ev kiralama, eşya bulma konusunda kendilerine yardımcı olduklarını, çocuklarına ve kendilerine yiyecek verdiklerini ifade etmişlerdir.

"Türk insanları çok iyi, çok cana yakınlar, ilk geldiğimizde Türkler bize elini uzattı, ablamın komşusu her şeyi getirdi, eksiklerimizi tamamladılar." (Kuneytire,21)

"Türkler bize bizim için üzülüyorlar, bize yardım ettiler." (Deyrizor,27)

"Suriye'yi bırakmamamız için Türkler kızlarınızı kaçırırlar, Türkiye'de başınıza kötü şeyler gelir dediler. Yaşamadan önyargılı olmamak lazım. Türklerin çok iyi olduğunu gördük, Türklerin davranışları çok iyi, bize insani bir şekilde davrandılar, hem onlar çok cömertler." (Dera, 29)

Görüldüğü gibi kadınların çoğunluğu Türkler hakkında olumlu duygu ve düşüncelere sahiptir. Araştırmaya katılan kadınların bir kısmı Suriye'deki örgütlerin Türkiye ve Türk halkı hakkında olumsuz yorumlar yaptığı, göç ederken bu sebeple endişelendikleri, önyargıların kendilerini korkuttukları anlaşılmıştır.

3.4.1. Yabancı Olmak: "Zor Bir Duygu Başka Ülke, Başka Dil, Başka İnsanlar, Bilmediğimiz Bir Kültür…"

Görüşme yapılan kadınlar Türkiye'ye ilk geldiklerinde kendilerini yabancı hissettiklerini, başka bir dilde, başka bir kültürde, başka bir ülkede, bambaşka insanlarla ne yapacaklarını, nasıl yaşayacaklarını, nasıl iletişim kuracaklarını bilemediklerini, karmaşık duygulara sahip olduklarını belirtmişlerdir.

"İlk geldiğimizde kendimizi yabancı hissettik. Başka bir dil, insanlar, çok değişik geldi bize ama ortak noktamız olmadığı için sürekli dedemlere gittik."(Kobani,18)

"Türkiye'de kendimi yabancı hissediyorum. Çünkü kültürlerimiz birbirinden farklı, dilimiz bambaşka bir dil. Ülkemi özlüyorum, keşke Suriye'ye dönsek, Suriye'deki her şeyi özledim, normal hayatımızı özledim. Burada yaşıyoruz ama normal bir hayat yaşamıyoruz burada. Yerleştik ama içimizde yabancılığın, gurbetin tadı var. Gerçekten zor bir şey hem mutlu hem mutsuzuz, tam bilemiyorum, bilemediğim bir duygu var."(Süveyde,18)

"Zor bir duygu başka ülke, başka dil, başka insanlar, bilmediğimiz bir kültür… Bunu yaparsak ayıp olur mu? Ne derler acaba diye sonra alıştık. Uyumu çocuklarımla yaşadım, eşim sürekli işte."(El Bab, 30)

"Gurbetin tadına baktık. Başka bir dil, başka insanlar, başka ülke, başka kültür, bambaşka insanlar, başka yaşamlar…"(Hama, 28)

"Bazı Türk çocukları çocuklarım bir şey yapmadan çocuklarımı dövüyorlar, başına taşla vuruyorlar. Kursa gitmek istiyorum, Türkçe öğrenip nedenini sormak istiyorum neden çocuklarımı dövüyorsun diye. Bakkala bile gönderemiyorum, vuruyorlar, serserisiniz diyorlar hakaret ediyorlar çocuklarıma. Onların ülkesinde oturuyoruz, bir şey yapamayız diyorum çocuklarıma, hem de Toplum Merkezine

gittim bu sıkıntıyı çözmek için. Sadece çocuklarım için değil her şey için Türkçe öğreneceğim inşallah."(Hama,28)

"Kilis'e gelince biz neredeyiz, nasıl bir ülkeye geldik? Yaşıyor muyuz, rüyada mıyız? Duygularımız karışıktı, her yerde Türkler vardı iyi insanlar da var kötü insanlar da var. Sanki biz insan değiliz gibi bakanlar vardı."(Süveyde, 18)

"Yaşadıklarımız çok zordu, gelince iletişim kuramadık. Elbette burada yaşam iyi ama dili farklı kültürü farklı, kıyafet almak için markete gidince anlaşamayız, Suriyeli dükkâna gitmek zorunda kalıyoruz."(Cerablus,22)

Kadınların anlatılarından anlaşıldığı gibi başka bir ülke, başka bir dil, başka bir kültür kadınların kendilerini yabancı hissetmelerinde, kabul görmemelerinde, ortak paylaşımlarda bulunamamalarında etkin olmuştur.

3.4.2. Huzur: "Şimdi Her Şey Huzur, Güzel, Yolunda…"

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, göç sonrası Türkiye'ye gelen kadınların tamamı buraya gelir gelmez huzur bulduklarını, çocuklarının ve kendilerinin güvende olduklarını hissettiklerini ifade etmişlerdir.

"Huzur bulduk burada, bomba ya da uçak sesi yok, ama ülkemi bırakmak çok zor bir şey. Keşke Suriye'de olsam, ülkemi çok özledim."(Süveyde,18)

"Türkiye'ye ilk geldiğimde ilk hissettiğim huzur oldu. Sonra insan rahatlıyor, geleceğini düşünür, umutlanır. Sanki hayat yeni bir kapı açtı, yeni umutlar açtı."(Dera,29)

"Şimdi her şey huzur, güzel, yolunda." (Rif Şam, 22)

“Türkiye’ye yerleşince sakin bir şekilde yatıp kalkıyoruz, huzur var, bol bol elektrik, su doğalgaz var.” (Kobani,18)

“Bence göç etmek iyi bir şeydi. Çünkü orada hiçbir şey kalmadı, huzur kalmadı. Burada en azından huzur var, hastane var, eşim çalışıyor, her şeyi kolay alabiliyoruz.” (Dera, 29)

“Buraya gelince huzur bulduk ama maddi sıkıntılarımız var. Savaştan önce çok iyi durumdaydık, Suriye’de bol bol harcıyorduk. Burada başka bir ülkedeyiz, mahrum kaldık bir sürü şeyden. “Beyaz paranı sakla, siyah günde harca” atasözümüz var. Eşim maaş alınca ben 10-20 TL alır kumbaraya atar para biriktiririm, tasarruflu olmak için çabalıyorum. Gelecekte ne olur ne olmaz hiç kimse bilmiyor. Çocuklarım da benden öğrendi kumbara almışlar para atarlar, tasarruf ediyorlar, çünkü durumumuzu görüyorlar.”(Hama, 28)

“Geldikten sonra iman bulduk, huzur bulduk, korkunç vakitler yok, her şey iyi burada…” (Menbic,19)

“İlk gelince huzur, güven bulduk. Elektrik, su var. Suriye’de bunlara mahrum kaldık, fakat kiralar faturalar çok ağır gelir bize. Suriye’de köyde oturuyorduk ev kendimizindi, su bedavaydı, faturalar çok azdı.” (Cerablus,22)

“İlk gelince huzur var, elektrik, su var, çocuklarım huzur altında şükürler olsun.”(Azez,30)

Kadınlardan biri Suriye’de iken gebe kalabildiğini fakat korkudan beş kez düşük yaptığını, Türkiye’ye gelir gelmez huzur bulduğunu, gebe kaldığını ve gebeliğinin devam ettiğini şu sözlerle anlatmıştır:

“İlk geldiğimde huzur bulduk. Hamile kalıyorum korkudan bebeğim düşüyordu, burada rahatım. Gebeliğim devam ediyor. Elektrik, su, gaz var, bol bol her şey var.”(Humus, 30).

Görüldüğü gibi savaş ortamı, can güvenliğinin olmaması, bombalamalar ve uçak seslerine sürekli maruz kalmak, temel ihtiyaçların karşılanamaması kadınların ifadelerinde sıklıkla yer almaktadır.

3.4.3. Uyum: “Biz de İnsanız İnsan Uyum Sağlamak İçin Çabalamalı. Ben de Çabaladım Sonuçta İkinci Ülkemiz Siz Olmuşsunuz…”

Yapılan görüşmelerde kadınların anlatılarından Suriye’de sosyo-ekonomik anlamda daha iyi şartlarda yaşayan kadınların göç sonrasında yeni yaşam koşullarına uyum sağlamakta, daha çok zorlandıkları, daha üzgün oldukları, içinde bulundukları durumu “çok kötü” olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır.

“Her kim Suriye’den çıksa güzel demez, sonuçta göç etmişsiniz. Keşke geri evimize, memleketimize dönsek mülteci olarak geçici koruma altında olmak çok kötü bir durum, çok zor bir durum. Benim tecrübem çok kötü, Suriye’de çok iyi bir durumda iken çok kötü bir duruma düştük. Yaşadıklarımız çok zor, Suriye’de babam çok büyük bir tüccardı, babamı herkes tanıyordu. Babam 70 yıl boyunca çabaladı, her şeyi yaptı rahat etmek için, ama bir anda her şey bitti, çok zor bir şey çok, nasıl anlatayım bilmiyorum çok zor bir durum.” (Şam,22)

Savaş nedeniyle aile üyelerinin farklı ülkelere dağılmak zorunda kalan kadınların oldukça üzgün oldukları ve uyum sağlamakta zorlandıkları anlaşılmıştır.

“Ailemin durumu biraz kötü, Ablam Kuveyt’te evli, ağabeyim Lübnan’da, ben Ankara’dayım. Savaş hepimizi dağıttı.”(Halep,28)

Kültürel farklılıklar, konuşulan dil, dini inanç, önyargı gibi faktörlerin uyum sürecinde oldukça önemli olduğu görülmektedir.

“Uyum sağlayamadık, her şey başka, bambaşka. Başka bir dil, başka bir ülke. 12 kişi yaşarken komşu iki kez polis çağırdı çocuklar gürültü yapıyor diye. Bizi uyarmadan polis çağırması hoş değil, bu komşuyla şimdi konuşmuyoruz. Çocukları nasıl susturacağız. İnsan canlı her şey yapabilir, put gibi duramaz.” (Kuneytire,21)

“İlk geldiğimizde çok zor bir durumda kaldık, Türk çocukları bize taş atıyordu, bize küfür mü ediyor, iyi bir şey mi yapıyorlar diye düşünürdük. Biz de çekiniyorduk gittikçe alıştık, ben çocukları suçlamam, aileleri suçlarım. Komşular bize üzülmeyin dediler, destek oldular, ellerinden geleni yaptılar. Biz din kardeşiyiz, inşallah Suriye’ye dönersiniz, gidince de komşuluk yaparız dediler.”(Kobani,18)

“Zaten Suriyeli kadınlar evden çıkmıyoruz. Eşlerimiz dışarı çıkarlar bizden daha hızlı uyum sağladılar, önce alışamadık, psikolojik olarak komşular destek oldular, her zaman yanımızda oldular, ihtiyaçlarımızı karşıladılar, din kardeşiyiz dediler.”(Dera, 29)

“Biz de insanız insan uyum sağlamak için çabalamalı. Ben de çabaladım sonuçta ikinci ülkemiz siz olmuşsunuz.”(Lazkiye,27)

“Suriye’de yaşadıklarımdan sonra başka her insana, her türlü kültüre kolay uyum sağlayabilirim! Suriye’de yasadıklarımdan sonra kolay alışırım, alışmadığımız şeylere de alıştık biz.” (Humus,30)

Kadınlarla yapılan görüşmelerde Suriye’den ailesi ile birlikte göç eden, Türkiye’ye daha önce göç ederek ev ve iş düzenini kuran akrabaları olan ve onlardan sosyo-ekonomik destek alan kadınların daha iyi uyum sağladıkları, uyum sürecinde zorlanmadıkları anlaşılmıştır. Kadınların sürekli evde olması, çalışmaması, aynı çevrede aynı kişilerle görüşmesinin de uyum sürecinde etkili olduğu görülmüştür.

“Sabah yedide kalkarım eşimi işe gönderirim. Çocuklarımın ihtiyaçlarını karşılarım, birini emziririm, biri acıkıyor, birinin bezi değişmelidir. Bir anne çocukları arasında kaybolur.”(Azez,30)

Kadınlar gündelik yaşamlarında toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmek zorunda olduğunu, gündelik yaşamlarının neredeyse her gün aynı olduğunu paylaşmıştır.

3.4.4. Yaşanan Sorunlar

3.4.4.1. Dil Bariyeri/Dil Bilmezlik: “Dilin Varsa Kaybolmazsın Ama Biz Türkiye’de Kayboluruz…”

Kadınlar görüşmeler esnasında Türkçe bilmedikleri, çalışmadıkları, genellikle evden çıkmadıkları ya da sadece akrabaları ile görüştükleri için iletişim kurmakta sorunlar yaşadıklarını, komşuları ile nasıl iletişim kuracaklarını bilemediklerini ifade etmişlerdir. Göç sonrası en çok Türkçe bilmeye ihtiyaç duyduklarını, Türkçe öğrenmek istediklerini paylaşmışlardır.

“Dilin varsa kaybolmazsın ama biz Türkiye’de kayboluruz.”(Lazkiye,27)

“Türkler çok iyi insanlar, ben komşularımı severim. Ama insan dili yoksa nasıl iletişim kurar?”(Hasiçi,34)

“Komşularımla nasıl iletişim kuracağım bilemiyorum!”(Lazkiye,27)

“İnsanın dili olmayınca kendini nasıl anlatabilir ki!”(Rif Şam,22)

“Benim bir hayalim var Türkçe konuşmak, hala konuşamıyorum. Oturduğum yer Önder Mahallesi, hepsi Suriyeli. Türk olanlar yaşlı, iletişim kuramıyoruz.

Gittiğimiz dükkânlarda da mutlaka Suriyeli var, bu durum da bizi çok etkiledi. Bu nedenle hala Türkçe öğrenemedim. Keşke iyi bir şekilde Türkçe öğrensem ve konuşabilsem, bu benim arzumdur."(Şam,22)

"Tek sorunum dil, derdimi anlatamıyorum, hiç konuşamıyorum. Buraya ilk kez geliyorum. Şükürler olsun seninle karşılaştım. Doğum yaparken ne cevap vereceğimi bilmiyorum, korkarım. Dilsiz kaldık burada!"(El Bab,30)

Görüldüğü gibi Suriyelilerin asimile olmamak için kalabalık olarak bir arada, aynı çevrede yaşaması sosyal destek anlamında olumlu katkı sağlarken, sürekli aynı dilin konuşulması Türkçenin öğrenilmesinin önünde engel oluşturmuştur.

Ayrıca kadınlar eşlerinin Türkçe bilmesinin iş bulma, ev kiralama, sosyal yardımlara başvuru süreçlerini kolaylaştırdığını ve Türkçe bilen eşlerinin kendilerinden daha kolay uyum sağladıklarını belirtmişlerdir.

3.4.4.2. Kötü beslenme ve Ekonomik Sorunlar: "Yaşamak İçin Hayatımızdan Bazı Şeyleri Sildik, Çıkardık. Örneğin Et Yemeklerini Yiyemiyoruz, Sadece Belediyenin Verdiği Gıdaları Yiyoruz, Et Yiyemiyoruz."

Kötü beslenme görüşme yapılan kadınların anlatılarında gözlemlenmiştir. Görüşülen kadınların eşlerinin işsiz olması ya da uzun saatler düşük ücretlerle çalışması, büyük bir yoksulluk ve yoksunluk sorununu beraberinde getirmiş, sonuçta kadınlar ve çocukların protein ve vitamin açısından düşük ya da yoksun beslenme düzenine sebep olmuştur.

"Gelince hiç kimseden yardım istemedik, Rabbimizin kuluyuz, eşim çalıştığı sürece kendimiz yaparız, ihtiyaçlarımızı karşılamak için üç aydır eve et almadık."(Afrin, 26)

“Burada yaşam koşulları çok zor, Suriye’de hissetmiyor muyduk acaba? Çocuklarımız bir şey isteyince biz Suriye’de değiliz diyoruz, tasarruf ediyoruz, onlara tasarrufu öğretiyoruz.”(Tartus, 32)

“Yaşamak için hayatımızdan bazı şeyleri sildik, çıkardık. Örneğin et yemeklerini yiyemiyoruz, sadece belediyenin verdiği gıdaları yiyoruz, et yiyemiyoruz.”(Tartus, 32)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi kadınların eşlerinin düşük ücretli işlerde çalışmaları, ek gelirlerinin olmaması alım gücünü düşürmekte, çoğunlukla yardım kolilerinden çıkan baklagiller ve karbonhidratlarla beslenmesine yol açmaktadır.

“Suriye’de evlenen erkeğin evi olur, eşyaları olur, kazandığıyla geçinir gider. Suriye’de paramızı yeme içmeye ayırırdık, burada para kiraya faturalara yetmiyor.”(Kuneytire, 21)

“Önce başka bir ülkeye gelmek, ikinci başka bir dille karşılaşmak, genel olarak Türkiye’nin yaşam koşulları bizim için çok zor, ev kiralamak, fatura ödemek çok zor.” (Süveyde,18).

“Suriye’deyken eşim seramikçiydi. Cezayir’de çalışıyordu. Durumumuz çok iyiydi, arabamız vardı, ailem, çocuklarım çok iyiydi, hiçbir eksiğimiz yoktu. Konya’ya çadıra geldik, bir evden çadıra geldik. Ne kadar zor düşünsenize…(Hasiçi,34)

Görüşme yapılan kadınların çoğunluğunun ifadelerinden Suriye’de yaşam koşullarının, alım gücünün çok iyi olduğu, Türkiye’de yaşam koşullarının çok pahalı ve alım gücünün düşük olduğu, eşlerinin aldıkları ücretlerin kira ve fatura ödemelerine ancak yettiği anlaşılmıştır.

3.4.4.3. Sağlık Alanında Yaşanan Sorunlar: "Sağlık Alanında Hiçbir Eksiğimiz Yok, Her Şey Var. Tek Sıkıntım Dil Bilmiyor Olmam!"

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların tamamı sağlık alanında yaşadıkları en önemli sorunun dil bariyeri olduğunu, Türkçe bilmedikleri için hastane sürecinde kendilerini yeterince ifade edemediklerini, söylenenleri tam olarak kavrayamadıklarını, hastane prosedürlerini yerine getirirken zorlandıklarını, doğum sürecinde dil bariyeri nedeniyle nasıl bir uygulamayla karşılaşacaklarını bilemedikleri için endişelendiklerini, ülkelerindeki hastanelerde her şeyin çok karışık olduğunu paylaşmışlardır. Kadınların genel olarak Türkiye'de hastanelerdeki sıra uygulamasından ve hastane düzeninden memnun oldukları gözlenmiştir.

"Tek sıkıntım beklemek, Suriye'de çok iyi durumdaydık, eşim tasarımcıydı, hastaneye çok gitmezdik, randevulu özel doktora giderdik, sağlık Suriye'de ucuzdu, orada durumumuz çok iyiydi."(Deyrizor,27)

"Sağlık alanında hiçbir eksiğimiz yok, her şey var. Tek sıkıntım dil bilmiyor olmam."(Şam,22)

"İlk önce tercümana ihtiyacımız var, hiç kimseye derdimizi anlatamıyoruz. Hastanede sağa sola savruluyoruz, keşke tercüman her odada ya da sürekli yanımızda olsa. Tercüman bekleyince işlerimiz uzuyor." (Kuneytire,21)

"Tek sıkıntı dil sorunu, tercüman yokluğu, Türkler çok iyi insanlar, her zaman tercüman bulunmaması sıkıntı. Önceden Ankara hastanesine gittim tercüman yoktu, telefonla danışmanlık yapıyorlar, buraya ilk kez geldim, konuşunca donakaldım, ne diyorlar anlamıyorum. Muayene olmak için içeri girince çok sevindim. Çünkü Doktor Arapça biliyor, beni anlıyor." (Menbic,19)

"Sağlık konusunda herhangi bir sorun yaşamadım. İlk gelişim ve sizlerle karşılaştım, sorunum yok." (Kobani,18)

“İlk zamanlarda kimliğimi çıkartamadığım için doğum faturası çok yüksekti. Bize ödemek için süre verdiler. Göç idaresine gittik, kimlik aldık, fatura iptal edildi, burada doğum yaptım. Hastanelerde herkes tercüman bulamadığından yakınıyor. Doğum yaptığımda kendimi anlatamadım, doğum yaparken hiç kimse yanına gelemiyor, kadın acı çeker, ihtiyaç duyar. Hastaneye gelmekten korkuyorum çünkü sürekli iletişim sorunu yaşıyorum, anlatacaklarımı anlatamıyorum, anlamıyorum.” (Cerablus,22)

“Tek sorunum dil, derdimi anlatamıyorum, hiç konuşamıyorum. Buraya ilk kez geliyorum, şükürler olsun seninle karşılaştım, korkarım doğum yaparken ne cevap vereceğimi bilmiyorum. Tek isteğim tercüman her zaman olsa.”(El Bab,30)

“Hastaneye ilk gelişim benim, hamileyim, eğer sorun yaşarsam tercüman konusunda yaşarım. Doğumda kötü davranırlar mı diye korkarım. Suriye’deyken annemizi yanımızda götürüyorduk, burada da öyle bir şey yok zaten. Keşke Türkçem olsa derdimi anlatırdım, sevinirdim ama yok maalesef.” (Hama,28)

“Sadece dil sorunu yaşıyoruz, her şey düzenli, en güzel şey sıra olması, Suriye’de her şey karışık. Şimdi otobüse bineceğim sıra, hastanede sıra, sıra çok iyi bir şey.” (Halep,28)

“Elbette bir tercüman kocaman bir hastanede yetmez, yetiştiremez. Yanımızda duran bir tercüman olsa rahat oluruz, derdimizi anlatırız, gerçekten tercüman çok lazım, 2-3 tercüman olmalı, birisi yorulduğunda diğeri bakar, tercümanın yanımızda bulunması bizi etkiler.” (Lazkiye,32)

“Hastanelere, sağlık ocaklarına gidiyorum ama dilsiz kalıyorum, derdimi anlatamıyorum ne onlar bizi anlıyor ne de biz onları…” (Azez,30)

Görüldüğü gibi görüşme yapılan kadınların çoğunluğu sağlık alanında yaşanan sorunlar kapsamında ilk sorun olarak dil bariyerini, tercüman sayısındaki azlığı dile

getirmektedir. Türkçe bilmedikleri için hastanelerde iletişim sorunu yaşamakta kendilerini tam olarak ifade edemedikleri için anlaşılamadıklarını hissetmekte, bu nedenle hastaneye gelmek istememektedirler. Ayrıca kadınların Arapça bilen sağlık personeli görünce rahatladıkları, anlaşılmış olmanın kendilerini rahatlattığı gözlenmiştir.

3.4.4.4. Eğitim Konusunda Yaşanan Sorunlar: "Oğlum Tekerlekli Sandalyede Olduğu İçin Dalga Geçerler Diye Okula Götürmüyorum"

Kadınlar yapılan görüşmelerde genel olarak çocuklarının eğitim hakkından faydalanamadığını, okula giden çocuklarının da farklı sorunlarla karşılaştığını, çocuklarının akran zorbalığına maruz kaldığını ya da kalabileceğini belirtmektedir.

"Çocuklarım Suriye'de okudular ama Türk okuluna göndereceğim, Türkçe öğrensinler, dil bilmeyince çok zor, bir şey yapamazlar. Arapçayı unuturlar mı diye sordum ama unutmazlar, camiler var." (Tartus, 32)

"Oğlum tekerlekli sandalyede olduğu için dalga geçerler diye okula götürmüyorum."(Rakka,44)

"İnşallah çocuğum olursa Türk okuluna göndereceğim, benim gibi olmasın, Türkçe öğrensin isterim."(Lazkiye,27)

Eğitim seviyelerine bakmaksızın görüşme yapılan tüm kadınların çocuklarının okula gitmesini ve Türkçe öğrenmesini, kendini geliştirmesini çok istedikleri, ancak ve ancak Türkçe öğrenebilirlerse çocuklarının iş sahibi olabileceğini, rahat bir yaşam sürebileceğini, eğitimden uzak kalmanın bir sorun olduğunu düşündükleri anlaşılmıştır. Diğer yandan da görüşme yapılan kadınlardan okul çağında çocukları olanların, Türk okuluna gitmesi halinde çocuklarının anadilini unutacakları endişesi taşıdıkları gözlenmiştir.

“Eğitim konusunda çocuklarımı okula göndermek isterim, ama maalesef böyle bir şey de duydum, gelecekte ben de Türk okuluna göndermek zorunda kalacağım çocuklarımı, ama ben sevmedim bu fikri çünkü çocuklarım anadilini unutabilir, unutmaması gerekir, çünkü Arapça çok zor bir dil, herkes öğrenemez. Zaten evdeki konuştuğumuz Arapça öğrendikleri Arapçadan farklı. Ama inşallah unutmamak için ben de çabalıyorum. Suriye okulunda kalsa daha iyi olur.” (Hama,28).

Çocukların eğitime katılamaması genel bir sorun olduğu gibi okula giden çocukların da farklı sorunları olduğu dikkat çekmektedir. Suriyeli çocuklar hem okullarda hem de diğer sosyal ortamlarda akran zorbalığı ile karşılaşmaktadırlar.

“Türk okulunda okuyan Suriyeli öğrencileri diğerleri sevmez, çocuklarımız etkilenir. Türk çocukları bizim çocuklarımızı sevse içimiz rahat olur.”(Tartus, 32)

Görüşme yapılan kadınların kendileri için eğitime devam etme konusunda farklı görüşler belirttiği görülmektedir. Kadınların bir kısmı okuma yazma bilmek benim için yeterli derken, bir kısmı erken yaşta evlilik yaptığı için eğitiminin yarım kaldığını, şu anda okumaya devam etmek istese bile çocuğuna bakmak, hasta kayınvalidesine bakmak gibi sorumlulukları olduğunu, ayrıca eşinin izin vermeyeceğini belirtmektedir. Ülkelerindeki savaş nedeniyle eğitimleri yarım kalan kadınların göç sonrası Türkiye’de okumak istedikleri fakat kendilerine uygun okul olmadığı için eğitimlerine devam edemedikleri anlaşılmaktadır.

“Eşim beşinci sınıfa ben dokuzuncu sınıfa kadar okudum. Eğitimin devamı bana saçma gelir, okur-yazar olmam yeterli.”(Kuneytire,21)

“Eğer fırsat gelse okuyamam hem bebeğim gelecek hem kaynanama bakıyorum.”(Menbic,19)

“Okumayı severim, okumak isterim ama gidemem çocuklarım var. Eltimin çocukları Suriyeli bir okula gidiyor, Türk dersleri de görüyorlar. Eşim okula kayıt yaptırırken zorlandı. Çingenelerden korkarız, onlar normal değiller.”(Cerablus,22)

“Kızım Türk okuluna birinci sınıfa gidiyor, eve yakın, çok iyiler inşallah önümüzdeki yıl diğerini de yazdıracağım. Kızımın öğretmeni çok iyi, alfabeyi öğretti, heceliyor. Bana fırsat çıksa okuyamam, çocuklarıma bağlıyım, bağlı bir kadınım, biz de evlenince aileye bağlı oluyorsun, okuyamıyor, çalışamıyorsun.”(Azez,30)

“Çocuklarım Suriye’de okuyorlardı, şimdi hepsi de evde, kapıyı kilitliyorum evde bakıyorum. Hatay’da ikinci sınıfa gidiyorlardı, okulu bıraktılar. Eylül’de tekrar başlayacaklar, inşallah Türk okuluna yazdıracağız. Eğer fırsat gelse istemem ben, ailem çocuklarım var.”(El-Bab,30)

“Dokuza kadar okudum, savaştan dolayı okullar kapandı ne okula giden var ne de başka bir şey yapan. İnşallah Gaziantep’te okurum dedim, ama okul yoktu ben de evlendim.” (Menbic,19)

“Eğer fırsatım olsa ben okurum, ilkokul okudum. Suriye’de evlendim okuyamadım, çok çalışkan bir öğrenciydim, okumayı severim.” (Hasiçi,34)

Görüşme yapılan kadınların Türkiye’de eğitime devam etmeyi Türkçe öğrenmek, sosyal yardımlara başvurabilmek, kültürlü olmak, sosyalleşmek, arkadaş edinmek için de istedikleri anlaşılmaktadır.

“Keşke evlenmeseydim, okula devam edebilseydim. Devam etme fırsatım olsa devam ederim. Eğitim görmek iyi bir şey, kültürlü insanlar daha iyi. Ben okumayı seviyorum.” (Süveyde,18)

“Lise üçe kadar okudum, Türkçe olduğu için tamamlayamadım sonra evlendim, eşimle birlikte yaşıyorum. Fırsat olsa çok isterim, cahillik kötü, bilimsel olmak isterim. Hiçbir yeri bilmediğim için başvuramadım. Eşim lise mezunu, diploması var, Türkçe biliyor. Keşke Suriyeliler için okul olsa, mesela tek başıma oturuyorum, keşke bir okul olsa diye düşünüyorum, o zaman arkadaşlarım olur diye düşünüyorum. Hiçbir şey yapamıyorum” (Kobani,18).

3.4.4.5. İstihdam Durumunda Yaşanan Sorunlar: “Avukata Ütü Yakışır Mı? Yakışmaz Tabii Eşime Çok Üzülürüm”

Görüşme yapılan kadınların tamamı Türkiye de yaşam koşullarının çok zor, kiraların ve faturaların çok pahalı olduğunu, alım gücünün düşük olduğunu, savaş öncesi ülkelerinde refah içinde yaşadıklarını paylaşmışlardır. Eğitimli olan ve Suriye de iken çalışan kadınlar eğitimlerine uygun bir işte çalışmayı çok istediklerini, kendilerine ve eşlerine bu şansın verilmesi gerektiğini paylaşmışlardır.

“Ben hayatım boyunca hep çalıştım, hep okudum. Böyle hiçbir şey yapmadan beklemek benim için çok zor. En çok iş konusunda desteğe ihtiyacım var, çalışmak istiyorum, 24 yıldır okuyorum, verimini almak istiyorum, okuduğum bilgileri kullanmak istiyorum. Bir sürü ektim, okudum, sonucunu görmek isterim. En çok eğitimime uygun bir iş bulmak istiyorum.” (Humus,30)

“Avukata ütü yakışır mı? Yakışmaz tabi eşime çok üzülürüm.”(Lazkiye,27)

“Gerçekten Türkiye’de yaşam koşulları çok zor, maaşlarımız biraz yükseltilsin, mesleği olan kişilere çalışmak için fırsat sunulsun. İkinci ülkemiz siz olmuşsunuz.” (Lazkiye,27)

Kadınlar eşlerinin sigortasız ve düşük ücretli işlerde uzun saatler çalıştırıldıklarını, eğitimlerine uygun iş bulamadıklarını belirtmişlerdir.

"Sigortamız yok, keşke Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olsak, sigortamız olsa." (Dera,29)

"Suriye'de evlenen erkeğin evi olur, eşyaları olur, kazandığıyla geçinir gider. Suriye'de paramızı yeme içmeye ayırırdık, burada para kiraya faturalara yetmiyor." (Kuneytire,21)

"Hayatımız zor diyor Türkler, gerçekten hayat zor, paranın bereketi yok hemen biter. Hatta engellimiz olduğu için ilaç parası bez parası hayat bize daha zor." (Menbic,19)

"Ağabeyim Suriye'de çok iyi bir ustaydı, Suriye'de durumumuz çok iyiydi. Burada iş beğenmedi, çalışmadı, farklı geldi, başkalarının emrinde çalışmak istemedi, ona dükkân açtık. Babam market işini beceremedi, Suriye'de çalışmıyordu, zengindi, evleri, arabalar vardı çalışmasına gerek yoktu. Bir atasözümüz vardır-Her kişi tepsiler dizdiyse de tatlıcı diyemezsin-her mesleğin bir sahibi var. Gerçekten durumumuz çok kötü, üzülürüz."(Şam,22)

"En çok eşimin maaşı ve sigortası düzenli verilsin istiyorum. Türk insanları gibi sigorta maaş hak etsin. Aynı mesai saatlerinde eşimin maaşı az bunu kınıyorum."(Şam,22)

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların bir kısmı da dini ve kültürel sebeplerle eşlerinin çalışmasına izin vermediğini paylaşmıştır.

"Biz çalışmayız, günahtır. Ben çok istedim, bana iyi gelir dedim, eşim izin vermedi."(Rif Şam, 22)

Görüldüğü gibi zorunlu göç sürecini yaşamış eğitimli kadınların çalışmak ve para kazanmak istedikleri, bazı kadınların çalışmak istemelerine rağmen dini ve kültürel sebeplerle eşleri tarafından engellendikleri anlaşılmaktadır.

Kadınların en çok eşlerinin düşük ücretli, sigortasız ve uzun saatler çalıştırılmasından şikâyetçi oldukları, bu durumun düzeltilmesini istedikleri görülmektedir.

3.4.4.6. Kültürel Farklılıklar, Önyargı, Ayrımcılık: "Suriye'de Evimize Hiç Kimse Girmezdi, Türkler Evimize Giriyor, Eksiklerimize Bakıyorlar, Alıştık, Türklerin Evimize Girmesine Alıştık"

Görüşme yapılan kadınların paylaşımlarından kültürel farklılıklar, önyargı, ayrımcılık boyutunda sorunlar yaşadığı anlaşılmıştır.

"Suriye'de evimize hiç kimse girmezdi, Türkler evimize giriyor, eksiklerimize bakıyorlar, alıştık, Türklerin evimize girmesine alıştık." (Deyrizor, 27)

"Bazıları Suriyeli olduğumuzu duyunca hiç ev vermiyor ya da daha pahalı istiyor." (Azez, 30)

"Sadece şunları alabiliriz diye kendimizi sınırlıyoruz. Çok çocuk yapamıyoruz, Suriye de çok çocuk yapıyorduk, Suriye çok ucuzdu, her şey çok kolaydı, burası çok zor." (Halep,28)

"Ben bu tecrübeyi sevmedim, Suriye daha güzeldi. Burada dil farklı, her şey bizden değişik. Türkler biraz havalılar, hiç kimseyi beğenmiyorlar, biz alçakgönüllüyüz, sanki bizi sevmiyorlar. Araplar misafiri severler, eğer bize gelseler hiçbir şey yemezler, sanki bizi beğenmiyorlar." (İdlip,40)

"Uyum sağlayamadık, her şey başka, bambaşka. Başka bir dil, başka bir ülke. 12 kişi yaşarken komşu iki kez polis çağırdı çocuklar gürültü yapıyor diye. Bizi uyarmadan polis çağırması hoş değil, bu komşuyla şimdi konuşmuyoruz. Çocukları nasıl susturacağız. İnsan canlı her şey yapabilir, put gibi duramaz." (Kuneytire,21)

“Başvurduğum yerlerden hiçbir şey alamadım. Ailede yaşayan kişi sayısı az olunca yardım etmiyorlar, kalabalık evlere yardım ediyorlar.” (Kuneytire,21)

Görüldüğü gibi kadınların sosyal yardım sağlayabilmek amacıyla yapılan sosyal incelemelerdeki ev ziyaretlerinden rahatsız oldukları görülmüştür. Hem kültürel olarak hem de sosyal yardımlardan kolaylıkla faydalanabilmek için kalabalık yaşam tarzını benimsemelerinin Türk komşularıyla sorun yarattığı anlaşılmıştır. Kadınları Türklerin havalı olduğunu, kendilerini beğenmediğini, yiyecek ikramlarını yemediklerini belirtmişlerdir.

3.4.4.7. Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar: “Çok Üzüldüm, Ailem Parçalandı, Büyük Oğlum Suriye’de Kaldı. En Çok Manevi Desteğe İhtiyacım Var, Keşke Oğlum Buraya Gelse, Aile Toplanırsa Kimseye İhtiyaç Kalmaz”

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların neredeyse tamamı Türkiye’ye geldikten sonra en çok maddi desteğe ihtiyaç duyduklarını, bu süreçte zor durumda kaldıklarını, ihtiyaçlarını karşılamak için akrabalarından borç aldıklarını belirtmişlerdir.

“En çok maddi desteğe ihtiyacımız var elbette, hayat zor, koşulları zor. Türkiye’ de yaşamak çok çok zor. İnsan kendini geliştirmek istiyor ama yapamıyoruz. Kira, faturalar yetişmiyor bebek olunca ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağız bilmiyorum.” (Süveyde,18)

“En çok maddi desteğe ihtiyaç var, eltimle SYDV’ye gittik başvurduk, onun başvurusu kabul edildi benimki edilmedi.” (Cerablus,22)

“Aktepe’de (Hatay) kalırken hiçbir yardım almadık, yerlerde yatardık, bir süngerimiz vardı çocuklarım yatardı, gebe olmama rağmen yerde yatardım. Çok zor durumlarda kaldık, şimdi fakir olduk paramız yok, gelirimiz yok, çok zor bir duygu

anlatamam. Hamileyken hiç yemek yoktu yemek yiyemedim, yemek yemek istiyordum ama yiyecek yoktu. Utandığımız için akrabalardan hiçbir şey istemezdik" (El Bab, 30).

"Elbette insan zor durumda kalıyor. Eşim iş bulursa çalışıyor, ağabeyimden borç aldı. En çok maddi desteğe ihtiyacım var benim, iki küçük çocuğum var benim." (Azez,30)

"Elbette maddi desteğe çok ihtiyaç oluyor. Suriye'de çocuklarıma kıyafet alıyoruz, ne isterlerse alıyoruz, ama burada alamıyoruz, inşallah gittikçe yaparız." (El Bab,30)

Görüldüğü gibi çocuğu olan kadınlar ekonomik sebeplerle çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını, gebe olanlar da gebelik sürecinde ekonomik sıkıntılar yaşadıkları gibi doğum sonrasında bebeklerinin ihtiyaçlarını karşılama konusunda endişelendiklerini belirtmektedirler.

Kadınların bir kısmı göç sürecinde ailesinin parçalandığını, aile üyelerinin her birinin başka bir ülkeye gitmek zorunda kaldığını, aile üyelerinin bir araya gelmesi halinde bütün sorunların çözüleceğini ağlayarak paylaşmıştır.

"Çok üzüldüm, ailem parçalandı, büyük oğlum Suriye'de kaldı. En çok manevi desteğe ihtiyacım var, keşke oğlum buraya gelse, aile toplanırsa kimseye ihtiyaç kalmaz."(Rakka,44).

Kadınların bir kısmı da eşinin çalışmasının tüm ihtiyaçlarını karşılaması için yeterli bir sebep olduğunu belirtmiştir.

"Sosyal hizmetlerle ilgili herhangi bir sorun yok. Maddi hiçbir şeye ihtiyacımız yok çünkü eşim çalışıyor, şükürler olsun." (Kobani,18)

“Eşim çalıştıktan sonra başkalarından bir şey istemek zoruma gider. Eşim az olsa bile istediklerimi alabiliyor, muhtaç kalmayı sevmez, abisinden borç almak bile onun için kötü bir şeydir.” (Kuneytire, 21)

Kadınların bir kısmı ihtiyaçlarını karşılamak için hiçbir kurum ya da kuruluşa başvurmadığını, dilenci gibi algılanmaktan rahatsızlık duyduğunu, ihtiyaçları olduğunu kimseye söyleyemediklerini, eşlerinin çalışmasının yeterli olduğunu belirtirken, bir kısmı evde yatalak yakınlarına bakmak zorunda kaldığı için sosyal yardımlara başvuramadığını belirtmiştir.

“Hiçbir yere başvurmadım. Sevmiyorum, sanki elimi açmak kötü bir şey. Sonuçta biz mülteciyiz bize zor gelir. Zannetmeyin ki biz mülteciyiz her şeyi yaparız, her şeyi isteriz. Bizim de bir gururumuz var.” (Lazkiye,27)

“Desteğe ihtiyacımız olduğunu kimseye söylemeyiz.” (Deyrizor,27)

“Söylediğim gibi gıda yardımları veren çok kişi var ama ben yatalak kaynanamı bırakıp gidemiyorum, başvuru yapamıyorum, yapsam da üç kişiyiz diye vermiyorlar. 2 ay önce engelli maaşı için başvurdum, evrakları teslim ettim. Temmuz ayında cevap gelir dediler.” (Menbic,19)

Kadınlar Türkiye’ye geldikten sonra uyum sağlamlarında en çok aile üyelerin, komşularının destek olduğunu belirtmişlerdir.

“Bambaşka bir dünyaya geliyorsun, bambaşka bir dil, bambaşka bir dünya gerçekten. Türk komşular destek oldu, üzülmeyin dediler. Elbette insanın psikolojisi bozuluyor. Annem, ablam bize çok destek oldu. Yalnız değilsiniz, başka kötü durumda olanlar da var dedi, birbirinize bağlı olun, bırakmayın dedi.” (Azez,30)

“Gerçekten bizim için uzanan eller çoktur. Babamın ustası bize bedava ev verdi, yemeğimizi bedava verdi. Ankara’ya gelince de komşular destek oldu.” (Menbic,19)

“Zor bir duygu, başka ülke, başka dil, başka insanlar, bilmediğimiz bir kültür. Bunu yaparsak ayıp olur mu, ne derler acaba diye, sonra alıştık. Uyumu çocuklarımla yaşadım, eşim sürekli işte.” (El Bab,30)

“Kaymakamlıklarda tercümanlar var, Arapça biliyorlar, bizi anladılar bize destek oldular. Toplum merkezinde de Arapça biliyorlar, çok iyi bir şey. Uyum sürecinde komşular destek oldu, her zaman yanımızda oldular, üzülmeyin “din kardeşiyiz” dediler.”(Dera,29)

“Özellikle çocuklarımızla biz uçak sesinden çok korkarız, bir şey atılacak diye bilmeden saklanıyoruz.”(Deyrizor,27)

Görüldüğü gibi kadınlar Türkiye’ye geldikten sonra en çok ekonomik desteğe ihtiyaç duyduklarını, bu süreçte aile ve akrabalarından destek aldıklarını, uyum sürecinde akraba ve komşularının kendilerine destek olduğunu, yardım başvurusu yaparken Arapça tercümanların varlığının kendilerini rahatlattığını, kendilerini ifade edebilmelerinin iyi hissettirdiğini belirtmişlerdir.

3.5. Geleceği Düşlemek

Bu başlık altında kadınların geleceğe dair planları “Özlem” ve “Umut” kategorilerinde ele alınmıştır.

3.5.1. Özlem: Ne Zaman Geri Dönerim Belli Değil?

Görüşme yapılan kadınların tamamında ülkelerine özlem, özellikle aileleri Suriye'de kalan kadınların ailelerine duydukları özlem sıklıkla dile getirilmiştir.

"Suriye'de çok mutluyduk, başka bir ülkeye göç etmeyi hiç düşünmemiştik, aklımızdan bile geçmemişti. Suriye'de her gün bayram gibi yaşıyorduk." (Tartus,32)

"Ne zaman geri dönerim belli değil." (Deyrizor,27)

"Ankara'ya ilk gelince rahatladık, çok mutluyduk ama insan memleketini özler, memleket aklından hiç çıkmaz, sorumluluk başladı, insan en azından huzurlu yaşıyor. Sürekli düşünüp üzülüyorum. Ablam dışında bütün ailem Suriye'de, ara sıra konuşabiliyorum onlarla." (Kuneytire,21)

"Eşim, çocuklar, biz bazen gezeriz, parka gideriz, alışveriş yaparız. Bazen boş otururuz, Suriye'yi hatırlarım, insan ülkesini özler, ailemi özlerim. Keşke düzelse, oraya gitsek, orada otursak. İnsan sonuçta özler, ne zaman döneceğini bekler."(Dera, 29)

"Türkiye'de huzur bulduk ama biz ülkemizi özleriz, ağabeyimi çok özlerim. Bir sürü akrabalarımızı bıraktık, içimizde ukde kalır. Hep Suriye'yi özleriz, komşularımızı, yollarımızı, sokaklarımızı özleriz." (Menbic,19)

"Bazen Suriye aklıma gelir, dönmek isterim, özlerim ülkemi."(Kobani,18)

"Suriye'de evimiz çok iyiydi. Gurbet çekmiyorduk, orası ülkemizdi, burada sadece huzur var, yoksa Suriye'de yaşam daha iyiydi, daha ucuzdu, daha kolaydı, eşimin işi vardı."(Hasiçi,34)

Yapılan görüşmelerde kadınların anlatılarından, göç nedeniyle ülkelerinde bıraktıkları aileleri başta olmak üzere, savaştan önceki dönemde ülkelerinde bulunan evleri, sokakları, yolları, anıları, komşuları, alışkanlıkları, yaşam tarzları yani akla gelebilecek her şeye karşı özlem duydukları anlaşılmıştır.

3.5.2. Umut: "Tek Umudum Suriye'ye Bir Yol Açılsın Gidelim. Ülkemizi Özledik, Görmek İsteriz"

"Türkiye'ye ilk geldiğimde ilk hissettiğim huzur oldu. Sonra insan rahatlıyor, geleceğini düşünür, umutlanır. Sanki hayat yeni bir kapı açtı, yeni umutlar açtı." (Dera,29)

"Savaşın bittiğini duysam hemen dönerim. Burada ne yaparsam yapayım burası benim ülkem değil, ülkemde her şey daha iyi olur. Savaş bitsin yiyecek içecek olmasa bile toprak taş yerim yine de ülkeme giderim." (Süveyde,18)

"Tek umudum Suriye'ye bir yol açılsın gidelim. Ülkemizi özledik, görmek isteriz." (Kuneytire,21)

"Umarım çocuklarımız okusun, iyi meslekleri olsun, Suriye'ye dönünce Esad'ın yaptıklarını onlar düzeltsin. Çocuklarımız tek umudumuz böyle zamanlarda" (El Bab,30).

"Suriye'de yaşadıklarımızdan dolayı çok üzgünüm, acaba bu kötü süreç bitecek mi bitmeyecek mi bilmiyoruz." (Halep,28)

"Ben iyiyim, Suriye'yi özlüyorum, evimi, ailemi, yaşadığım, büyüdüğüm ülkemi özlüyorum. İnşallah savaş biterse her şeyimi bırakıp giderim."(El Bab,30)

Görüldüğü gibi savaş biterse ve istedikleri huzur sağlanırsa kadınların ülkelerine dönmek istedikleri, fakat Suriye'de kısa sürede barış ve huzur ortamının sağlanamayacağını düşündükleri anlaşılmaktadır.

3.6. Network Ağı: "İlk Geldiğimizde Değil de Ayrı Eve Taşınınca Çok Yabancı Olduğumuzu Hissettik"

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların tamamı, göç süreci ve sonrasında akrabalarının kendilerine destek olduklarını, sınırı geçip Türkiye'ye ilk geldiklerinde sınıra yakın illerde bulunan akrabalarının (eşinin ya da kendisinin) yanında kaldıklarını, ev kiralayıp düzen kurana kadar kalabalık olarak birlikte yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yine iş bulma ve eğitim sebepleriyle Ankara'ya gelmeden önce buradaki akrabaları ile görüştüklerini ve doğrudan onların yanına geldiklerini aktarmışlardır.

"Göç sürecinde dayımın ailesi bize destek oldu, bizden önce gelmişlerdi. Türkiye'ye gelecekseniz size destek olurum, ev bulana kadar beraber otururuz dedi, direk dayımın yanına geldik. 15 kişi kalabalık kaldık, kalabalığa dayanamadık, Ulus'ta ev tuttuk."(Şam, 22)

"İlk gelince akrabalar destek oldu, üzülmeyin sabredin, daha iyi koşullara geldiniz, inşallah tekrar dönersiniz diye destek oldular, bizi yalnız bırakmadılar." (El Bab,30)

"İlk geldiğimizde değil de ayrı eve taşınınca çok yabancı olduğumuzu hissettik." (Kuneytire, 21)

"Ablam yardım verenlerden benim ihtiyaçlarımı da karşılıyor. Çünkü ben utanıyorum bir şey istemekten, almaktan. Suriye'de kalan annem babam gördüklerinizi unutun, siz güvendesiniz, Türkiye huzurlu, üzülmeyin, inşallah

dönersiniz, çocuklarınızı okutun, cahil olmasınlar. İnşallah bir gün elbette Suriye'ye dönersiniz, üzülmeyin diye manevi destek oluyorlar." (Hasiçi,34)

"Türkiye'ye göç öncesi ağabeyim, ablam, kaynanamgiller, komşular herkese sorduk, herkes burada zaten. Türkiye'ye gelelim mi diye, herkes gelin dediler, burası çok iyi dediler. Zaten Suriyelilerin çoğu Türkiye'de olmuş maalesef. Eşimin ailesi burada olduğu için onlar bize destek oldular." (Hasiçi,34)

"Başka bir dilde insanlarla karşılaşmak zor. Türkçe bilmiyorum, oturduğumuz yerde herkes Suriyeli, Türkçe öğrenemedik." (Tartus,32)

"Ankara'ya ilk gelince eşimin kuzeninde üç gün, sonra eşimin amcasının yanında üç ay kaldık, iki kayınbiraderimin ailesi yedi kişi, biz dört kişi, bekâr kayınbiraderim ve amcalar iki kişi kalabalık oldu biz dayanamadık, üç ay sonra küçük eltimle ayrı eve taşındık, şu anda 8 kişi yaşıyoruz."(Hama,28)

Görüldüğü gibi kadınların akrabalarının göçün tüm süreçlerinde kendilerine psiko-sosyal, ekonomik her konuda destek olduğu anlaşılmıştır. Kadınların paylaşımlarından aynı evde ya da yakın evlerde oturmalarının uyum sürecini kolaylaştırdığı gibi, Türkçe öğrenmelerinin önünde engel teşkil ettiği de görülmüştür.

3.7. Zorunlu Göçün Beklenmeyen Sonuçları: "Göçle Birlikte Her Şey Değişti, Sanki Yeniden Doğdum"

Fenomenojik yaklaşım kişinin yaşam deneyimlerine önem verir. Bu yaklaşıma göre her birey eşsizdir, tektir ve diğerlerinden farklıdır. Bu yaklaşım, bireyin davranışını şekillendiren en önemli faktörün kendini ve çevresini o andaki anlamlandırış biçimidir (fenomenidir). Herhangi bir davranışı değerlendirmek, anlayabilmek için davranışı yapan bireyin iç dünyasına girmek, davranışa bireyin bakış açısından bakmak gerekmektedir. İnsanı anlayabilmek için, yaşamında onun için anlamlı olan, gerçekleştirmeye çalıştığı fenomenini anlamamız gerekir.

Görüşme yapılan kadınların bir kısmı göç deneyimlerini olumlu, bir kısmı da olumsuz olarak değerlendirmektedir.

“En baştan başlamak zor bir şeydi.” (Rif Şam, 22)

“Uyum sağlamak çok zordu, memleketi bırakmak çok zordu.” (Rakka,44)

“Hayatımıza gelince her şey değişti. Suriye’de iken kimseden yardım almazdık. Çok zor bir şey başkalarından bir şey istemek. Biz Suriye’de yardım ediyorduk, burada başkalarından yardım alıyoruz.” (Tartus,32)

Görüldüğü gibi görüşme yapılan kadınların bir kısmının göç sonrası yeni bir yaşama başlangıç yapmakta çok zorlandıkları, bu deneyimi hiç sevmedikleri, ülkelerindeki yaşam standartlarının kaybı sonrası Türkiye’deki yaşam koşullarına uyum sağlamakta zorlandıkları, anlaşılmaktadır.

Görüşme yapılan kadınlardan bir kısmı Suriye’de kalan ailesinden uzakta, Türkiye’de evlenmek zorunda kaldığı, kendi ülkesinde evlenme ritüellerini gerçekleştiremediği için üzgün olduğunu, sevincini yaşayamadığını şu cümlelerle dile getirmişlerdir:

“Evlendiğim sürece üzüldüm, hayallerim böyle değildi, maalesef ülkemde evlenemedim, içimde ukde kaldı, ablam yanımda değildi, düğünümü göremedi, sonuçta evlendim ama akrabalar yok, anlamadım.” (Süveyde,18)

Görüşme yapılan kadınlardan bir kısmı da annesinin cenazesine gidememenin üzüntüsünü şöyle ifade etmiştir:

“Eskiden ağabeylerim Lübnan’da çalışıyordu. Savaştan dolayı annemleri yanlarına aldılar. Annem 50 yaşında vefat etti üzüntüden, annem evine, köyüne çok üzüldü. Annem bir buçuk yıl önce öldü, uzaktan bile göremedim. Maalesef Lübnan’a

gidemedim, çok zor çünkü. Haber verdiler ama gidemedim, hiçbir şey yapamadım." (Azez, 30)

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların bir kısmının da göç deneyimini oldukça olumlu olarak değerlendirdiği, uyum konusunda herhangi bir sorun dile getirmediği görülmektedir.

"Türkiye'ye ilk geldiğimde yeni evliydim. Güzel anılar biriktirdim. En azından bir düzen tutturdum, sonuçta bir aile olduk." (Dera, 29)

"Türk vatandaşlarından daha kolay işimiz bize her şey bedava onlara paralı." (Halep,28)

"Biz burada Türk gibiyiz sadece kimliğimiz farklı. Ekmek, gıda, kömür her şey alıyoruz" (Halep,28).

"Bizim hayatımız başkalarından daha kolaydı, hiçbir şeye çok ihtiyaç duymadık." (Deyrizor,27)

"Göçle birlikte her şey değişti, sanki yeniden doğdum. Başka bir ülkeye gelmek, başka bir dil öğrenmek yeniden doğmak gibi bir şeydi. Göçle beraber sorumluluk aldım, evlendim, anne oldum. Eşim çalıştıktan sonra hayatımız kolaylaştı, elbette istediğim gibi olmayacak." (Rif Şam, 22)

Görüldüğü gibi kadınların bazılarının göç sonrasındaki süreci güzel anılar biriktirmek, yeniden doğmak, sorumluluk almak, bize her şey bedava, biz Türk gibiyiz şeklinde değerlendirdiği, uyum sorunu yaşamadığı, özgürleştiği, bağımsız bir duruş sergilediği, sosyalleşmek ve kendilerini geliştirmek istedikleri anlaşılmaktadır.

3.8. Veri Toplama Sürecinin Araştırmacıya Katkıları

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınlarla tanışma sürecinde fiziksel temas kurulmuş, bazıları sarılmak istemiştir. Görüşme esnasında ağlayan kadınların elleri tutulmuş, görüşmeye ara verilmiş, devam edip etmeyeceği sorulmuştur. Eğitim düzeyi yüksek olan ve ülkelerinde çalışan kadınların Türkiye'de de çalışmak, iş bulmak, eğitimine devam etmek istediği, özellikle çocuğu da yoksa bu şekilde var olma çabası içine girdikleri gözlenmiştir. Çocuğu olan ve ülkesinde de çalışmayan kadınların çocuklarının bakımıyla oyalandıkları, çalışmak istemedikleri, isteseler bile dini ve kültürel sebeplerle eşlerinin bu duruma izin vermeyecekleri anlaşılmıştır. Oğlunun birinin kayıp olduğunu, kızının yangında öldüğünü belirten görüşmeciden çok etkilendiğimi, duygusal bağ kurduğumu belirtmek isterim.

Kadınlardan birinin kan vermek zorunda kaldığı için orucunu bozduğunu ifade ettiği, bu sebeple çok sinirli olduğu gözlenmiştir. Gebelik durumunun oruç tutmasına engel oluşturmadığını, hemen hemen hepsinin gebelik süresince oruçlu olduğunu ifade etmesi kültürel ve dini sebeplerin yaşam tarzında ağırlıklı olarak kendini hissettirdiği görülmüştür. Kadınlarla yapılan görüşmelerde atasözlerimizin farklı söylemlerini öğrenme fırsatım olmuştur.

"Beyaz paranı sakla, siyah günde harca".

"Her kişi tepsiler dizdiyse de tatlıcı diyemezsin-her mesleğin bir sahibi vardır".

Kadınlarla yaptığım görüşmeler Suriyelilere karşı olan önyargılarımı değiştirmiş, zorunlu göç sürecini yaşayan bu kadınların gerçek anlamda profesyonel psiko-sosyal destek hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını anlamamı sağlamıştır. Çocuğu olan kadınların çocuklarıyla ilgili endişeleri oldukça tanıdık gelmiş, evrensel duygu ve düşüncelerin her zaman aynı şeyleri hissettirdiğini hatırlatmıştır.

4. TARTIŞMA

Araştırma kapsamında; Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan, zorunlu göç sürecini yaşamış 20 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, bu kadınların yaşam deneyimleri; "Kadınların Göç Etme Nedenleri", "Göç Deneyimleri", "Göç Sonrası Türkiye'de Yaşam" ve "Geleceği Düşlemek" olmak üzere 4 ana tema ile analiz edilmiştir.

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular çerçevesinde hem çalışmanın alanyazını, hem de konuyla ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalar dikkate alınarak elde edilen bulgular tartışılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı bu çalışma kapsamında temel olarak Göçmen İlişkiler Ağı Kuramından yararlanmıştır.

2011'den beri Suriye'de yaşanan savaş ve sonrasında yerinden edilen milyonlarca insanı ilgilendiren dünyanın ve ülkemizin tanık olduğu bir insanlık krizi gözlerimizin önünde yaşanmaktadır (Aksu Tanık ve Davas, 2018). 2011 tarihinde patlak veren Suriye krizinde insanlar ortamın güvensiz olması, zulüm görme korkusu, özgürlüklerinin kısıtlanması ve yoğun şiddet nedeniyle kitleler halinde Türkiye başta olmak üzere Irak, Lübnan, Ürdün gibi komşu dört ülkeye akın etmiştir (Gökçearslan Çiftçi ve Kurnaz, 2019).

AFAD (2014) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'ye gelen Suriyelilerin genellikle Türkiye'ye sınırı olan yakın illerden geldiği, İdlip, Halep ve Lazkiye'nin bu şehirlerin başında olduğu ve bu illerin Türkiye sınırına oldukça yakın olduğu görülmektedir. Suriyelilerin farklı şehirlere yerleşme davranışlarında ise; gidilen şehirde akrabaların olması, önceki ilişkiler, yerleşme ve uyum kolaylığı gibi faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında elde edilen sonuçların AFAD (2014) sonuçlarına benzer olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların çoğunluğunun (17) Halep şehrinden göç ettiği görülmektedir. Kadınların göç sonrası öncelikle sınıra yakın illere (Kilis, Gaziantep, Hatay) gelmelerine rağmen akrabalarının varlığı nedeniyle, sosyal

desteğe sahip olma durumunun yerleşme, uyum ve iş bulma sürecini kolaylaştıracağı düşüncesi ile Ankara'ya geldikleri anlaşılmıştır.

Bu çalışmada araştırmaya katılan kadınların göç nedenleri incelendiğinde; kadınların tamamı göç etme nedeni olarak, savaşın yaşam koşullarını yok etmesi ve can güvenliklerinin olmaması nedeniyle savaş ortamından kaçma, savaş nedeniyle aile üyelerinden birinin kaybı ve/veya kaçırılması, bombalamalar, evlerinin yıkılması, savaş için askere alımlar olmasını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, ekonomik nedenler (işgücü kaybı, çalışamaz hale gelme, temel ihtiyaçlarını karşılayamama) ve sığınmacılık (Türkiye'nin açık kapı politikası, sınır ülke olması) durumunun da göç etmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları Gökçearslan Çiftçi ve Kurnaz (2019) ve Atasü Topcuoğlu'nun (2014) çalışmasını destekler niteliktedir. Gökçearslan Çiftçi ve Kurnaz'ın (2019) da belirttiği gibi yüzyılın en büyük insani krizi olan Suriye'deki savaş ortamı kişilerin temel ve vazgeçilemez haklarına ulaşılmasını engellemektedir. Göç yoksulluk ve ekonomik nedenlerin yanı sıra temel insan hakkı olan yaşam hakkını riske atan savaş ortamlarından ve insan onuruna yakışmayan ağır şartlardan kurtulmak amacıyla bir çıkış yolu olarak görünmektedir (Atasü Topcuoğlu, 2014).

Kadınların ifadelerinden de anlaşıldığı gibi savaş nedeniyle yaşanan zorunlu göç her şeyden önce bir insan hakları meselesidir. Toker'in (2018) belirttiği gibi göçe zorlayan en büyük neden savaş, şiddet ve içinde yaşanılan toplumun en azından bir kişi ya da grup için insani yaşam koşullarına sahip olmaması durumudur. Savaş ve şiddet ağır insan hakları ihlallerinin nedeni olduğu gibi yaşam ortamını da yok etmektedir. Kişinin savaş ve şiddetten ve bunların yol açtığı yıkımdan kaçması, aslında insan kalma hatta yeniden insan olabilme mücadelesidir. Bu bağlamda göçmen, göçe zorlanmış, gittiği yere insan kalabilme umuduyla gidendir. Görüldüğü gibi çalışma kapsamındaki kadınları göçe zorlayan tüm nedenler göçmenlerin hak ihlallerine maruz kaldığını göstermektedir. Görüşme kapsamındaki kadınlar için göçmek tercih olmaktan çok mecburiyet boyutundadır.

Kurtoğlu Şahin (2018); Suriyelilerin kitlesel göçünde savaş halindeki bir ülkenin yurttaşları olarak, hiçbir sorumlulukları olmayan, taraf da olmadıkları bir savaşın yıkımından kaçıp hayatta kalabilmek için kitlesel olarak ilticaya yöneldiklerinin görüldüğünü, gündelik hayatlarını, çocuklarının geleceğini düzenlemeye çalışan bu insanların sadece ülkelerini değil, sahip oldukları ayrıcalıklarını, haklarını, mülklerini, işlerini, mesleklerini arkalarında bırakarak ağır ve elverişsiz koşullarda yeni bir hayat kurmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Aksu Tanık'ın (2018) belirttiği gibi, göç etmek zorunda kalan kişiler yakınlarını, akrabalarını, arkadaşlarını, evini, okulunu, işini, yaşam alışkanlıklarını, insan ilişkilerini kısacası sahip oldukları her şeyi geride bırakmakta, valize sığdırabildiği kadarıyla geçmişin anılarını taşıyabilmekte, çoğu zaman kimlik kartları bile kayıp olan bu kişiler dilsiz, kimsesiz, yurtsuz kalmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular da benzer sonuçlara sahiptir. Şöyle ki araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların anlatılarından ülkelerinde sahip oldukları her şeyi arkalarında bırakarak gelmek zorunda kaldıkları, sadece kıyafetlerini yanlarına aldıkları, onları da yürürken atmak zorunda kaldıkları, ülkelerinin duruma çok üzüldükleri, savaş bitse bile gidebilecekleri bir ülkelerinin kalıp kalmayacağı konusunda endişeli oldukları anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların çoğunluğunun aile bireylerinden birinin/birkaçının ölmüş, yaralanmış, kaybolmuş, kaçırılmış ya da tutuklanmış olduğu, yaralanma sonucu oluşan sakatlıklar nedeniyle çalışamaz hale geldiği ve Türkiye'de iş bulma noktasında zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Gökçearslan Çiftçi ve Kurnaz'ın (2019) da belirttiği gibi, aile bireylerinden birinin/ birkaçının kaybı ya da yaşam boyu bakıma muhtaç olma sonucu hayatların değişmesi iç savaşların yıkıcı dinamiklerinden biridir. AFAD'ın "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar" raporuna göre kamp içinde yaşayan kadınların %40,2'sinin, kamp dışında yaşayan kadınların ise %30,5'inin savaş sürecinde aile bireyi ya da yakının kaybettiği görülmektedir (AFAD, 2013: 33).

Ülkelerindeki karışıklık nedeniyle 2011 yılının Nisan ayı itibariyle Türkiye'ye giriş yapmaya başlayan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına "Açık Kapı

Politikası" uygulanmış, sınırı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları, vatansızlar ve mülteciler "Geçici Koruma" statüsü kapsamında koruma altına alınmış, sağlık ve eğitim gibi temel haklarına kısıtlama getirilmemiştir. Toker'in (2018) de belirttiği gibi göçmek bir yerli/ bir yeri olmaktan çıkmak, göçmen ise yurttaş olmayı terk etmek zorunda kalandır. Göçmen insanın kendi kültürünün, tarihinin, toplumsal bağının dışına çıkmaya zorlanması, gittiği yerin "yabancısı" olmasıdır. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların tamamı Türkiye'ye gelince başka bir dil, başka bir kültür, başka bir ülke ve insanlar ile karşılaştıklarını, uyum sağlamakta zorlandıklarını, kendilerinin burada yabancı olduklarını dile getirmişlerdir.

Türkiye'deki Suriyeli yabancılar kamp içinde ve kamp dışında yaşadıkları için karşılaştıkları sorunlar da yaşadıkları yere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Suriyelilerin kaldığı kamplar sağlık hizmetleri, sosyal alanlar, eğitim ve barınma imkanları, hijyen ve güvenlik koşulları açısından diğer ev sahibi ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça iyi olmasına rağmen bazı sebeplerle Suriyeliler bu kamplarda yaşamak istememektedirler. Akrabalık ilişkileri nedeniyle kamplar yerine akrabalarının gösterdiği yerde ya da onlarla yaşamayı tercih etmek bu sebeplerden birisidir (Orhan, 2014: 36). Bu araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların çoğunluğunun da göç sonrası Türkiye'de akrabalarının gösterdiği yerlerde ya da onların yanında kalabalık bir şekilde yaşadıkları, ayrı evde yaşayanların da akrabalarının desteği ile ev kiralayıp, eşya bulduktan, asgari yaşam koşullarını sağladıktan sonra ayrı eve taşındıkları saptanmıştır.

Göçmenlerin aileleri, arkadaşları, ülkelerindeki akrabalarıyla olan ilişkilerinin tümüne "göç ağı" denilmektedir. Bu ağın varlığı uluslararası göçe hız kazandırmış ve bu durumu sürdürülebilir hale getirmiştir. Ağ göçmenler üzerinde yardımlaşma ve dayanışma gibi olumlu etkilerde bulunurken, içe kapalı bir toplum olarak yaşanmasına sebep olma gibi olumsuz etkilere sahiptir (Güllüpınar, 2012: 74). Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların tamamı, göç süreci ve sonrasında akrabalarının kendilerine destek olduklarını, sınırı geçip Türkiye'ye ilk geldiklerinde sınıra yakın illerde bulunan akrabalarının (eşinin ya da kendisinin) yanında

kaldıklarını, ev kiralayıp düzen kurana kadar kalabalık olarak birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yine iş bulma ve eğitim sebepleriyle Ankara'ya gelmeden önce buradaki akrabaları ile görüştüklerini ve direk onların yanına geldiklerini, sonra ayrı bir eve taşındıklarını aktarmışlardır. Türkçe bilmeyen, çalışmayan, eve bağımlı kadınların ifadelerinden aynı bölgede akrabalarla iç içe yaşamanın Türkçe öğrenmenin ve yaşadıkları bölgeyi tanımalarının önünde bir engel teşkil ettiği görülmüştür. Kadınlar ilk başlarda Türklerle ilgili olumsuz bilgiler ve dil bariyeri nedeniyle de kendi akrabalarıyla çok sık görüşmüşler ve hala da görüşmeye devam etmektedirler. Türkiye'de SGDD-UN Women tarafından Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizinin yapıldığı araştırma (2018) sonuçlarına göre de Suriyeli kadınların kira fiyatlarının yüksekliği nedeniyle sık sık ev değiştirmek zorunda kalmaları komşuları ile sosyal ilişkiler kurmasını engellemektedir. Suriyelilerin genellikle belirli mahallelerde bir arada yaşamaları Türk toplumuyla kaynaşma ve bütünleşmelerine engel teşkil etmektedir (SGDD-UN WOMEN, 2018).

Şeker ve Uçan'ın (2016) belirttiği gibi kimliği, sorumlulukları şekillendiren toplumsal cinsiyet rolleri, göç sürecinde de kadının koşullarını belirlediği için kadın göçmen olmak var olan eşitsizlikleri pekiştirir. Miller (2010) tarih boyunca kadınların yaşamlarında çeşitli değişimlerin yaşandığını, fakat annelik sorumlulukları ve çocuk bakımı etrafındaki kültürel varsayımların değişmeden kaldığını ve anneliğin yapılandırılmasında rol oynayan ana faktörlerin çocuğa kimin bakacağına ilişkin cinsiyetlendirilmiş varsayımların merkezinde toplanmaya devam ettiğini belirtmektedir. Görüşmeye katılan kadınlardan çocuğu olanların tamamı eğitime devam etme ve çalışma konusunda, kendilerine şans verilse bile eğitime devam edemeyeceğini, çalışamayacağını, çocuklarına bakmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Kadınlar eşlerinin çalışmak ve eve gelir sağlamak zorunda olduğunu, çocuklar ile başka konularda ilgilenemediklerini, kendilerinin ise çocuklarının fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olduğunu belirtmektedirler.

Aksoy'un (2012) belirttiği gibi göç nedeniyle yerleşme aşamasında dil, din, gelenek, kültür gibi birçok yönden farklı deneyimlere sahip olan bireylerin aynı

ortamda yaşama zorunluluğu doğmaktadır. Bu durum kaçınılmaz olarak birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Araştırma sonuçlarında Suriyeli ailelerin hem ev bulana kadar birkaç ailenin aynı evde kalmak zorunluluğu hem de sosyal yardımlardan faydalanabilmek amacıyla kalabalık yaşam sürmesi ve çok çocuklu olmasının gürültü sebebiyle komşuluk ilişkilerinde sıkıntılara yol açtığı görülmüştür. Yapılan görüşmelerde kadınlar, kalabalık yaşamlarının Türk komşularını rahatsız ettiğini, Türk komşularının gürültü sebebiyle kendilerinden şikâyetçi olduklarını ve polis çağırdıklarını paylaşmıştır. Diğer yandan araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde kadınların ifadelerinden sosyal inceleme amacıyla meslek elemanlarının evlerine girmesini yadırgadıkları anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların tamamına yakını Suriye de savaş öncesinde yaşam koşullarının çok iyi olduğunu, Türkiye ile kıyaslandığında fatura ödemeleri başta olmak üzere her şeyin daha ucuz olduğunu, evlenen herkesin evi olduğunu, kadınların çalışmak, iş bulmak gibi durumlardan ziyade ev hanımı olup çocuk büyütmekten sorumlu olduğunu aktarmıştır. Ev kredisi, taşıt kredisi ödemek vb kavramların olmadığını, evlenen herkesin evi olduğunu paylaşmıştır. Bu bağlamda 2011 yılında çıkan iç karışıklıklar ve savaş önsesinde Suriye de refah düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Toker'in (2018) de belirttiği gibi; kişinin insani yaşam alanını kaybetmesinin ardından en önemli kriz sadece yaşamak değil, insanca yaşamak, yeniden insani yaşam koşullarına ulaşabilmektir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların ifadelerinden Türkler tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları, sık sık insanlık dışı uygulamalarla karşılaştıkları, kiralık ev arama sürecinde Suriyeli oldukları için kendilerine ev verilmek istenmediği ya da çok kötü şartlara sahip (yıkılmak üzere olan, rutubetli) evlerin yüksek miktarda kiralarla verilmek istendiği anlaşılmış aynı zamanda kadınların sık sık taşınmak zorunda kaldıkları da görülmüştür. Toker'in (2018) de belirttiği gibi ayrımcılık insanca yaşam koşullarını ortadan kaldırmaktadır. Göçmen kadınlar sıklıkla ayrımcılık, zulüm, baskı yoksulluk ve istihdam temelli yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlüğü deneyimlemektedirler (Şeker ve Uçan, 2016).

Akın (2009) sosyal dışlanmanın fiziksel, ruhsal ve sosyal bir engellilik hali olduğunu belirtmektedir. Sosyal dışlanmış birey ve grupların, genellikle eşitsizliğe uğramış, her türlü riske karşı korunmasız, savunmasız ve duyarlı kişiler olduğu için dışlanma "sosyal hastalık" olarak değerlendirilmektedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınlar Türklerin kendilerini dışladıklarını, kendileri misafirliğe gitseler bile onların gelmediklerini ikram ettikleri şeyleri yiyip içmediklerini, sanki biz insan değilmişiz gibi davrandıklarını belirtmişlerdir. Bireyin sosyal işlevselliğini ortadan kaldıran dışlanma uyum sürecini de olumsuz etkilemektedir.

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezinin (HUGO) 2014 yılında yaptığı Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum araştırması sonuçlarına bakıldığında; ülkemizdeki Suriyelilere ilişkin "toplumsal kabul" düzeyinin oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine bu araştırma sonuçları, Türklerin Suriyelilere karşı ciddi anlamda kültürel açıdan mesafe koyduğunu, vatandaşlık verilmesine hiçbir şekilde onaylamadığını göstermektedir. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların ifadelerinden de "din kardeşliğine" rağmen Türk kültürü ile kendi kültürlerinin çok farklı olduğu, bu durumun zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların uyum sürecini zorlaştırdığı bulgulamıştır. HUGO (2014) çalışma sonuçlarına göre Türk halkı da aynı düşünceye sahiptir. Şöyle ki; Türk toplumunun Suriyeliler ile arasına koyduğu kültürel mesafe nedeniyle hem sınır komşuluğuna hem de etnik-dini yakınlıklara rağmen Türklerin Suriyelilere karşı hissettiği kültürel yakınlık çarpıcı derecede oldukça düşüktür. "Suriyelilerle birlikte yaşamak" olgusu sadece "onlar bizim kardeşlerimizdir" söylemleri ile sürdürülemeyecek kadar önemlidir (Erdoğan, 2014).

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların ifadelerinden, Türkiye'ye göç sürecinde belirsizlik nedeniyle kaygı duydukları, göç sonrasında huzur ve iman buldukları, buranın güvenli olması ve temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında her şeyin bol olması nedeniyle Türkiye'de sürekli kalmak istedikleri, ülkelerinde barış ve huzur ortamı sağlanırsa ülkelerine geri dönmek istediklerini fakat bu durumun yakında olamayacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Buradan, Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunluğunun sürekli olarak Türkiye'de yaşayacağı sonucunu çıkarmak mümkündür.

Bu sonuç HUGO'nun (2014) sonuçlarını destekler niteliktedir. HUGO'nun (2014) sonuçlarına göre de Türkiye'deki Suriyelilerin her geçen gün ülkemizde kalıcı olma eğilimleri artmaktadır. Bu durum, "göçün fıtratına" ilişkin bir durum olarak değerlendirilmektedir. Şöyle ki insanlar ülkelerinin daha kötü koşullarda hele de savaş ortamında bulunması nedeniyle, geldikleri ülkede kalmayı tercih etmekte, yaşadıkları ülkeye tutunmaya çalışmaktadır (Erdoğan,2014).

HUGO (2014) sonuçlarına göre; Suriyelilerin savaş biterse ve istedikleri huzur sağlanırsa ülkelerine dönmek istedikleri, fakat hemen hepsinin karamsar oldukları ve yakın bir zamanda Suriye'de barış ve huzur ortamının sağlanmayacağını düşündükleri anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınlar tamamının ülkelerini çok özledikleri, savaş biter bitmez ülkelerine dönmek istedikleri fakat bu savaşın yakın zamanda bitip bitmeyeceğine dair endişeleri olduğu anlaşılmaktadır.

Beşer'in (2012) de belirttiği gibi cinsiyet, yaş, dil becerilerinin yanı sıra dini inançlar ve karşılanma biçimi de göç sonrası uyum sürecinde etkili olmaktadır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınlarının tamamı anlatılarında, Türklerin çok cana yakın, yardımsever, paylaşımcı insanlar olduğu, Türk komşularının, ev sahiplerinin ya da akrabalarının tanıdığı Türklerin kendilerine eşya, yiyecek, giyecek yardımı yaptığı sık sık dile getirilmiştir. "Biz din kardeşiyiz" diyerek kendilerini sahiplendiklerini ve yalnız bırakmadıklarını, psiko-sosyal ve ekonomik anlamda destek olduklarını belirtmişlerdir. HUGO (2014) sonuçlarına göre de Türklerin %30'unun, ülkemizdeki Suriyelilere "direk ya da dolaylı yollardan" hem maddi hem manevi destek olduklarını ifade etmektedir.

Türkiye'de SGDD-UN WOMEN işbirliğiyle yapılan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizinin yapıldığı araştırma (2018) sonuçlarına göre; Suriyeli kadınların karşılaştıkları en önemli sorunların barınma olanaklarına erişim, dil engeli ve istihdam süreçlerine katılım olduğu anlaşılmıştır. Önyargı, dil, kültürel engeller ve hasta kaydıyla alakalı sorunlara rağmen Suriyeli kadınların büyük bir çoğunluğunun genel sağlık hizmetlerine erişim ve bu

hizmetlerden memnun oldukları fakat kadına özel sağlık hizmetleri ile ilgili farkındalık ve erişim seviyelerinin düşük olduğu, neredeyse yarısının aile planlaması ve jinekolojik hizmetlerden ve yarıdan çoğunun psiko-sosyal destek hizmetlerinin varlığından haberdar olmadığı anlaşılmıştır (SGDD-UN WOMEN, 2018). Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların tamamı sağlık alanında yaşadıkları en önemli sorun olarak dil bariyeri ve tercüman sayılarının az olmasını belirtmiştir. Kadınların Türkçe bilmedikleri için hastane sürecinde kendilerini yeterince ifade edemedikleri, söylenenleri tam olarak kavrayamadıkları, hastane prosedürlerini yerine getirirken zorlandıkları, doğum sürecinde dil bariyeri nedeniyle nasıl bir uygulamayla karşılaşacaklarını bilemedikleri için endişelendikleri ve dil bariyeri nedeniyle hastaneye gelmek istemedikleri anlaşılmıştır. Ayrıca kadınların Arapça bilen sağlık personeli görünce rahatladıkları, anlaşılmış olmanın onları rahatlattığı gözlenmiştir. Kadınların genel olarak Türkiye'de hastanelerdeki sıra uygulamasından ve hastane düzeninden memnun oldukları gözlenmiştir. Kadınlar ülkelerindeki hastanelerde her şeyin çok karışık olduğunu paylaşmışlardır.

Göçmen işçiler işverenler için ucuz işgücü, hükümetler için de önemli bir kaynak olarak görülmektedir. İşverenler işçilerin çalışma saatlerini, yapacakları iş miktarını, istihdam süresini istedikleri gibi şekillendirmektedir. Türkiye'de ki Suriyeli mevsimlik işçilerle yapılan çalışmaların sonuçları da benzerdir, şöyle ki daha ucuza çalışırlar, iş tanımları içinde olmayan birçok işi yapmak zorunda kalırlar, iş güvenceleri de neredeyse hiç yoktur (Erdoğan ve Ünver, 2015). Tekstil, inşaat ve tarım sektörü başta olmak üzere Suriyeliler ülkemizde yasal olarak çalışabilmektedir. Ancak bu durum zaten yaygın olan kayıt dışı işçilik ve çocuk işçiliğini artırmaktadır. Normal ücretin üçte birine çalışmaya razı olan Suriyelilerin çoğu çocuktur ve en riskli işyerlerinde hiçbir önlem alınmadan çalışmaktadırlar. İş kazası oranları ve meslek hastalığı riskleri de oldukça yüksektir (Dedeoğlu, 2016: 11).

"Çalışma hakkı" kitlesel olarak göç eden Suriyeliler için önemli bir sorun teşkil etmektedir. AFAD'ın (2014) raporuna göre ülkemizdeki Suriyeli kadınların kamp içinde yaşayanların %64'ü kamp dışında yaşayanların %76'sı iş aradıklarını belirtmişlerdir. Yapılan araştırma kapsamında görüşülen kadınlar arasında ülkesinde

çalışan, eğitim düzeyi yüksek olanların Türkiye'de de çalışmak istedikleri fakat dil bariyeri, toplumsal cinsiyete yüklenen anlamlar nedeniyle çalışamadıkları ve kendilerine bu şansın verilmesini istediği görülmüştür. Diğer yandan kadınların bir kısmı da dini ve kültürel sebeplerle eşlerinin çalışmasına izin vermediğini paylaşmıştır. Kadınlar eşlerinin düşük ücretli, uzun saatler ve sigortasız işlerde çalıştırılmasından ve eğitimlerine uygun iş bulamamasından da çok rahatsız oldukları anlaşılmıştır. İşverenler için ucuz işgücü olarak değerlendirilen bu grup, yerli halkın aldığı hizmetlerin aksamasına yol açmaktadır. Bu konuda gereken hassasiyet gösterilmezse HUGO'nun (2014) olağanüstü yüksek olarak bulguladığı "toplumsal kabul" düzeyinin kısa sürede nefret ve düşmanlığa dönüşme riski yüksektir.

HUGO (2014) sonuçlarına göre; Suriyeliler çalışma hakları konusunda ciddi sorunlar dile getirmektedirler. Suriyeliler çalışma hayatına girmelerinin Türkiye'ye yük olmayı engelleyeceğini, yasa dışı çalışmaları halinde emek sömürüsü ile karşılaşma risklerinin arttığını belirtmektedirler (Erdoğan,2014).

Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlası eğitim çağındadır. Suriyeli kadınların %64 ilkokul mezunu, okulu yarıda bırakmış ancak okuryazar ya da okuryazar olmayanlardan oluşmaktadır (AFAD, 2014). Türkiye'de SGDD-UN WOMEN tarafından Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizinin yapıldığı araştırma (2018) sonuçlarına göre Suriyeli kadınların okulu bırakmalarının sebepleri arasında eğitim almayı tercih etmemeleri (%23,7) ya da ailelerinin eğitimlerine devam etmelerine izin vermemeleri (%18,6) bulunmaktadır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların kendi eğitimlerine devam etme konusunda farklı yaklaşımlar sergilediği gözlenmiştir. Şöyle ki kadınların bir kısmı okuryazar olmak benim için yeterli derken, bir kısmı erken yaşta evlilik yaptığı için eğitiminin yarım kaldığını, şu anda okumaya devam etmek istese bile çocuğuna bakmak, hasta kayınvalidesine bakmak gibi sorumlulukları olduğunu, ayrıca eşinin kültürel ve dini sebeplerle çalışmasına izin vermeyeceğini belirtmektedir. Ülkelerindeki savaş nedeniyle eğitimleri yarım kalan kadınların göç sonrası Türkiye'de okumak istedikleri fakat dil bariyeri nedeniyle eğitimlerine devam edemedikleri de ayrı bir sorundur. Diğer yandan kadınların Türkiye'de eğitime

devam etmeyi Türkçe öğrenmek, sosyal yardımlara başvurabilmek, kültürlü olmak, sosyalleşmek, arkadaş edinmek için de istedikleri anlaşılmaktadır. Bu kapsamda sosyal içerme, toplumsal uyum süreçlerinin sağlanması, temel ihtiyaçların giderilmesi gibi konularda yerel yönetimlerin sorumluluk alarak bu süreçlere dâhil olması son derece önemlidir.

HUGO (2014) sonuçlarına göre; çocukların yarım kalan eğitimi ülkemizdeki Suriyelilerin en çok kaygılandıkları konulardandır. Türkiye'de Türkçe eğitim nedeniyle bazı STK'lar "ayıklanmış" Suriye okul müfredatının okutulduğu sistemi oluşturmuştur. Ancak bunun yetersiz olduğu, ülkemizdeki okul çağındaki çocuk ve gençlerin çevredeki okullara gitme oranının sadece %15 olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların ifadelerinden, anadilini unutur endişesi ile Türkiye'de çocuklarını okula göndermek konusunda endişe taşıdıklarını görülmüştür. Kadınlar yapılan görüşmelerde genel olarak çocuklarının eğitim hakkından faydalanamadığını, okula giden çocuklarının da farklı sorunlarla karşılaştığını, çocuklarının akran zorbalığına maruz kaldığını ya da kalabileceğini belirtmektedir.

Eğitim hakkından yararlanma oranlarının düşük olması ve yaşanan zorluklar kurum bakımı alan refakatsiz göçmen çocuklarla ilgili yapılan bir alan araştırmasında da (Rittersberger-Tılıç ve ark.,2014) tespit edilmiştir. Atasü Topcuoğlu'nun (2014) alan araştırmasında belirttiği gibi göçmen çocuklar "yabancı" olduğu, aksanlı konuştuğu, hızlı konuşulanları anlamakta zorlandığı, farklı göründüğü için başka çocuklarla bir arada iken çeşitli dışlanma pratiklerine maruz kalabilmektedirler. Okulların ve öğretmenlerin, Türkçe öğretiminin yanında, yabancılara çok kültürlü ortamlarda çalışmayı da içeren programlarla desteklenmesi gerekmektedir (Atasü Topçuoğlu,2014: 99).

HUGO (2014) sonuçlarına göre; Suriyeliler içinde özellikle de kadınların ülkemizde sürekli olarak kalma isteğinin olduğu, her geçen gün de arttığı gözlenmiştir. Bu durum Evrensel bir gelişme olan bu sonuç dünyanın başka

yerlerinde de görülmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların tamamı Türkiye'de huzur ve iman bulduklarını, Suriye'deki yakınlarının da buraya gelmesini çok istediklerini, Türkleri ve Türkiye'yi çok sevdiklerini ve Türkiye'yi ikinci ülkeleri olarak gördüklerini paylaşmışlardır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların anlatılarından çoğunluğunun yaşadıkları travmalar nedeniyle kamu ve yardım kuruluşlarına başvurmada isteksiz olduğu, istekli olan kadınların da dil bariyeri, bakmak zorunda olduğu çocuğu, yaşlısı, hastası olması nedeniyle başvuru yapmaya gidemediği görülmüştür. Kadınlar bu konuda kendilerine karşı duyulan önyargıdan ve dilenci gibi algılanmaktan da son derece rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. İhtiyaç sahiplerinin alanında uzman meslek elemanlarınca yapılması, bu kadınların başvuru yapabileceği, danışmanlık hizmeti alabileceği semt ağları oluşturulmalıdır.

Aksu Tanık'ın (2018) da belirttiği gibi göç süreci her birey için aynı güçlükte değildir. Gebe kadınlar, yaşlılar, engelliler, çocuklar, hastalar için bu süreç çok daha zor yaşanmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların anlatılarından göç sürecinde gebe olanlar, emzirme döneminde olanlar ve küçük çocuğu olanların diğer kadınlara göre bu süreçte çok daha fazla zorlandıkları, kendi can güvenliklerinin yanında çocuklarının hayatı için çok endişelendikleri görülmüştür.

Birçok araştırmada göçün doğurganlık düzeyi, düşükler, aile planlaması hizmetleri, doğum öncesi bakım yetersizliği gibi kadın sağlığı sorunlarına yol açtığı belirtilmektedir (Aksu ve Sevil, 2010, Tuzcu ve Bademli, 2014, Demir ve Arıöz, 2014). Türkiye'de SGDD-UN WOMEN tarafından Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizinin yapıldığı araştırma (2018) sonuçlarına göre de Suriyeli kadınların %25'inin üreme çağında ve %4'ünün hamile olduğu, bu durumun gebe takibi ve gözlemi, lohusalık ve yeni doğan bakımı, hastalık taraması ve aile planlama gibi hizmetleri elzem kılmasına rağmen tamamına yakınının kendilerine sunulan genel sağlık hizmetleri konusunda iyi bilgilendirildiklerini belirtikleri fakat Suriyeli kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında farkındalıklarının düşük olduğu görülmektedir (SGDD-UN

WOMEN, 2018). Araştırma kapsamında elde edilen bilgiler bu araştırmaları destekler niteliktedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların sık doğum yaptıkları, çocuklarının yaş aralıklarının oldukça kısa olduğu, aile planlaması konusunda hem yeterince bilgi sahibi olmadıkları hem de dini ve kültürel sebeplerle bu konuya çok sıcak bakmadıkları gözlenmiştir. Kadınların doğum öncesi dönemde yeterli ve dengeli beslenemedikleri, protein içerikli gıdalardan ziyade yardım kutularından çıkan karbonhidrat ağırlıklı gıdalarla beslendikleri anlaşılmıştır.

Başterzi'nin (2017) de belirttiği gibi kişiler memleketini, ailesinin tamamını ya da bir kısmını göçle birlikte gerçek ya da sembolik anlamda kaybetmiştir. Ailelerinden, ülkelerinden ayrı kalan göçmenlerin fiziksel ve psiko-sosyal sağlığı olumsuz yönde etkilenmektedir. Savaş, çatışma, insan hakları ihlallerinin neden olduğu göçlerde göç öncesi hazırlık durumunun azalması ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Psikolojik sorunları ilk etapta önemsenmeyen göçmenler karmaşık süreçler yaşadıkları için psikolojik desteğe ihtiyaç duyan en kritik gruplardandır.

Mülteciler sağlığın sosyal belirleyicileri açısından dezavantajlıdır, bu bireylerin sağlıkları tehdit altındadır, er ya da geç bozulacaktır. Yerinden olma, göçe zorlanma, mültecilik durumunda yerleşik hayatta sahip olunan eğitim, kültür, dil, bireylerin yaşam statüleri tahrip olur, aileden ayrılma, sosyal dışlanma, ayrımcılık deneyimleri yaşanabilir. Temel barınma, sanitasyon koşuları ortadan kalkar, nitelikli ve güvenceli bir iş sahibi olmak neredeyse imkansızdır (Aksu Tanık, 2018:274-275).

Çalışma kapsamında görüşme yapılan zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların yaşadıkları duygular Göhler'i (1990) destekler niteliktedir.

Yabancılık Duygusu: Tüm göçmenler göç ettikleri ülkede kendilerini yabancı olarak görmektedirler (Göhler,1990). Araştırma kapsamında görüşülen kadınların tamamı, Türkiye de kendilerini yabancı olarak gördüğünü, buradaki her şeyin (iklim, çevre, kültür, dil) farklı olduğunu sıklıkla dile getirmişlerdir. Göhler'in (1990) belirttiği gibi; kişinin dış dünyasındaki yabancılık durumu iç dünyasına da

yansımakta, göçmen kendine de yabancılaşmakta, bir şeye ve bir yere ait olamama duygusu yaşamaktadır. Görüşme yapılan kadınların tamamı Türkiye'de yaşamalarına rağmen kendilerini buraya ait hissetmediklerini, çok farklı olduklarını düşündüklerini paylaşmışlardır.

Yalnızlık Duygusu: Kişinin geride bırakmak zorunda kaldığı yakınlarının yokluğu ve bu konuda kendini suçlamasından kaynaklanan bu duygu, üzüntülü anlarda görülebildiği gibi sevinçli anlarda da görülebilir (Göhler, 1990). Yapılan görüşmelerde kadınların anlatılarından aile ve akrabalarıyla göç edenlerin yalnız göç edenlere göre, Türkiye'de aile ve akrabaları bulunan kadınların da bulunmayanlara göre kendilerini daha çok yalnız hissettikleri görülmüştür.

Boşluk Duygusu: Kadınlar göç öncesinde ülkelerinde sahip olduğu ve bırakmak zorunda kaldıkları her şeyin yokluğunu hissettiklerini paylaşmışlardır.

Özlem Duygusu: Kadınlar ülkelerinde bıraktıkları kişileri (akraba, arkadaş, komşu), evlerini, ülkelerini, sokaklarını, yolları kısaca burada olmayan ülkelerindeki her şeyi özlediklerini sıklıkla dile getirmişlerdir.

Kişilik Sorunu: Göçmen ülkesindeki kişiliğiyle göç ettiği yerdeki kişiliği çatıştığı için bazen düşmanlık duyguları hisseder ve gelgitler yaşayabilir. Farklı kültürlerin benliğinde yarattığı çatışma, her geçen gün çocuklarının yaşanan toplumun bir parçası haline gelmesiyle daha da derinleşir.

Köksüzlük: Göçmen içinde yaşayıp kök saldığı toplumdan ve toplumun sağladığı güvenden yoksun kaldığı için zaman zaman bir yere ait olmama duygusu yaşayabilir.

Anavatandaki Değer Yargılarının Aşağılanması: Göçmen ülkesindeki doğal ve kendisi için önemli olan kanaatlerinin göç ettiği toplumda anlamını yitirdiğini fark

eder. İki toplumu değerler açısından kıyaslar, bu durum onun iç dünyasında ve aile yaşantısında çelişki yaşamasına sebep olur.

Aşağılık Duygusu: Göçmen dil, yaşam tarzı, alışkanlıklar, ilişki tarzının anlamsızlaştığını, yetersiz olduğunu sık sık hisseder. Kadınlar Türkiye'de Türkçe bilmedikleri için sıklıkla kendilerini yetersiz ve yeteneksiz hissettiklerini paylaşmışlardır.

Anadilinin Aşağılanması: Dil insanların kişiliğini, kendine verdiği değeri, duygu ve güveni etkileyen bir faktör olduğu için, göçmen yeni topluma uyum sağlayabilmek için hiç bilmediği bir dili öğrenmek zorunda kalmaktadır.

Kuşkuculuk: Göç edilen ülke ve toplum içinde, bilinmezlikler yaşamak göçmende kuşku duygularını yoğun yaşanmasına sebep olabilmektedir. Kalıcı özellik gösterdiğinde kuşkuculuk giderek nevroz ve psikoz durumlarına yol açabilmektedir.

Kırgınlık: Ülkelerine geri dönüş yapamayan göçmenler kırılmakta, çoğu zaman etrafındaki insanları, ailesini, dostlarını da kırarak üzülmelerine sebep olur.

Suçluluk Duygusu: Göçmen göç ettiği ve doğal bir parçası olmadığı yeni bir ülkeye geldiğinde ülkesinde bıraktığı kişiler ve değerler karşısında suçluluk duygusu yaşamaktadır. Kadınlar ülkelerini terk ettikleri için, yakınlarını geride bıraktıkları için kendilerini suçladıklarını, kötü hissettiklerini belirtmişlerdir.

Ön Yargı: Göçmen, göç ettiği ülkeye, topluma karşı negatif duygu ve davranışlar geliştirir ve ön yargılı davranır (Göhler,1990, Akt.; Şahin, 2001:64-65).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan Geçici Koruma statüsündeki kadınların psiko-sosyal destek durumlarının ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda kadınlar ile zorunlu göç öncesi ve göç sürecindeki deneyimleri üzerine derinlemesine görüşmeler yapılmış olup elde edilen sonuçlar ve konuya ilişkin öneriler bu başlık altında paylaşılmıştır.

Araştırmaya 20 kadın görüşmeci katılmıştır. 18-44 yaş aralığındaki 20 kadın görüşmecinin yaş ortalamalarının 27.35 olduğu belirlenmiştir. Görüşme yapılan kadınların biri okur-yazar değil, on dördü ilköğretim mezunu, ikisi lise mezunu, ikisi üniversite mezunu, biri yüksek lisans mezunudur. Görüşmecilerin genel anlamda kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilme yetisine sahip olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların tamamı göç etme nedeni olarak savaş ortamından kaçma, savaş nedeniyle aile üyelerinden birinin kaybı, evlerinin bombalanması, evlerinin yıkılması, savaş için askere alımlar olmasını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, ekonomik nedenler (işgücü kaybı, çalışamaz hale gelme, temel ihtiyaçlarını karşılayamama) ve sığınmacılık (Türkiye'nin açık kapı politikası, sınır ülke olması) durumunun da göç etmelerinde etkili olduğu görülmüştür.

Kadınların anlatılarından ülkelerinde sahip oldukları her şeyi arkalarında bırakarak gelmek zorunda kaldıkları, sadece kıyafetlerini yanlarına alabildikleri, onları da yürürken atmak zorunda kaldıkları, ülkelerinin durumuna çok üzüldükleri, savaş bitse bile gidebilecekleri bir ülkelerinin kalıp kalmayacağı konusunda endişeli oldukları anlaşılmıştır.

Kadınların çoğunluğunun aile bireylerinden birinin/birkaçının ölmüş, yaralanmış, kaybolmuş, kaçırılmış ya da tutuklanmış olduğu, yaralanma sonucu

oluşan sakatlıklar nedeniyle çalışamaz hale geldiği ve göç sonrası Türkiye'de iş bulma noktasında zorluklar yaşadığı anlaşılmıştır.

Kadınların tamamı Türkiye'ye gelince başka bir dil, başka bir kültür, başka bir ülke ve insanlar ile karşılaştıklarını, uyum sağlamakta zorlandıklarını, kendilerinin burada yabancı olduklarını dile getirmişlerdir. "Din kardeşliğine" rağmen Türk kültürü ile kendi kültürlerinin çok farklı olduğu, bu durumun zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların uyum sürecini zorlaştırdığı anlaşılmıştır.

Kadınların çoğunluğunun da göç sonrası Türkiye'de akrabalarının gösterdiği yerlerde ya da onların yanında kalabalık bir şekilde yaşadıkları, ayrı evde yaşayanların da akrabalarının desteği ile ev kiralayıp, eşya bulduktan, asgari yaşam koşullarını sağladıktan sonra ayrı eve taşınabildikleri saptanmıştır. Diğer yandan Türkçe bilmeyen, çalışmayan, eve bağımlı bu kadınların aynı bölgede akrabalarıyla iç içe yaşamasının Türkçe öğrenmenin ve yaşadıkları bölgeyi tanımalarının önünde bir engel teşkil ettiği de görülmüştür. Kadınlar ilk başlarda Türklerle ilgili olumsuz bilgiler ve dil bariyeri nedeniyle de kendi akrabalarıyla çok sık görüşmüşler ve hala da görüşmeye devam etmektedirler.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınlardan çocuğu olanların tamamı eğitime devam etme ve çalışma konusunda, kendilerine şans verilse bile eğitime devam edemeyeceğini, çalışamayacağını, çocuklarına, bakmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Kadınlar eşlerinin çalışmak ve evi geçindirmek zorunda olduğunu, çocukları ile başka konularda ilgilenemediklerini, kendilerinin ise çocuklarının fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olduğunu belirtmektedirler.

Suriyeli ailelerin hem ev bulana kadar birkaç ailenin aynı evde kalmak zorunluluğu hem de sosyal yardımlardan faydalanabilmek amacıyla kalabalık yaşam sürmesi ve çok çocuklu olmasının gürültü sebebiyle komşuluk ilişkilerinde sıkıntılara yol açtığı görülmüştür. Kadınlar yapılan görüşmelerde, kalabalık yaşamlarının Türk komşularını rahatsız ettiğini, Türk komşularının gürültü sebebiyle kendilerinden şikâyetçi olduklarını ve polis çağırdıklarını paylaşmıştır. Diğer yandan kadınların

ifadelerinden sosyal inceleme amacıyla meslek elemanlarının evlerine girmesini yadırgadıkları anlaşılmıştır.

Kadınların tamamına yakını Suriye de savaş öncesinde yaşam koşullarının çok iyi olduğunu, Türkiye ile kıyaslandığında fatura ödemeleri başta olmak üzere her şeyin daha ucuz olduğunu, evlenen herkesin evi olduğunu, kadınların çalışmak, iş bulmak gibi durumlardan ziyade ev hanımı olup çocuk büyütmekten sorumlu olduğunu aktarmıştır. Ev kredisi, taşıt kredisi ödemek vb kavramların olmadığını, evlenen herkesin evi olduğunu paylaşmıştır.

Görüşme yapılan kadınların paylaşımlarından ayrımcılığa maruz kaldıkları, sık sık insanlık dışı uygulamalarla karşılaştıkları, kiralık ev arama sürecinde Suriyeli oldukları için kendilerine ev verilmek istenmediği ya da çok kötü şartlara sahip (yıkılmak üzere olan, rutubetli) evlerin verilmek istendiği ve bu evlere yüksek miktarda kiralar istendiği anlaşılmış aynı zamanda kadınların sık sık taşınmak zorunda kaldıkları da görülmüştür.

Kadınların Türkiye'ye göç sürecinde belirsizlik nedeniyle kaygı duydukları, göç sonrasında huzur ve iman buldukları, buranın güvenli olması ve temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında her şeyin bol olması nedeniyle Türkiye'de sürekli kalmak istedikleri, ülkelerinde barış ve huzur ortamı sağlanırsa ülkelerine geri dönmek istedikleri fakat bu durumun yakında olamayacağını düşündükleri anlaşılmıştır. Buradan, Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunluğunun sürekli olarak Türkiye'de yaşayacağı sonucunu çıkarmak mümkündür.

Kadınlarının tamamı Türklerin çok cana yakın, yardımsever, paylaşımcı insanlar olduğunu, Türk komşularının, ev sahiplerinin ya da akrabalarının tanıdığı Türklerin kendilerine eşya, yiyecek, giyecek yardımı yaptığını sık sık dile getirmiştir. "Biz din kardeşiyiz" diyerek Türklerin kendilerini sahiplendiklerini ve yalnız bırakmadıklarını, psiko-sosyal ve ekonomik anlamda destek olduklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan kadınlar arasında ülkesinde çalışan, eğitim düzeyi yüksek olanların Türkiye'de de çalışmak istedikleri fakat dil bariyeri, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle çalışamadıkları ve kendilerine bu şansın verilmesini istediği görülmüştür. Diğer yandan kadınların bir kısmının eşlerinin dini ve kültürel sebeplerle çalışmasına izin vermediği anlaşılmıştır. Kadınların eşlerinin düşük ücretli, uzun saatler ve sigortasız işlerde çalıştırılmasından ve eğitimlerine uygun iş bulamamasından da çok rahatsız oldukları anlaşılmıştır.

Kadınların kendi eğitimlerine devam etme konusunda farklı yaklaşımlar sergilediği gözlenmiştir. Şöyle ki kadınların bir kısmı okuryazar olmak benim için yeterli derken, bir kısmı erken yaşta evlilik yaptığı için eğitiminin yarım kaldığını, şu anda eğitimine devam etmek istese bile çocuğuna bakmak, hasta kayınvalidesine bakmak gibi sorumlulukları olduğunu, ayrıca eşinin kültürel ve dini sebeplerle çalışmasına izin vermeyeceğini belirtmektedir.

Ülkelerindeki savaş nedeniyle eğitimleri yarım kalan kadınların göç sonrası Türkiye'de okumak istedikleri fakat dil bariyeri nedeniyle eğitimlerine devam edemedikleri de ayrı bir sorundur. Diğer yandan kadınların Türkiye'de eğitime devam etmeyi Türkçe öğrenmek, sosyal yardımlara başvurabilmek, kültürlü olmak, sosyalleşmek, arkadaş edinmek için de istedikleri anlaşılmaktadır.

Görüşme yapılan kadınların, anadilini unutur endişesi ile Türkiye'de çocuklarını okula göndermek konusunda endişe taşıdıklarını görülmüştür. Kadınlar yapılan görüşmelerde genel olarak çocuklarının eğitim hakkından faydalanamadığını, okula giden çocuklarının da farklı sorunlarla karşılaştığını, çocuklarının akran zorbalığına maruz kaldığını ya da kalabileceğini belirtmektedir.

Kadınların tamamının Türkiye'de huzur ve iman buldukları, Suriye'deki yakınlarının da buraya gelmesini çok istedikleri, Türkleri ve Türkiye'yi çok sevdikleri ve Türkiye'yi ikinci ülkeleri olarak gördüklerini anlaşılmıştır.

Kadınların çoğunluğunun yaşadıkları travmalar nedeniyle kamu ve yardım kuruluşlarına başvurmada isteksiz olduğu, istekli olan kadınların da dil bariyeri, bakmak zorunda olduğu çocuğu, yaşlısı, hastası olması nedeniyle başvuru yapmaya gidemediği görülmüştür. Kadınlar bu konuda kendilerine karşı duyulan önyargıdan ve dilenci gibi algılanmaktan da son derece rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Göç sürecinde gebe olan, emzirme döneminde olan ve küçük çocuğu olan kadınların diğer kadınlara göre bu süreçte çok daha fazla zorlandıkları, kendi can güvenliklerinin yanında çocuklarının hayatı için çok endişelendikleri görülmüştür.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların sık doğum yaptıkları, çocuklarının yaş aralıklarının oldukça kısa olduğu, aile planlaması konusunda hem yeterince bilgi sahibi olmadıkları hem de dini ve kültürel sebeplerle bu konuya çok sıcak bakmadıkları gözlenmiştir. Kadınların doğum öncesi dönemde yeterli ve dengeli beslenemedikleri, protein içerikli gıdalardan ziyade yardım kutularından çıkan karbonhidrat ağırlıklı gıdalarla beslendikleri anlaşılmıştır.

Göç her şeyden önce bir insan hakları meselesidir. Suriyeli kadınların güvenlik, yaygın şiddet ve insan hakları ihlallerinden kaçtığı, Türkiye'ye sığınanların da yerinden edilmenin getirdiği zorlukları ağır bir şekilde yaşadıkları görülmektedir. Bu bağlamda zorunlu göç etmiş kadınların göç kararından başlayarak, göç süreci ve göç ettikleri ülkedeki yaşam koşullarına uyum sağlamalarına kadar varan tüm süreçlerde sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duydukları düşünülmektedir. Sosyal hizmet uygulamaları kapsamında aşağıdaki önerilerin değerlendirilmesi önemlidir:

-Zorunlu göç nedeniyle gelen ve Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınlarla ülkeye giriş yaptıkları ilk andan itibaren tüm süreçlerde, psiko-sosyal destek boyutunda profesyonel çalışmalar yapılmalıdır. Kadınlarla grup çalışmaları yapılarak, kadınların travmatik deneyimlerinin etkileri en aza indirilmeli, anlaşıldıkları ve yalnız olmadıkları hissettirilmeli ve kültürel farklılıkların getirdiği zorluklar en aza indirilerek uyum süreci kolaylaştırılmalıdır.

-Psiko-sosyal hizmetlerin sağlanabilmesi dil bariyeri nedeniyle istenilen seviyeye ulaşamamaktadır. Zaten sayıları az olan personelin dil bariyeri nedeniyle de birçok sorun yaşayacağı göz önünde bulundurulmalı, yeterli sayıda Arapça bilen meslek elemanı ve tercüman istihdam edilmelidir.

-Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sayısı oldukça yetersizdir. Ülkemizdeki kadın doğum hastanelerindeki sosyal hizmet mesleğine ihtiyaç duyan vaka sayısı son derece fazladır. Bu yoğunluğa ek olarak, erken yaşta başlayan doğurganlık ve kültürel-dini sebeplerle aile planlaması yöntemlerinin kullanılmaması gibi sebeplerle zorunlu göç sürecini yaşamış kadın sayısının başvuru fazlalığı göz önüne alındığında, bu kadınların sosyal hizmet uygulamalarından faydalanabilmesi, psiko-sosyal destek alabilmesi amacıyla hastanelerde istihdam edilen sosyal hizmet uzmanı sayısı artırılmalıdır.

-Göç eden kadınların varsa çocukları da bu süreçten yoğun olarak etkilenmekte, çocuklar psiko-sosyal, kültürel boyutlarda zorluklarla karşılaşmakta, onların da yeni bir ülkeye, yeni bir kültüre uyum süreci zor olmaktadır. Kadınlar kendi zorluklarıyla başa çıkmaya çalışırken aynı zamanda çocukları ve onların çeşitli sorunlarıyla da ilgilenmek durumunda ve zorunda kalmaktadır. Sosyal hizmet uygulamaları kapsamında bu süreçte çocuklarla da psiko-sosyal çalışmalar yapılmalı, yaşadıkları travmaların etkisi en aza indirilmelidir.

-Görüşme yapılan tüm kadınların dil sorununu yoğun olarak yaşadıklarını, dil bariyeri nedeniyle gittikleri yerlerde kendilerini ifade edemedikleri, sosyal yardım sağlanması için resmî kurumlara başvuramadıkları, sosyalleşemedikleri, cana yakın ve yardımsever bulmalarına rağmen komşuları ile iletişim kuramadıkları için çok üzüldükleri ve uyum sürecinde zorlandıkları ve Türkçe öğrenmeyi çok istedikleri anlaşılmıştır. Zorunlu göç sürecini yaşamış kadınlar Türkiye'ye geldikten sonra Türkçe öğrenebilmeleri için dil kurslarına tabi tutulmalı, kendilerini ifade ederek rahatlamalarına, iletişim kurmalarına, sosyalleşmelerine olanak tanınmalı, yabancı olma hissinden uzaklaşmalarına yardımcı olunmalıdır.

-Görüşme yapılan tüm kadınlar gittikleri tüm hastanelerde dil bariyeri nedeniyle iletişim sorunu yaşadıklarını, tercüman sayılarının yetersizliği nedeniyle kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını, hastane prosedürlerini tam kavrayamadıklarını, tercümanların kendilerine eşlik etmeleri halinde daha az sorun yaşayacaklarını belirtmektedirler. Bu kapsamda hastanelerde istihdam edilen tercüman sayıları arttırılmalı, kadınların kendilerini rahatlıkla ifade etmeleri kolaylaştırılmalı, dil sorunu nedeniyle yaşanabilecek olumsuzluklar minimize edilmelidir.

-Erken yaşta başlayan doğurganlık ve aile planlaması yöntemlerinin kullanılmaması nedeniyle Türkiye'de doğan Suriyeli bebekler her geçen gün artmaktadır. Sık doğumlar nedeniyle kadınların düzenli sağlık kontrolleri yaptırılmalı, aile planlaması yöntemlerinin uygulanması konusunda eğitimler verilmelidir.

-Ülkemizde bulunan Suriyeli kadınların yaklaşık yarısının doğurganlık döneminde olduğu, dini ve kültürel sebeplerle aile planlaması yöntemlerinin uygulanmasına sıcak bakmadıkları, sonuç itibariyle de oluşan sık gebelikler ve doğumlar göz önüne alındığında hem kadın hem çocuk sağlığının korunması amacıyla gebe ve emziren kadınların beslenme, sağlık kontrolleri, hijyen konusunda psiko-sosyal, ekonomik ve eğitsel açıdan oldukça önemlidir. Suriyeli kadın ve çocukların sağlığının korunması ülkemizdeki tüm kadın ve çocukların geniş anlamda da ülkemizin sağlığı açısından çok büyük önem taşımaktadır.

-Diğer göç türlerinde olduğu gibi zorunlu göç sürecinde de çocuklar aileleriyle birlikte farklı yerlere sürüklenmektedir. Resmi rakamlara göre yaklaşık 4 milyon olan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin önemli bölümü çocuklardan oluşmaktadır. Bu bağlamda göçmen çocuklar sosyal politikalarda ve sosyal hizmet uygulamalarında göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çocukların kreş, okul başvuruları, kayıtları düzenlenmeli, eğitimlerinin kesintiye uğramasının önündeki engeller kaldırılmalıdır. Çocukların kreş ve okul sistemine hemen entegre edilmesi dil öğrenmelerini kolaylaştıracak, uyum sürecini hızlandıracak ve kadınların

üzerindeki yükü hafifleterek kendilerine zaman ayırmasını kolaylaştıracaktır. Diğer yandan; Suriyeli çocukların akran zorbalığına maruz kaldıkları birçok çalışmada görüldüğü gibi bu çalışmada da ortaya konmuştur. Okul sosyal hizmet uygulamalarının yaygınlaştırılmasının ve etkin bir şekilde uygulanmasının bu konuda fayda sağlayacağı düşünülmelidir.

-Kadınların geleceğe dair gerçekçi hayallerinin olmaması geleceklerinin belirsiz olduğunun işaretidir. Ne olacağını bilmeden yaşamak insanların hayal kurma özgürlüğünü engellemektedir. Bu durumun altında çok büyük bir umutsuzluk olduğu anlaşılmaktadır. Memleketinden kopmuş kadınların geri dönmeye dair umutları olsa da geri döndüklerinde memleketlerinin aynı memleket olmayacağı düşüncesi kaygı düzeylerini artırmaktadır. Kendi kendine yardım grupları aracılığıyla kadınların kaygılarını gidermesine, duygu ve düşüncelerini ifade ederek rahatlamalarına imkân verilmelidir.

-Görüşme yapılan kadınların çoğunluğunun eğitimine devam etme ve çalışma konusunda istekleri olduğu, fakat toplumsal cinsiyete yüklenen anlamlar nedeniyle öncelikli olarak ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu oldukları, çalışamadıkları, ekonomik anlamda ailelerine katkı sağlayamadıkları, kendilerinin ve çocuklarının başkalarının desteğine bağımlı oldukları anlaşılmıştır. Kadınların öncelikli dil öğrenmesi, eğitimli olanların çalışabilmesi, ailesinin geçimine katkı sağlayabilmesi kolaylaştırılmalı, içlerinde bulunan eğitim düzeyi yüksek olan kadınlardan da bu noktada destek alınmalıdır.

-Kadınların dil bariyeri ve içinde bulundukları travmatik süreçlerin etkisiyle kamu ve yardım kuruluşlarına başvuru yapmada istekli olmadıkları, kültürel ve dini sebeplerle hiç kimseden yardım istemedikleri, yaygın kanının aksine dilencilik yapmaktan, el açmaktan, başkalarından bir şey istemekten hoşlanmadıkları, böyle bir önyargının varlığına üzüldükleri gözlenmiştir. Bu kapsamda zorunlu göç sürecini yaşamış kadınların sosyal içerme, toplumsal uyum süreçlerinin sağlanması, temel ihtiyaçların giderilmesi gibi konularda yerel yönetimler sorumluluk almalı, bu süreçlere dâhil olmalıdırlar.

-Türkiye ile Suriye'nin sınır komşuluğuna ve etnik-dini yakınlıklarına rağmen görüşme yapılan Suriyeli kadınların yabancılık duygusunu yoğun olarak yaşadığı, kültürel farklılıklar nedeniyle uyum sağlamakta zorlandığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda uyum sürecini kolaylaştıran vaka yönetimleri, aile odaklı çalışmalar, grup çalışmaları yapılmalı, makro düzeyde projeler yürütülmelidir.

-Görüşme yapılan kadınların çoğunluğunun aile üyelerinin ağırlaşan savaş koşulları, yoğun bombardımanlar ve hayati tehlike endişesi nedeniyle farklı ülkelere gitmek zorunda kaldığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda aile üyelerinin birleşimini sağlamakta ev sahibi ülkelere önemli görevler düşmektedir. Ülkemizdeki mevcut uygulamada üçüncü bir ülkede olduğu tespit edilen çocukların ve yetişkinlerin aile bireylerinin Türkiye'ye gelişlerinde kolaylıklar sağlanmaktadır. Aile birleştirmesine yönelik politikalarda kadınların ve çocukların yüksek yararı gözetilmelidir.

-Türkiye'deki Suriyelilerin büyük bölümünün, Türkiye'de sürekli olarak kalacağı düşünüldüğünde, bu sayının "aile birleştirmeleri" yoluyla artacağı da öngörülerek birlikte yaşam (uyum) politikalarına başlanması gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle Suriyeli çocuk ve gençlerin Türkçe öğrenmesini sağlamak, okullaşma oranını artırmak büyük önem taşımaktadır.

-Farklı kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri tarafından sığınmacılara yönelik hizmetler yürütülmektedir. Sığınmacılara yönelik yürütülen hizmetlerin kalıcı ve sürdürülebilir olması açısından sistematik ve bütüncül bir hizmet ağı hemen oluşturulmalı, yapılan çalışmaların bütünlük kazanması, ulusal ve uluslararası STK'ların sürecin içine daha fazla çekilmesi, hareket alanlarının genişletilmesi, sağlıklı bir şekilde veri ve bilgi alabilmelerinin yolunun açılması sağlanmalıdır.

-Suriye'de Mart 2011tarihindenbu yana dünyanın gözü önünde çok ciddi bir insani kriz yaşanmaktadır. Bu süreçte Türkiye "açık kapı politikası" izlemiş, ülkemize sığınan "geçici koruma" kapsamına alınan Suriyelilere destek konusunda batılı ülkeler tarafından yalnız bırakılmıştır. Bütün dünya devletlerinin bu sorunun sosyal ve insani yönlerini kabul etmesi, imkânları ölçüsünde elinden geleni yapması,

Suriye’deki çatışmalardan sonra ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların kitlesel olarak akın ettiği ülkelerin yükünü azaltmak için sorumluluk paylaşmaları gereklidir.

ÖZET

Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Kadın Hastaların Psiko-sosyal Destek Durumlarının ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Bu araştırma, zorunlu göç nedeni ile Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, Ankara'da yaşayan, SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH'den hizmet alan kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemi kullanılarak, zorunlu göç sürecini yaşamış gönüllü 20 kadın ile Arapça bilen tercüman eşliğinde 2017 yılı Mayıs-Haziran aylarında derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.18-44 yaş aralığındaki görüşmecilerin yaş ortalamalarının 27.35 olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, kadınların büyük çoğunluğunun Halep şehrinden, resmi olmayan yollarla geldiği, gebe olan, emzirme döneminde olan ve küçük çocuğu olan kadınların diğerlerine göre bu süreçte daha çok zorlandığı görülmüştür. Kadınların çoğunluğu aileleriyle göç etmiştir, göç süreci ve sonrasında akrabalarından destek almıştır. Türkçe bilmeyen, çalışmayan, eve bağımlı kadınların akrabalarıyla iç içe yaşamaları Türkçe öğrenmelerinin ve yaşadıkları bölgeyi tanımalarının önünde engel oluşturmaktadır. Suriyeli kadınların sosyal inceleme amacıyla meslek elemanlarının evlerine girmesini yadırgadıkları anlaşılmıştır. Kadınların tamamının Türkiye'ye ilk geldiklerinde uyum sağlamakta zorlandıkları, yabancı hissettikleri, belirsizlik nedeniyle kaygı duydukları, göç sonrasında huzur ve iman buldukları, güvenli olması ve temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında her şeyin bol olması, Türklerin çok cana yakın, yardımsever, paylaşımcı olmaları nedeniyle Türkiye'de sürekli kalmak istedikleri, ülkelerinde barış ve huzur ortamının yakında sağlanamayacağını düşündükleri öğrenilmiştir. Buradan, Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunluğunun sürekli olarak Türkiye'de yaşayacağı sonucunu çıkarmak mümkündür.

Kadınlar, dil bariyeri ve tercüman yetersizliği nedeniyle sağlık alanında sorunlar yaşamakta, hastanelerdeki tüm süreçlerde (muayene, tetkik, yatış, doğum) tercümana ihtiyaç duymaktadır. Kadınların sık doğum yaptıkları, çocuklarının yaş aralıklarının oldukça kısa olduğu, aile planlaması konusunda hem yeterince bilgi sahibi olmadıkları hem de dini ve kültürel sebeplerle bu konuya çok sıcak bakmadıkları gözlenmiştir. Kadınların doğum öncesi dönemde yeterli ve dengeli beslenemedikleri, protein içerikli gıdalardan ziyade yardım kutularından çıkan karbonhidrat ağırlıklı gıdalarla beslendikleri anlaşılmıştır. Eğitime devam etme konusunda Suriyeli kadınların bir kısmı okuryazar olmak benim için yeterli derken, bir kısmı hem dini ve kültürel sebeplerle hem de çocuklarına bakmak zorunda oldukları için okuyamayacaklarını ve çalışamayacaklarını belirtmiştir. Suriyeli çocukların eğitim hakkından faydalanamadığı, okula giden çocukların da akran zorbalığına maruz kaldığı, ayrıca kadınların Türk okuluna gitmesi halinde çocuklarının anadilini unutacakları endişesi taşıdıkları anlaşılmıştır. Kadınlar istihdam konusunda eşlerinin düşük ücretli, sigortasız ve uzun saatler çalıştırılmasından şikâyetçidir. Kadınların en çok maddi desteğe ihtiyaç duydukları, önyargıdan ve dilenci gibi algılanmaktan da son derece rahatsız oldukları görülmüştür. Sonuç olarak zorunlu göç etmiş kadınların göç kararından başlayarak, göç süreci ve göç sonrası tüm süreçlerde sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç duydukları düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Kadın, Sağlık, Nitel Araştırma, Sosyal Hizmet, Zorunlu Göç.

SUMMARY

Determining of Social Work Needs and Psychosocial Support Status of Syrian Women Patients Under Temporary Potection Status

This study has been conducted to determine psychosocial support status and social work needs of the women who migrated Syria to Turkey, patients of SBÜ ZTB Women Health Education and Research Hospital.

In order to do that qualitative research techniques were used and 20 volunteered Syrian women were interviewed with Arabic translator between the dates of May and June 2017. The participants' age range are between 18 and 44 and age average is 27.35. The most of the participants come to Turkey illegally from Halep. According to results, pregnant women, puerperant women and women with little children have faced more hardships and anxious about their and children's lives. The most of them migrated with their families, have support from family and relatives before and after migration. The women who do not know Turkish, do not work and dependent on home and living together with their relatives have become obstacles on learning Turkish and knowing the area that they are living. Since the participant women have negative information on Turkish people and language barrier, they have still meet with their own relatives. It's understood that the participants find social workers going inside their homes during social examination strange. All of the participants had adaptation problems at first they come to Turkey and felt like strangers, like cast outs. They were anxious about uncertainties but after the migration they find peace and faith. They expressed that they wanted to stay in Turkey since Turkish people are religious brothers and sisters, Turkey have plenty sources for their needs, Turkey is a safe country and Turkish people are nice, helpful and sincere. They also stated that if peace and tranquility was ordered in Syria, they would want to go back but they do not think that it's going to happen soon. It's concluded that Syrian migrants will keep on living in Turkey.

The participants have many problems in health services since language barrier and lack of interpreters. They need translator all processes in the hospital. It's observed that the participants give birth so often, their children age range is short, they do not know about birth control and because of religious and cultural reasons they do not consider birth control. It's understood that the participants take unhealthynutrition before the birth; they only consume carbohydrates in help boxes. Some of the participants states that being literate is enough for them and some of them stated they want to continue their education but there aren't appropriate schools for them. It's understood that Syrian children are staying away from school and they are facing bullying at schools and their mothers think that they will forget their own language if they are going Turkish schools. The participants are complaint about low wages, long working hours and lack of insurance of their husbands' works. Also, they are very reluctant to apply for government helps and they are very uncomfortable to be considered like beggars. As a conclusion all migrated women need social work interventions before, during and after migration.

Key Words: Forced Migration, Health, Qualitative Research, Social Work, Women.

KAYNAKLAR

ADANU RMK, JOHNSON TRB (2009). Migration andwomen's health. Int*JGynaecolObstet*,**106**:179-181.

AFAD (2013). T.C. Başbakanlık Acil ve Afet Durum Yönetimi Başkanlığı Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: Saha Araştırması Raporu. AFAD Raporları, Ankara.

AFAD (2014). Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar. Başbakanlık, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara.

AKIN A (2009). Sosyal Dışlanma ve Kadın Sağlığı. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2009 kongre kitabı (ss35-46). Ankara: Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi.

AKINCI B, NERGİZ A, GEDİK E (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi.***1**(2):58-83.

AKKAŞ İ (2015). Suriyeliler: Sınırlar Ötesinde Yaşam Mücadelesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE,***5**(1): 92-114.

AKSOY Z (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,**5** (20): 292-303.

AKSU H ve SEVİL Ü (2010). Göç ve Kadın Sağlığı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, **2**: 133-138.

AKSU TANIK F (2018). Mültecilerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi. *Toplum ve Hekim*. **33**(4):268-276.

AKSU TANIK F. ve DAVAS A. (2018). Göç. *Toplum ve Hekim***.33**(4):243-244.

AKŞİT, B T (1998). "Göç Araştırmalarında Hızlı Değerlendirme Metodolojisi," Konferans: Türkiye'de İçgöç; 6-8 Haziran 1997, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, ss. 67-77.

ALTINTAŞ S (2014). Davetsiz Misafirler: Türkiye'deki Mültecilerin Mağduriyet Görünümleri, *İdealkent*, sayı:**14:** 252-276.

ANKER E D (2002). Refugee Law, Gender, and the Human Rihgts Paradigm. *Harvard Human Rigts Journal* **(15).** http://www.law.harvard.edu/studorgs/hrj/

APAK H (2018).Türkiye'de Sosyal Hizmet Lisansüstü Tezlerinin Göç Bağlamında Değerlendirilmesi. *Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*.**2** (2):123-135.

ARABACI Z, HASGÜL E, SERPEN AS(2016). Türkiye' de Kadın Göçmenlik ve Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. Yıl: 16, Sayı:**36**: 129-144.

ARIKAN Ç, MAVİLİ AKTAŞ A(2008). Türkiye'de Kadın Sağlığını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler ve Yoksulluk. *Aile ve Toplum,* **4**(13):21-28.

ATASÜ TOPCUOĞLU R (2014). Hayatı Değiştirmek İçin Yola Çıkanlar-Yola Çıkınca Değişen Hayatlar: Bir Müracaatçı Grubu Olarak Göçmen Çocuklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet.***25**(1):89-107.

BARIN H (2015). Türkiye'de ki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, **1**(2).10-56.

BARKER (2003). The Social Work Dictionary.

BAŞTERZİ A.D. (2017). Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Kadınların Ruh Sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,***9**(4):379-387.

BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI KENTLEŞME ŞURASI (2009). Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu. Erişim Tarihi: 24.10.2017, http://www.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kitap7.pdf.

BEŞER A (2012). Göç, Kültür ve Sağlık İlişkisi. Kültürlerarası Hemşirelik. Tıp Kitabevi, İstanbul. 57-71.

BETER Ö (2006). "Sınırlar Ötesi Umutlar: Mülteci Çocuklar" SABEV Yayınları, Ankara.

BMMYK (1994). Kentsel Mülteciler İçin Sosyal Hizmetler, Cenevre.

BMMYK (1998). Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler, Ankara: Damla Matbaası.

BROWN A (2008). Migration and Climate Change. Geneva: International Organization for Migration.

BHUGRA D (2004). Migration and Mental Health. Acta Psychiatrica Scandinavia. 109: 243-258.

BHUGRA D, GUPTA S (2011). Migration and Mental Health. New York, Cambridge Unıversity Press.

BUZ S (2002). "Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

BUZ S (2003). Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış. *Aile ve Toplum*, **2**(6),55-61.

BUZ S (2004). Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul. (Birinci Baskı). Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları. Yayın No: 5.

BUZ S (2006). Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

BUZ S (2008). Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, **10**(4),1-14.

BUZ S (Ocak 2008). Mülteciler ve Sosyal Hizmet Mesleği. *Sosyal Hizmet*.34-39.

BUZ S (2009). Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadınların "Görünürlüğü". *Aile ve Toplum*, **5**(17): 40-50.

CASTLES S ve MILLER M J (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. (Çev. B. U. Bal & İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

CHİSWİCK Barry R (2000). "Are Immigrants Favorable Self -Selected? An Ekonomic Analysis", C B Bretelli ve J. F. Hollified (der.), Migration Theory: Talking Across Disciplines, New York: Routledge.

COLLETT J (2004). Immigration is a Social Work Issue. Social Work, İmmigrationandAsylum-DebatesİssuesForSocialWorkandSocialCarePractice. In D. Hayes and B. Humphries (Eds), pp:77-95.

CRESWELL J W (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri (3.b.).(Çev. M. Bütün, S.B. Demir) Ankara: Siyasal Kitabevi.

ÇALIM Sİ, KAVLAK O, SEVİL Ü (2012). Evrensel Bir Sorun: Göç Eden Kadınların Sağlığı ve Sağlık Hizmetlerinde Yaşanan Dil Engeli. *Sağlık ve Toplum***, 22** (2):11-19.

DEDEOĞLU N (2016). Savaş, Göç ve Sağlık. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.

DEMİR G ve ARIÖZ A (2014). Göç Eden Kadınların Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Etkileyen Faktörler. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. **4** (2): 1-8.

DUYAN V (2003). Sosyal Hizmetin İşlev ve Rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, **14** (2):1-22.

DUYAN V (2012). Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın No: 20.

DUYAN V, ÖZGÜR SAYAR Ö ve ÖZBULUT M (2008). Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak: Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet alanında çalışanlar için bir rehber. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın No: 11.

EPSTEİN M ve MOHN S L (1992). "Planning For Pluralism: A Report On A Chicago Agency's Efforts On Behalf Of Immigrants And Refugees." Social Work With Immigrants And Refugees, USA, The Havvorth Press: 119-123.

ERDOĞAN M, ÜNVER M (2015). Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri.

ERDOĞAN M M (2014). Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi-HUGO Yayınları Yönetici Özeti ve Raporu: Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması, Ankara.

FUANTES-AFFLİCK E, HESSOL NA (2009) Immigration status and use of health sevices among Latina Women in the San Francisco Bay Area. *J Womens Health (Larchmt)*,**18**: 1275-1280.

GİBELMAN M (1995). What Social Workers Do, Washington DC: NASW Press.

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2013). Göç Raporu, Yayın No: 32.

GÖHLER G (1990). "DiegesuntheitlicheSituationunddiedarausresultierenden probleme der türkischenMigranten/innen in der BundesrepublikDeutschland", TürkischeMigranten in der BundesrepublikDeutschland-Federal Almanya'da Göçmenler, Band II, Köln: Önel Verlag.

GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ E, KURNAZ D (2019). Syrian Youth in Turkey: Genderand Problems Outside the Refugee Camps içinde Global Youth Migration and Gendered Modalities (Ed. Glenda Bonifacio). Bristol: Bristol University Press.

GÜLLÜPINAR F (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 53-85.

GÜNDÜZ ZY (2011). Almanya'daki Türkiye kökenli göçmenlerin sağlık durumları: "Göç Hasta Eder" den "Göç Sağlığa İyi Gelir" e Geçiş İçin Öneriler. Onlar Bizim Hemşehrimiz, Uluslararası Göç ve Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı, (Editörler E. Esen, Z. Yazıcı): 85-107. Ankara, Siyasal Kitapevi.

HARZİG C (2003). "Women Migrants as Global and Local Agents"in Women, Gender and Labour Migration, ed.,Pamela Sharpe, Routledge, London.

HASSOY H (2016). "Sığınmacılara İlişkin Genel Durum. Savaş, Göç ve Sağlık. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.

HİRAYAMA H ve ÇETİNGÖK M (1988). "Empovverment: A Social Work Approach For Asian Immigrants." Social Case vvork The Journal Of Contemporary Social Work, V 69, No I January 1988: 41-47.

HOVEY J D, MAGANA CG (2002). Migrant farm worker stres: mental health implications. *J Psychol*, **136**:493-513.

IOM Uluslararası Göç Örgütü (2009). Göç Terimler Sözlüğü.

İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN A (2011). "Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar ve Engeller". Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı. Editör: Yasemin Özkan. Ankara: Maya Akademi

İÇDUYGU A ve ÜNALAN T (1998). Türkiye' de İç Göç. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, verinin Güncelleme Tarihi: 17.01.2017 veriye erişim tarihi 24.01.2017http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713

İLKKARACAN İ ve İLKKARACAN P (1999). 75 Yılda Köylerden Şehirlere. 1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç: 305-322. İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.

KARADAĞ ÇAMAN Ö, ÖZVARIŞ Ş B (2010). Uluslararası Göç ve Kadın Sağlığı. *Sağlık ve Toplum.***20** (4), 3-13.

KARATAŞ M (2015). Türk Yazılı Basınında Suriyeli Sığınmacılar ile Halk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi.***1**(2), 112-151.

KARTAL B ve BAŞÇI E (2014). Türkiye' ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi,* İktisadi ve İdari Bilimler Sayısı**, 12**(2), 275-299.

KOFMAN E, PHİZACKLEA A, RAGHURAM P ve SALES R (2000). Gender and International Migration in Europe Employment, Welfare And Politics. New York. Routletge Press.

KURTOĞLU ŞAHİN, Z (2018). Modernliğin Lanetli Armağanı: Mültecilik. *Toplum ve Hekim Dergisi.* Temmuz-Ağustos 2018, **33**(4): 255-261

KÜMBETOĞLU B (2012). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

MASSEY DOUGLAS S, ARANGO J, HUGO G, KOUAOUCİ A, PELLEGRİNOVD A, EDWARD TAYLOR J (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review. Vol. **19** (3) (Sep., 1993), pp. 431-466.

MAZLUM-DER (2014). Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu.

MİLLER E, DECKER MR, SİLVERMAN JG, RAJ A (2007). Migration, sexualaxploitation and women's health: a casereport from a community health center. Violence against Women, 13:486-497.

MİLLER T (2010). Annelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler. (G. Tunçer,çev.) İstanbul: İletişim Yayıncılık.

MUTLUER M (2003). Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kurumsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması, Çantay Kitabevi, İstanbul.

NEUMAN W L (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. (Cilt 1). S. Özge, çev.)Ankara:Yayın Odası.

ORHAN O (2014). Suriye İç Savaşının İnsani Maliyeti: Mülteci Krizi, Mart-Nisan. Cilt:6 Sayı:61 ORSAM Yayınları.

ORTAYLI İ (2006). "Genel Göç Olgusu," Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık 2005, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, Haziran, ss. 19- 22.

ÖZGÜR Ö (2014). Çokkültürcü Sosyal Çalışma. Ankara: SABEV Yayınları.

PAPASTERGOADIS N (1999). The Turbulence of Migration. Polity Press: Cambridge.

RAZUM O, ŞAHİN-HODOGLUGİL NN, POLİT K (2005). Health, wealth or familyties? Why Turkish work migrants return from Germany. *J Ethn Migr Stud*, **31**: 719-739.

RESMİ GAZETE (2013) 04.04.2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunuhttp://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm

RİTTERSBERGER TILIÇ H (2010). Göç dinamikleri ve kadın, 11 Mart 2010 Göç ve Kadın Sempozyumu. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.

RİTTERSBERGER TILIÇH, KARATAŞ K, ATASÜ TOPÇUOĞLU R, DEMİR O (2014) Türkiye'de Refakatsiz Küçüklere Erişim ve Çocuğun Yüksek Yararına Yönelik Hizmet Sunumunun Teşvik Edilmesi. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü.

SARAYDIN G (2007). Kadın Mülteciler, Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildiriler. 01-02 Aralık 2007, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları:12, 64-66, İstanbul.

SEMENZA JC (2010). Strategies to intervene on social determinants of infectious diseases. *Euro Surveill*,**15**(27):1-8.

SGDD-UN WOMEN (2018). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Analizi. https://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/09/SGDD-Suriyeli-Kadinlarin-ihtiyac-analizi-2018.pdf. Erişim tarihi:13.06.2019

ŞAHİN C (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. **21**(2):57-67.

ŞAHİN Y (2013). Kentleşme Politikası. İstanbul: Ekin Yayınevi.

ŞAFAK M (2008) Kırsal alandan kentsel alana göç eden kadınların yeni yaşama uyum durumlarının araştırılması (Yüksek lisans tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi.

ŞEKER D, UÇAN G (2016). Göç Sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,**14**(1): 199-214.

T.C. BAŞBAKANLIK Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2015). Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Sağlık Hizmetleri Yürütülmesine dair Genelge.

T.C SAĞLIK BAKANLIĞI (2014). Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Hakkında 22.10.2014 tarihli ve 29153 sayılı Yönerge.

TEKİN YILMAZ T (2005). Göç'ün Kadın Yaşamı Üzerindeki Etkileri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Van.

TOKER N (2018). Göçmenlik İnsan Kalma Mücadelesinin Adıdır. *Toplum ve Hekim*, **33** (5):323-326.

TOMANBAY İ (1999). Sosyal Çalışma Sözlüğü. Ankara: Selvi Yayınevi.

TOMANBAY İ (2007). Sosyal Olmak. Ankara: SABEV Yayınları

TOPÇU S (2006). Göç eden ve göç etmeyen kadınların sağlığı geliştirme davranışlarının değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir.

TOPÇU S ve BEŞER A (2006). Göç ve Sağlık. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*,**10** (3): 37-42.

TUZCU A ve BADEMLİ K (2014). Göçün Psikososyal Boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,***6**(1): 56-66.

TUZCU A ve ILGAZ A (2015). Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,***7**(1):56-67.

TÜRKİYE' YE İLTİCA EDEN VEYA BAŞKA BİR ÜLKEYE İLTİCA ETMEK ÜZERE TÜRKİYE'DEN İKAMET İZNİ TALEP EDEN MÜNFERİT YABANCILAR İLE TOPLUCA SIĞINMA AMACIYLA SINIRLARIMIZA GELEN YABANCILARA VE OLABİLECEK NÜFUS HAREKETLERİNE UYGULANACAK USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK (1994).Resmî Gazete, 30 Kasım 1994, No.22127

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU(TUİK) (2005). 2000 Genel Nüfus Sayımı Göç İstatistikleri. Ankara, TUİK Matbaası.

TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ WEB SİTESİ (2014). Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu.

Erişim tarihi 30.04.2019, http://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=673309ea-9232-11e7-b66d-1540034f819c

ULUTAŞ ÇÜ ve KALFA A (2009). Göçün kadınlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*,**1**(12):13-25.

UNFPA (United Nations Population Fund) (2014). Migration: a world on themove. https://www.unfpa.org/migration. Erişim Tarihi: 26.10.2017

UNHCR(2003).Sexual and Gender-Based Violenc eagainst Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons. Guidelines for Prevention and Response. Geneva, United Nations High Commissioner for Refugees.

UNHCR (2014).Syria Regional Response Plan: Strategic Owerview.

UNHCR (2015).Global Trends Forced Displacement in 2014: World at War, The UN Refugee Agency.

YAĞMUR Y, AYTEKİN S (2018).Mülteci Kadınların Üreme Sağlığı Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*,**11** (1): 56-60

YALAZAN İ C, ŞAHİN N ve CEYLAN N(2002)."Mülteci Hakları ve Sosyal Hizmetler Çalışma Grubu Raporu". K. Karataş (Ed.) 5. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, Yayın No:06, 2002.

YALÇIN C (2004). Göç Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.

YILDIRIM A, ŞİMŞEK H(2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YILMAZ A (2008). Göç Sürecinde Kadın: Aile İçi Konumu Üzerine Bir Araştırma. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

EKLER

Ek-1. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 13/02/2017

Toplantı Sayısı : 3

Karar Sayısı : 43

43-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Satı Gül Kapısız**'ın "Suriyeli Kadın Hastaların Psiko-Sosyal Destek Durumları ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili 12/12/2016 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Satı Gül Kapısız**'ın "Suriyeli Kadın Hastaların Psiko-Sosyal Destek Durumları ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili önerilen değişiklikler yapılmıştır. Araştırmanın, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
13/02/2017

Prof.Dr.Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ek-2. SBÜ ZTB Kadın Sağlığı EAH Tıpta Uzmanlık Eğitim Kurulu Kararı

T. C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı
Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi

Karar No:22
Konu: Tez Çalışma Başvurusu Hkk.

03/04/2017

TIPTA UZMANLIK EĞİTİM KURULU KARARI

SHU Satı Gül KAPISIZ'ın (Doç.Dr.Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ danışmanlığında) **"Suriyeli kadın hastaların psiko-sosyal destek durumları ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesi"** konulu tez çalışma başvurusu; Tıpta Uzmanlık Eğitim Kurulu tarafından **uygun görülmüştür.**

Prof.Dr.Yaprak ÜSTÜN
Başkan

Prof.Dr.M.Mutlu MEYDANLI
Başkan Yardımcısı

Prof.Dr.H.Cavidan GÜLERMAN
Üye

Doç.Dr.A.Turhan ÇAĞLAR
Üye

Doç.Dr.F.Emre CANPOLAT
Üye

Ek-3. Derinlemesine Görüşme Yönergesi

A-SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaşınız:

Medeni durumunuz:

Hangi ülkeden göç ettiniz:

Eğitim durumu:

Çocuk sayısı:

Mesleğiniz:

Ana diliniz:

Türkiye'de bulunma statünüz (mülteci/sığınmacı/geçici koruma)

B-GÖÇ ÖNCESİ SÜRECİ İÇEREN SORULAR

Göç etmenize neden olan olaylar nelerdir?

Göç hikâyenizi anlatır mısınız? (göçe nasıl karar verdiği, göçle ilgili hazırlıkları, süreci nasıl ve kimin organize ettiği, kimlerle geldiği)

Göç sürecinde yaşadıklarınızı anlatır mısınız? (yaşadığı travmalar, yolculuğunun nasıl geçtiği, aile üyelerinin durumu)

C-GÖÇ SONRASI SÜRECİ İÇEREN SORULAR

Türkiye'ye geldikten sonra yaşadıklarınızı anlatır mısınız? (giriş, yerleşme, resmi ve resmi olmayan kurumlardan aldığınız destekler)

Göçle birlikte yaşamınızdaki değişiklikleri anlatır mısınız? (gündelik yaşam, aile içi ilişkiler, aile içi işbölümü, sağlık durumu, destek sistemleri, toplumsal statü)

Göç sonrası işgücü ve çalışma durumunuzdaki yaşadığınız değişiklikler nelerdir anlatır mısınız?

Türkiye'de sağlık konusunda yaşadığınız sorunları anlatır mısınız?

-Hastane süreci nasıldı?

-Ne tür zorluklar yaşadınız?

-En çok neye ihtiyaç duydunuz?

Türkiye'de eğitim konusunda yaşadığınız sorunları anlatır mısınız?

Eğer eğitiminize devam etmek istediyseniz burada neler yaşadınız?

Eğitim olanaklarına ulaşmak istediniz mi?

Varsa çocuklarınızın eğitim sürecine dahil olması ile ilgili deneyimleriniz nasıldı?

Ne tür engellerle karşılaştınız?

En çok neye ihtiyaç duydunuz?

Türkiye'de sosyal hizmet uygulamalarında yaşadığınız sorunları anlatır mısınız?

Türkiye'ye geldikten sonra maddi olarak bir destek ihtiyacı yaşadınız mı?

İhtiyaçlarınızı karşılamak için neler yaptınız?

Uyum süreci ile ilgili olarak yaşadıklarınızı anlatır mısınız?

Uyum süreciniz ile ilgili psikolojik bir destek alıyor musunuz?

Göç sürecinde size destek olan kişiler var mıydı?

En çok nasıl bir desteğe ihtiyaç duydunuz?

Ek-4. Aydınlatılmış Onam Formu

Aydınlatılmış Onam Formu

Araştırmanın adı: Suriyeli Kadın Hastaların Psiko-Sosyal Destek Durumları ve Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Sayın gönüllü,
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans tezi kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir.Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice dinleyiniz, sorularınız olursa tercüman aracılığı ile sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu çalışma Suriyeli kadın hastaların psiko-soyal destek durumlarının tespit edilmesi ve sosyal hizmet ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Suriye'den zorunlu göç ederek Türkiye'ye gelen,Sağlık Bilimleri Üniversitesi Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesinden hizmet alan, gönüllü kadın hastalar bu çalışmaya katılabilecektir. Bu çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 20 hasta ile 40 dakika sürecek derinlemesine görüşmeler yapılacaktır. Araştırmaya katılmanız halinde karşılaşabileceğiniz herhangi bir risk bulunmamaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul etmemeniz ya da araştırmadan ayrılmanız durumunda herhangi bir olumsuz sonuçla karşı karşıya kalma söz konusu değildir.

Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen bütün bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni sözlü olarak dinledim. Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı tercüman eşliğinde araştırmacıya sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan bütün açıklamaları ayrıntılarıyla anladığımı düşünmekteyim. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterli zaman tanındı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Araştırmacı tarafından tercüman eşliğinde yapılacak görüşmelerde ses kaydımın alınmasını hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Tarih:	**Tarih:**
Katılımcının Adı Soyadı:	**Araştırmacının Adı Soyadı**
İmza	**İmza**

ÖZGEÇMİŞ

I-Bireysel Bilgiler

Adı	: Satı
Soyadı	: GÜL KAPISIZ
Doğum yeri ve tarihi	: Çorum / 15.11.1980
Uyruğu	: T.C.
Medeni durumu	: Evli
İletişim adresi ve telefonu	: satikapisiz@gmail.com

II-Eğitim

Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı (Yüksek Lisans) (2016-)

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu (1997-2002)

Yabancı Dil: İngilizce (iyi)

III-Ünvanları

Sosyal Hizmet Uzmanı

IV-Mesleki Deneyimi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Mart 2000- halen devam ediyor

Bolu- Gerede Devlet Hastanesi, 1998-2000

V-Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar-

VI-Bilimsel İlgi Alanları

Yayınlar

Kapısız S, Akgül Gök F, Yılmaz N, Özcan S, Duyan V (2019). İnfertil Çitlerde Evlilik Doyumu ve Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler. Çukurova Medikal Journal. Cilt: 44, sayı:3.

Duyan V, Gül Kapısız S ve Yakut H İ(2013). Doğum Öncesi Bağlanma Envanterinin Bir Grup Gebe Üzerinde Uyarlama Çalışması. Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi. 10 (39):1609-1614.

Yakut Hİ, Gül Kapısız S (2013). Sağlık Alanında Çalışma Yaşamında Tükenmişlik. Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi. 10 (38):1564-1571.

VII-Bilimsel Etkinlikleri

"Cinsel Şiddetin Önlenmesi"-Ebe ve Hemşireler İçin Cinsel Saldırı Mağdurlarında Klinik Yönetim,2019

"Aile Destekleyici Bakım ve Evde Bakım (Ebeveynlerin Stresi)"-Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Palyatif Bakım Hemşireliği Sempozyumu,2019

"Cinsel Şiddete Maruz Kalanlara Klinik Yaklaşım ve Bakım",2017

Seminer: Suriyeli Göçmen Kadınların Yaşadıkları Sorunlar, 2016

VIII-Diğer Bilgiler

Staj Deneyimi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2015 (Yüksek Lisans)

Ankara Kocatepe Yaşlı Dayanışma Merkezi, 2002 (Lisans)

Ankara Üniversitesi Psikiyatri Polikliniği Konsültasyon-Liyezon Ünitesi, 2001 (Lisans)

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Eğitici Eğitimi-2019

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Eğitici Eğitimi-2016

Cinsel İhmal ve İstismarını Önleme Eğitici Eğitimi -2016

Aday Memur Eğitimleri (2013-2015)

ODTÜ-SEM I. VE II seviye Aile ve Evlilik Terapisi (2012-2013)